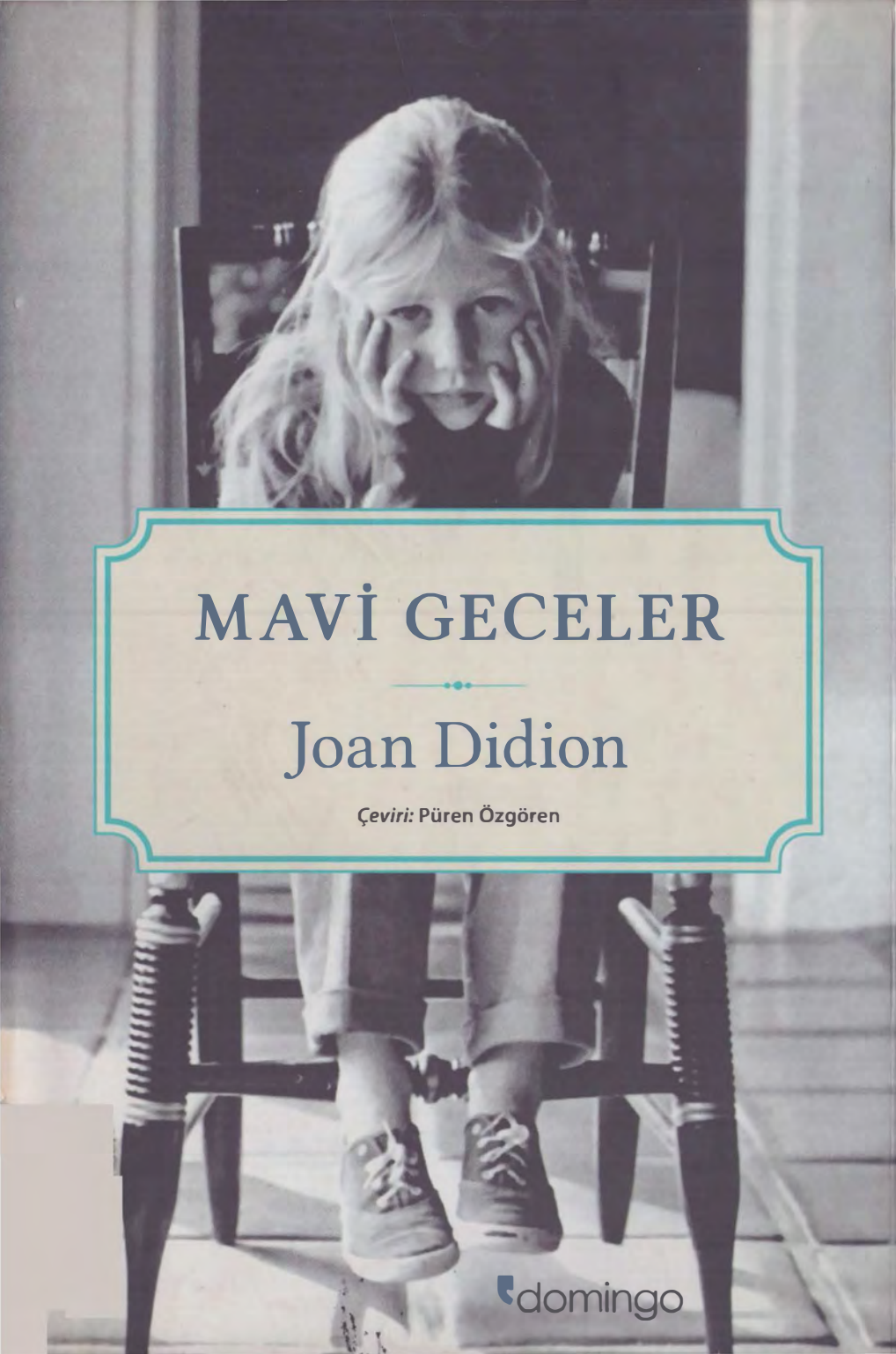

MAVİ GECELER

Joan Didion

Çeviri: Püren Özgören

domingo

Ölümsüzlükten söz ettiğimizde, çocuklarımızdan söz ederiz.

Mavi Geceler 26 Temmuz 2010'da başlıyor. Quintana Roo'nun ölümünden iki yıl sonra. Yedi yıl önce bugün evlendirmişti Joan Didion kızı Quintana'yı, saçında Madagaskar yaseminleri, duvağın altından görünen yasemin ıtırı dövmesi ve boynunda çiçek kolyesi... Zihninde uçuşan bu minik ayrıntılar kızının çocukluk çağına dair anılarını tetikliyor. Anneliğini sorgulamaya başlıyor Didion: Yapabileceğim her şeyi yaptım mı? Gözden kaçırdığım bir ayrıntı var mıydı? Bugün yaşadığım korkunç kederin önüne geçecek bir ayrıntı. Yoksa her şey "korunamaz olanı korumaya ant içmek" gibi bir muammadan mı ibaret?

Mavi Geceler, çağdaş yazımın en dürüst ve içten kalemlerinden Didion'ın, kendi ifadesiyle "dürüst olmakta en çok zorlandığı konu" ile yüzleşme girişimi. "Aydınlığın ölümünün tam zıddı, ama aynı zamanda ona dair bir uyarı" diye tanımladığı mavi geceler ile yaşam arasındaki paralelliği keşfedişinin hikâyesi.

JOAN DIDION

MAVİ GECELER

ÇEVİRİ: PÜREN ÖZGÖREN

domingo

domingo

MAVİ GECELER
JOAN DIDION

Özgün ismi: Blue Nights
© 2011 Joan Didion

Türkçe yayın hakları:
© 2014 Bkz Yayıncılık Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.
Sertifika No: 12746
Domingo, Bkz Yayıncılık markasıdır.

Çeviri: Püren Özgören
Redaktör: D. İmra Gündoğdu
Sayfa Uygulama: Bahadır Erşık
Kapak Tasarımı: Begüm Çiçekçi

ISBN: 978 605 4729 34 0

Baskı: Aralık 2014
Acar Basım ve Cilt San. Tic. A.Ş.
Beysan Sanayi Sit. Birlik Cad. No: 26, Acar Binası
Haramidere-Beylikdüzü 34524 İstanbul
Tel: (212) 422 18 34 Sertifika No: 11957

Tüm hakları saklıdır. Bu kitabın tümünün veya içeriğinin herhangi bir bölümünün yayıncının yazılı izni olmadan, fotokopi yöntemi dahil, elektronik ya da mekanik herhangi bir yolla çoğaltılması yasaktır.

Bkz Yayıncılık Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.
Asmalımescit Mah. Ensiz Sok.
No: 2 D: 7 Tünel İstanbul
Tel: (212) 245 08 39
e-posta: domingo@domingo.com.tr
www.domingo.com.tr

Bu kitap Quintana için

MAVİ GECELER

1

Belli bölgelerde, yaz gündönümü öncesinde ve sonrasında, alacakaranlığın uzadığı ve mavileştiği, sadece bir kaç hafta sürecek bir zaman dilimi yaşanır. Bu mavi geceler dönemi, hayatımın çoğunu geçirdiğim ve burada anlatacağım astropikal Kaliforniya'da görülmez; orada gün ışığının sonu çabucak gelir, batan güneşin parıltısında yitip gider; mavi geceler New York'ta, şu an yaşadığım yerde meydana gelir. Bunu ilkin nisan bitip mayıs başlarken fark edersiniz; bir mevsim değişikliği olur ama tam olarak ısınma değil –işin aslı, ısınmayla hiçbir alakası yoktur– ama işte ansızın yaz yaklaşmış gibidir, o artık yakın bir olasılık, hatta bir vaattir. Bir vitrinin önünden geçer, Central Park'a girersiniz ve kendinizi mavi rengin içinde yüzerken bulursunuz: Işığın rengi resmen mavidir, bir saat kadar sonra bu mavi koyulaşır; işin garibi, kararmaya ve silinmeye yüz tuttuğunda daha da yoğunlaşır,

sonunda düru bir günde Chartres'daki camın mavisine ya da yakıt pistonlarından nükleer reaktörlerin havuzcuklarına yayılan Cerenkov radyasyonunun mavisine yaklaşır. Fransızlar günün bu vaktine "l'heure bleue" derler. İngilizler için o "akşam alacası"dır. Bu kelimelerin kendisi bile titreşiyor, yankılanıyor –alaca, parıltı, parlaklık, şaşaa– sesli harflerinde panjurları indirilen evlerin, kararan bahçelerin, gölgelerin arasından kayan, iki yanı otlarla kaplı ırmakların imgesini taşıyor. Mavi gecelerde, günün asla bitmeyeceği duygusuna kapılırsınız. Mavi gecelerin sonu yaklaşırken (sonu gelecektir, mutlaka gelir) ciddi ciddi ürperir, kendinizi hastalanacakmış gibi hisseder ve aynı anda, ilk kez farkına varırsınız: Mavi ışık azalmaktadır, günler şimdiden kısalmaya başlamıştır, yaz bitmiştir. Bu kitabın adı "Mavi Geceler" çünkü kitaba başladığım sıralarda, zihnimin dönüp dolaşıp hastalığa, vaatlerin sonuna, günlerin kısalığına, yok oluşun kaçınılmazlığına, aydınlığın ölümüne kaydığını fark ettim. Mavi geceler aslında aydınlığın ölümünün tam zıddı, aynı zamanda da ona dair bir uyarı.*

* (Fr.) Mavi zaman. (*ç.n.*)

2

26 Temmuz 2010.

Bugün onun evlenme yıl dönümü olacaktı.

Yedi yıl önce bugün, Amsterdam Caddesi'ndeki İlahi Aziz John Katedrali'nin önünde, çiçek kolyelerini çiçekçinin kutularından çıkardık, üzerlerine serpilmiş olan suyu çimenlere silkeledik. Beyaz tavus kuşu kuyruğunu açtı. Orgun sesi geldi. Sırtından sarkan kalın saç örgüsüne beyaz Madagaskar yaseminleri dolamıştı. Başına tülden bir duvak atınca, yasemin ler saçtan kurtulup yere döküldü. Omzunun hemen altındaki yasemin ıtırı dövmesi tülün altından görünüyordu. "Hadi, bitirelim bu işi," diye fısıldadı. Çiçek kolyeli, uçuk renk elbiseli küçük kızlar seke seke ortadaki geçidin başına seğirttiler, yüksek mihraba kadar onun arkasından yürüdüler. Bütün sözler söylendikten sonra kızlar yine onun peşinden katedralin ana kapısından dışarıya çıktılar, tavus kuşlarının (iki tane parlak, yanardöner

mavili yeşilli, bir de beyaz tavus kuşu) yanından geçip Katedral evine yollandılar. Orada salatalıklı ve su tereli sandviçler, Payard'dan alınma, şeftali rengi bir pasta ve pembe şampanya vardı.

Hepsi onun seçimi.

Duygusal seçimler, anımsadığı şeyler.

Onları ben de anımsıyordum.

Düğününde salatalıklı ve su tereli sandviçler istediğini söyleyince, on altıncı yaş günündeki kutlama yemeği için havuzun etrafına hazırladığımız masalara yerleştirdiği, salatalıklı ve su tereli sandviçlerle dolu tabakları hatırladım. Düğününde buket yerine çiçek kolyesi istediğini söyleyince, üç, dört ya da beş yaşındayken Hartford'daki Bradley Alanı'nda uçaktan inerken boynundan sarkan, bir gece önce Honolulu'dan ayrılırken taktıkları çiçek kolyesini hatırladım. O sabah Connecticut'ta hava sıfırın altında altı dereceydi ve üzerinde palto yoktu ama bunu hiç dert etmedi (Honolulu'ya gitmek üzere Los Angeles'tan ayrılırken palto giymemişti, dönüşte Hartford'a ineceğimizi de bilmiyorduk). Çiçek kolyesi takan çocuklar palto giymez, diye bilgilendirdi beni.

Duygusal seçimler.

Evlendiği gün, bütün duygusal tercihleri gerçekleşti, bir tanesi hariç: Küçük kızların katedralde yalın ayak yürümesini istemişti (Malibu'nun anısına atfen; Malibu'da hep yalın ayak gezerdi, servi ağacından

yapılma verandadan ayağına sürekli kıymık batar, kumsaldan zift bulaşır, basamaklardaki çivilerin yol açtığı çizikler yüzünden cildinden tentürdiyot eksik olmazdı), ancak küçük kızlara düğün için yeni ayakkabılar alınmıştı ve giymek istiyorlardı.

BAY VE BAYAN JOHN GREGORY DUNNE
KIZLARI QUINTANA ROO
İLE GERALD BRIAN MICHAEL'IN
YİRMİ ALTI TEMMUZ CUMARTESİ GÜNÜ,
SAAT İKİDE YAPILACAK
DÜĞÜN TÖRENİNİ ONURLANDIRMANIZI ARZU EDERLER

Madagaskar yaseminleri.

Bu da duygusal bir seçim miydi?

Madagaskar yaseminlerini anımsıyor muydu?

Onları bu nedenle mi istemiş, bu nedenle mi saçına örmüştü?

1978'den 1988'e kadar oturduğumuz, Brentwood Park'taki evde (iki katlı, hol etrafına simetrik dağılmış odaları ve her yatak odasına geçişi olan salonu ile "ev" denen şeyi simgelemeye çalışırcasına geleneksel), teras kapısının hemen dışında boy atmış Madagaskar yaseminleri vardı (yeni satın aldığımız bu evden hep "bizimkilerin Brentwood'daki banliyö evi" diye söz ederdi; bunun, onun kararı, onun zevki olmadığını belirten, her çocuğun ailesiyle arasına koymak zorunda olduğuna inandığı

mesafeyi, uzaklığı koymaya çalışan, on iki yaşındaki bir kız çocuğuydu). Bahçeye her çıkışımda fırçayla balmumundan yapılmışa benzeyen çiçeklerin tozunu alırdım. Aynı kapının önünde lavanta ve nane tarhıyla birlikte, damlayan bir çeşmenin iyice coşturduğu kendiliğinden bitmiş naneler de vardı. O eve taşındığımız yaz Holmby Tepeleri'ndeki, adı o sıralarda hâlâ Westlake Kız Okulu olan okulun yedinci sınıfına başlamak üzereydi. Daha dün gibi. O evden taşındığımızda Barnard'dan mezun olmak üzereydi. Bu da daha dün gibi. Yaseminlerle naneler artık ölmüştü; evi satın alan adam, evi beyaz karıncalardan temizlemek için tarhların üstüne çadır kurup içine de sülfür-floridli *Vikane* ilacıyla nitrokloroform püskürtelim diye tutturunca, yaseminler de naneler de öldüler. Alıcı eve talip olduğunda, anlaşmayı yapmak üzere bize emlakçı aracılığıyla haber yolladı ve evi kızının düğününü bahçede yapmayı hayal ettiği için satın almak istediğini bildirdi. Bu, bizden yaseminleri ve naneleri öldürmemizi, naylon örtünün altına sülfür-florid pompalamamızı istemesinden birkaç hafta önceydi; ilaç aynı zamanda pembe manolyayı da öldürdü ve Brentwood'daki banliyö evimizden görünen, on iki yaşındaki çocuğun ikinci kattaki oturma odasının penceresinden seyrettiği manzarayı sonsuza kadar yok etti. Karıncaların geri döneceğinden emindim. Pembe manolyanın ise dönmeyeceğinden.

Satışı gerçekleştirdik ve New York'a taşındık.

Aslında New York'ta daha önce de yaşamıştım; yirmi bir yaşındaydım, Berkeley'in İngiliz Edebiyatı Bölümü'nü yeni bitirmiş, *Vogue* dergisinde çalışmaya başlamıştım öylesine anormal bir sıçramaydı ki bu, dergiyi çıkaran Condé Nast Yayıncılık'ın personel bölümü bildiğim dilleri sorunca, aklıma bir tek Ortaçağ İngilizcesi gelmişti). New York'tan yirmi dokuzumda, yeni evlenmiş biri olarak ayrıldım.

1988'den beri yine orada yaşıyorum.

Öyleyse, neden hayatımın çoğunu Kaliforniya'da geçirdiğimi söylüyorum ki?

Kaliforniya ehliyetimi New York'ta verilenle değiştirdiğimde, neden keskin bir ihanet ediyormuş duygusuna kapıldım? Nihayetinde, son derece doğal bir işlem değil miydi? Doğum günün gelir, ehliyetinin yenilenmesi gerekir; onu nerede yenilediğin neyi değiştirir ki? On beş buçuk yaşındayken Kaliforniya Eyaleti'nden verildiği için, ehliyetinde sadece tek bir numara bulunması neyi değiştirir? O ehliyette baştan beri bir hata yok muydu zaten? Bariz bir yanlışlık? Boyunun bir elli altı olduğunu söylemiyor mu o ehliyet? Oysa en parlak zamanında (en gelişkin halinde, ihtiyarlığa birkaç santim kaptırmadan önce) bile taş çatlasın bir elli üç buçuk olduğunu bal gibi bilmiyor musun?

Öyleyse bu ehliyet meselesini neden o kadar büyütmüştüm?

Sorun neydi?

Kaliforniya ehliyetinden vazgeçmenin anlamı, bir daha asla on beş buçuk yaşında olmayacağım mıydı?

Olmak istiyor muydum peki?

Yoksa ehliyet tantanası, yalnızca bir başka "ani gelişen bir olayla başa çıkma yetersizliği" durumu muydu?

"Ani gelişen bir olayla başa çıkma yetersizliği" ibaresini tırnak içine aldım, çünkü benim cümlem değil.

Karl Menninger kullanmış bunu; *Kendine Karşı İnsan* kitabında, sıradan hatta öngörülebilir koşullara aşırı tepki verme eğilimini tanımlarken. İntihar vakalarında yaygın bir eğilim, diyor Doktor Menninger. Saçlarını kestikten sonra bunalıma giren ve kendini öldüren genç kadının örneğini veriyor. Golfü bırakması tavsiye edilince canına kıyan adama, kanaryası öldüğü için intihar eden çocuğa, iki treni de kaçırınca kendini öldüren kadına değiniyor.

Dikkat: bir değil, *iki* tren.

Bunu bir düşünün.

Bu kadının her şeyden vazgeçecek noktaya gelmesi için hangi özel şartların gerektiğini düşünün.

"Bu vakalarda," diyor Doktor Menninger, "saçlar, golf ve kanarya abartılmış bir değer taşıyor, dolayısıyla kaybedildikleri zaman, hatta kaybedilme tehlikesi belirdiği an kopan, kesilen duygusal bağların bir bobin misali geri sarması ölümcüldür."

Evet, çok açık, tartışmaya gerek yok.

"Saçlar, golf ve kanarya"; bunların her birine abartılı bir değer yüklenmiş (muhtemelen kaçırılan iki trenden, ikincisine yüklendiği gibi), tamam, peki ama neden? Bu soruyu Doktor Menninger de soruyor ama sırf belagat amaçlı, cevabı beklenmeyen bir soru bu: "Peki ama böyle delicesine abartılmış aşırı yüceltmelere ve yanlış değer biçmelere neden rastlıyoruz?" Sırf soruyu sormakla, soruyu yanıtladığını mı sanıyordu acaba? Yapması gereken tek şeyin, soruyu dile getirmek, sonra da kavramsal psikoanalitik referanslar bulutunun içine çekilmek olduğunu mu düşündü? Kaliforniya ehliyetimi verip New York ehliyeti almayı, "kesilip atılan duygusal bağlar"la ilintili bir deneyim olarak yorumlamam mümkün müydü yani?

Bu durumu cidden bir kayıp olarak mı gördüm?

Bunu gerçekten bir ayrılık olarak mı kabul ettim?

Bu "kopan duygusal bağlar" konusunu kapamadan önce:

Brentwood Park'taki evi tapusu el değiştirmeden önceki son görüşümde, hep birlikte dışarıda durduk ve uzaklaşıp Marlboro Caddesi'ne sapan üç katlı *Allied* kamyonunun arkasından baktık; o sırada sahip olduğumuz her şeyi, içine yüklenmiş olan steyşın Volvo'muz da dahil, New York'a götürüyordu. Kamyon görünmez olunca boş evde dolaştık, terası bir uçtan diğerine kat ettik; eve sinmiş iğrenç sülfür-florid kokusu ve bir zamanlar pembe manolya ile Madagaskar yaseminlerinin

bulunduğu yerdeki kaskatı, ölü yapraklar yüzünden dokunaklılığı az biraz zedelenmiş bir veda anıydı. Ne zaman bir kutuyu boşaltsam, *Vikane*'ın kokusu New York'ta bile burnuma geliyordu. Los Angeles'a bir dahaki gidişimde, evin önünden geçtim ama ev gitmiş, yıkılmıştı. Bir-iki yıl sonra yerine gereksizce büyük garajın üstüne yeni bir oda, halihazırda Chickering marka, –neredeyse hiç el sürülmeyen– kuyruklu bir piyanoyu bile alacak kadar geniş mutfağa en az yarım metrekarelik ilave) ama (bence) özgün evin geleneklere o azimli, körü körüne bağlılığından yoksun bir ev yapılacaktı. Birkaç yıl sonra Washington'da bir kitapçıda adamın kızıyla karşılaştım; hani şu evi alan adamın bahçede evlendirmeyi hayal ettiği kızıyla. Washington'daki okullardan birindeydi (Georgetown? George Washington?), bense Politika ve Düzyazı konulu bir panele katılmak için oradaydım. Bana kendini tanıttı. Sizin evinizde büyüdüm, dedi. Pek sayılmaz, diyecekken kendimi tuttum.

John hep New York'a "geri" taşındığımızı söylerdi.

Ben hiç öyle demedim.

Brentwood Park geçmişti, New York şimdiydi.

Brentwood Park *Vikane*'dan önce, her şeyin birbirine bağlı, birleşik göründüğü bir dönem, bir devir, on yıllık bir süreçti.

Brentwood'daki banliyö evimiz.

İşte o ev, tastamam buydu. Aynen onun dediği şey.

Arabalar vardı, bir yüzme havuzu, bir bahçe vardı.

Afrika zambakları, Nil zambakları, uzun sapların ucunda salınan masmavi yıldızçiçekleri vardı. Çuhaçiçekleri ve günışığı solmaya başladığı zaman göz hizasında bulut bulut beliren, beyaz ve minik tomurcuklar vardı.

Çiçekli İngiliz kretonlarından perdeler, Çin esintili ipek koltuk kumaşları.

Merdiven sahanlığında kıpırtısızca, tek göz açık, nöbet tutan bir Belçika çoban köpeği.

Zaman geçiyor.

Bellek silikleşiyor, bellek kendini ayarlıyor, anılar kendilerini, anımsadığımıza inandığımız şeylere uyduruyor.

Saç örgüsündeki Madagaskar yaseminlerinin anısı bile, duvağın altından görünen yasemin ıtırı dövmesinin anısı bile.

İnsanın çocuk sahibi olamadan ölmesi, korkunç bir şey. Bunu Napoléon Bonaparte söylemiş.

Ölümlüler için, çocuklarının ölümünü görmekten daha büyük bir acı olabilir mi? Bunu da Euripedes söylemiş.

Ölümsüzlükten söz ederken, çocuklarımızdan söz ederiz. Bunu ben söyledim.

Şimdi, 2003 yılında İlahi Aziz John Katedrali'ndeki o Temmuz gününü düşününce, John'la ne kadar genç, ne kadar iyi göründüğümüze şaşıp kalıyorum. İşin

doğrusu, ikimiz de hiç mi hiç iyi değildik: John o bahar ve yaz kalbiyle ilgili bir dizi tetkikten geçmiş, kısa bir süre önce de kalbine, sorunu çözüp çözmediği tartışma götüren, atış hızını ayarlayan bir cihaz yani kalp pili takılmıştı; ben o düğünden üç hafta önce sokakta bayılmış, nedeni açıklanamayan bir mide ve bağırsak kanaması teşhisiyle birkaç geceyi, bir Columbia Presbiteryen Hastanesi'nin yoğun bakım ünitesinde geçirmiştim. "Size küçük bir kamera yutturacağız," dediler yoğun bakım ünitesinde, kanamaya neyin sebep olduğunu kendi gözleriyle görebilmek için. Karşı koyduğumu hatırlıyorum: Ömrü boyunca bir aspirini bile yutmayı beceremememiş biri olarak, bir kamerayı yutabilmem pek mümkün görünmüyordu.

"Tabii ki yutabilirsin, *küçücük* bir kamera."

Sessizlik. Oldu bittiye getirme denemesi, yerini tatlı sözle kandırmaya bıraktı:

"Gerçekten, *çok* küçük bir kamera."

Sonuçta o çok küçük kamerayı yuttum ve o çok küçük kamera dört gözle beklenen görüntüleri iletti; kanamaya neyin sebep olduğunu açıklamamıştı ama yeterince sakinleştirildiği takdirde herkesin çok küçük bir kamerayı yutabileceğini kanıtlamıştı. Yüksek teknoloji tıbbın verimliliği sorgulanabilir başka bir ürününü de John kullanıyordu. Telefonunu kalbine tutup bir numarayı çeviriyor ve kalp pilinin kaydettiği değeri öğrenebiliyordu; bana söylendiğine

göre bu da numarayı çevirdiği anda (öncesinde ya da sonrasında olmasa da, tam o anda) cihazın çalıştığını kanıtlamaktaydı.

Tıp pek çok kez farkına varmak zorunda kaldığım gibi hâlâ eksik, kusurlu bir sanat.

Ama yine de, biz 26 Temmuz 2003'te çiçek kolyesinin suyunu İlahi Aziz John'un dışındaki çimenlere silkelerken, her şey gayet iyi görünüyordu. O gün Amsterdam Caddesi'nden geçseydiniz ve gözünüze o düğün töreni ilişseydi, gelinin annesinin o 2003 yılının getireceklerini kabullenmeye ne kadar hazırlıksız olduğunu anlayabilir miydiniz? Gelinin babasının kendi sofrasında, akşam yemeği yerken öleceğini? Gelinin kendisinin suni bir komaya gireceğini, ancak bir solunum cihazıyla nefes alabileceğini, yoğun bakımdaki doktorların ondan o geceyi bile atlatmasını beklemeyeceğini? Bunun, birbirini izleyecek ve yirmi ay sonra ölümüyle son bulacak bir tıbbi kriz silsilesinin ilki olacağını?

Kendini taş çatlasın bir ay yardımsız yürüyebilecek kadar güçlü hissedeceği yirmi ay.

Dört ayrı hastanenin, her girişte haftalarca kalacağı yoğun bakım servislerinde geçen yirmi ay.

Bütün o yoğun bakım birimlerinde aynı mavi-beyaz çizgili perdeler vardı. Bütün o yoğun bakım ünitelerinde aynı sesler, plastik hortumlardan çıkan aynı gurultular, serum şişesinden aynı damlamalar, aynı

hırıltılar, aynı alarmlar. Yeni enfeksiyonlara karşı aynı önlemler, giyilen çift taraflı gecelikler, kâğıt terlikler, ameliyat takkesi, maskesi, zorlukla takılabilen, geride kızaran ve kanayan isilikler bırakan eldivenler. Bütün o yoğun bakım ünitelerinde, alarm verildiğinde ünitenin içinde hep aynı koşuşturma, yeri döven ayaklar, acil yardım arabasının takırtısı.

O yoğun bakım servislerinin üçüncüsünde *bu onun başına gelmemeliydi,* diye düşündüğümü hatırlıyorum – haksızlığa uğramışçasına, onunla bana özel bir muafiyet sözü verilmişçesine.

Dördüncü yoğun bakım servisine ulaştığında, bu özel muafiyet iddiasından vazgeçtim.

Ölümsüzlükten söz ettiğimizde, çocuklarımızdan söz ederiz.

Bunu söyledim ama bu ne anlama geliyor?

Tamam, bunu yorumlayabilirim elbette, buna siz de bir yorum getirebilirsiniz elbette; çocuklarımızın gelecek adına alınmış rehineler olduğunu itiraf etmenin bir başka yolu; iyi de, çocuklarımızdan söz ettiğimizde, tam olarak ne söylüyoruz? Onlara sahip olmanın bizim için ne anlama geldiğini mi? Onlara sahip olamamanın bizim için ne ifade ettiğini mi? Onları özgür bırakmanın bizim için anlamını mı? Korunamaz olanı korumaya ant içmek gibi bir muammadan mı söz ediyoruz? Anne ya da baba olmak denen o büyük bulmacadan mı?

Zaman geçiyor.

Evet, aynı fikirdeyim, çok basmakalıp; zaman tabii ki geçer.

Öyleyse neden söylüyorum bunu; hem de birkaç kez neden söyledim?

Bu da, hayatımın çoğunu Kaliforniya'da geçirdiğimi söylemem gibi bir şey mi?

Bunu söylerken ağzımdan çıkanı duymuyor muyum?

Belki de onu şöyle duyuyorum: *Zaman geçiyor ama herkesin fark edeceği kadar bariz, saldırganca değil.* Hatta şöyle: *Zaman geçiyor ama benim için değil.* Zihindeki ve bedendeki geri döndürülemez değişimlerin, yavaşlamanın genel doğasını da, sürekliliğini de hesaba katmamış olabilir miyim? Tıpkı bir yaz sabahı eskisi kadar esnek olmayan bir vücutla uyanmanız ve Noel geldiğinde hareket kabiliyetinizi yitirdiğinizi, köreldiğinizi, artık var olmadığınızı anlamanız gibi? Tıpkı yaşamınızın çoğunu Kaliforniya'da geçirmeniz, sonra da geçirmemeniz gibi? Geçen zamana –bu istikrarlı yavaşlamaya, bu esneklik yitimine– karşı farkındalığınızın katlanarak çoğalması, yayılması, yaşamınızın ta kendisi olması gibi?

Zaman geçiyor.

Buna hiç inanmamış olmam mümkün mü?

Mavi gecelerin sonsuza kadar süreceğine mi inandım?

3

Geçen yıl, 2009 baharında bazı uyarılar aldım, sinyaller; daha mavi geceler başlamadığı halde, havanın çoktan karardığına ilişkin kesin ihbarlar.

L'heure bleue. Akşam alacası.

O yılki kararmanın ilk uyarısını ne zaman yaptığı bugün bile açık değil.

Böylesi ikazların başlayışı ani, beklenmediktir, keşke hiç açmasaydım dediğiniz telefonun çalışı, kimsenin almak istemeyeceği bir haber: Çocukluğundan beri tanıdığım, sevdiğim Natasha Richardson, Quebec yakınlarındaki bir kayak pistinde düşmüştü (ailece çıkılmış bir bahar tatili, bir kayak merkezindeki yumuşak yamaç; *bu onun başına gelmemeliydi*) ve durumunun o kadar da iyi olmadığını hissettiğinde artık ölmek üzereydi; iç kanama, travmaya bağlı beyin hasarı. Natasha, Los Angeles'tayken en yakın dostlarımız olan Vanessa Redgrave ile Tony Richardson'ın

kızlarıydı. Onu ilk gördüğümde on üç-on dört yaşlarındaydı, bedeniyle henüz tam anlamıyla barışık olmayan, makyajda azıcık aşırıya kaçan, şaşırtıcı beyazlıkta çoraplar giyen, güvensiz ama kararlı bir yeni yetme. Londra'dan babasını ziyarete gelmişti; babası Hollywood'daki Kings Yolu'nda, eskiden *Derin Gırtlak* filminin yıldızı Linda Lovelace'e ait olan, alışılmadık, sıra dışı mimarili bir evde oturmaktaydı. Tony evi satın almış ve onu ışıkla, papağanlar ve tazılarla doldurmaya girişmişti. Tasha Londra'dan gelince, babası onu La Scala'da yediğimiz akşam yemeğine getirdi. Yemek, kızın gelişini kutlama amaçlı bir parti olarak planlanmamıştı ama o gece La Scala'da tesadüfen babasının ve bizim tanıdığımız bir sürü insan vardı, babası da bunu bir kutlama partisine çevirdi. Tasha'nın çok hoşuna gitti. Birkaç yıl sonra o güvensiz, tedirgin yaşa girme sırası Quintana'ya geldi; artık on yedisinde olan Tasha ise yazı Le Nid du Duc'te, babasının yoktan var ettiği köyde geçiriyordu; Saint Tropez'nin üstündeki Var Tepeleri'nde Tony'nin sırf kendisi için yarattığı bir eğlence, bir film yönetmeninin şımarıkça bir fantezisiydi.

Tasha'nın yazı Le Nid du Duc'te geçirdiğini söylemek, durumu doğru biçimde açıklamaya yetmiyor. İşin aslı, o yaz John'la ikimiz Fransa'ya vardığımızda, Le Nid du Duc'ü Tasha idare ediyordu; malikânede yaz boyunca sürüp giden, en az otuz kişinin ağırlandığı

bir şölenin on yedi yaşındaki ev sahibesiydi. Araziyi oluşturan pek çok evin erzağını, yiyeceğini Tasha ayarlıyordu. Otuz kişilik ev halkına ilaveten, yolu tepeye düşüp de bir kadeh bir şey içmek için uğrayan ve misket limonu ağaçlarının altındaki uzun sofraların kurulmasını bekleyenlere her gün tek başına, kesinlikle yardımsız, üç öğün yemek pişiriyor, hizmet ediyordu – Tony'nin *Uzun Mesafe Koşucusu* adlı anı kitabında belirttiği gibi "öğle yemeğine fazladan yirmi kişi geleceğini öğrendiğinde, en küçük bir telaşa kapılmaksızın" salt yemek pişirmekle kalmıyor, servisi de kendisi yapıyordu.

En inanılmazı da, on yedi yaşındaki Tasha'nın, kız kardeşleri Joely ile Katharine'in yanı sıra Los Angeles'lı iki genç kızın da akıl hocalığını üstlenmiş olmasıydı; sekizinci sınıfta okuyan, her ikisi de bir an önce büyümek için yanıp tutuşan, haylazlık etmeyi kafaya koymuş Quintana'ya ve Kenneth ile Kathleen Tynan'ın kızları Roxana'ya, yetişkinliğe giden yolda rehberlik etmekteydi. Tasha, Quintana ile Roxana'nın her öğleden sonra Saint Tropez Plajı'ndaki en doğru noktada bulunmalarını sağlıyordu; o yazın en doğru, yani en favori noktasıysa Aqua Club idi. Tasha onların, kumsalda peşlerinde dolanan İtalyan oğlanlarla düzgün bir biçimde tanışmasını sağlıyordu; Tasha için "düzgün bir biçimde tanışmak" demek, Le Nid du Duc'te, misket limonu ağaçlarının altındaki uzun

masalarda yenen yemeklerden birine katılmak demekti. Tasha Aqua Club'ten döner, Tasha Tony'nin o sabah satın aldığı balığa nefis bir tereyağlı sos hazırlar, Tasha Los Angeles'dan gelme iki genç kıza, İtalyan oğlanları büyüleyen ve onları, daha düne kadar Westlake ve Marlborough Kız Okulları'nın açık renkli formalarıyla dolanan, on dördündeki yeni yetmelerle değil de, Los Angeles'taki Kaliforniya Üniversitesi yani UCLA'nın, doğa üstü bir yetenekle olgunlaşmış, feleğin çemberinden geçmiş iki öğrencisiyle düşüp kalktıklarına inandıran Quintana ve Roxana'ya göz kulak olurdu.

Tasha'nın ne o yaz ne de herhangi bir yaz yaşanan romantik hikâyelere taş koyduğunu, gammazlık ettiğini hiç, asla, bir kez bile duymadım.

*Au contraire.**

Tasha hikâyeleri kurguladı. Tasha romantizmi yazdı.

Onu en son, Quebec dışındaki kayak pistinde düşmesinden birkaç gece sonra, New York'taki Lenox Hill Hastanesi'nde, her an kendine gelecekmiş, uyanacakmış gibi yattığı odada gördüm.

Oysa uyanmayacaktı.

Uçakla Montreal'dan buraya, ailesinin toplaştığı yere getirilmişti.

---

* (Fr.) Tam tersine. (*ç.n.*)

Onu gördükten sonra hastaneden ayrılırken, dışarıda ailenin net, en doğru açıdan fotoğraflarını yakalamayı bekleyen fotoğrafçıları gördüm.

Etraflarından dolanıp Park Caddesi'ne çıktım, eve kadar yürüdüm.

Natasha ilk kocası film yapımcısı Robert Fox'la benim dairemde evlendi. Düğün töreni için odaları ayva çiçekleriyle doldurdu. Çiçekler daha sonra döküldü ama dallar hâlâ duruyor; kuru ve gevrek, tozlu, çatalları kolayca kırılan ayva dalları, oturma odasının dekoratif unsurları olmayı sürdürüyorlar.

O gece Lenox Hill'den eve dönünce, bana dairenin her tarafı Tasha'nın, annesinin ve babasının fotoğraflarıyla doluymuş gibi geldi. *Sınır* filminin çekim mekânında, Panavision kamerayı idare eden babası. İspanya'daki film setinde, kırmızı bir siperlik takmış, benimle ve John'la birlikte yürüttüğü bir HBO projesinde, Melanie Griffith ile James Woods'u yöneten babası. Aynı oyunda rol aldığımız yıl Batı Kırk Beşinci Cadde'deki Booth Tiyatrosu'nun kulisinde annesi. İkinci kez, bu sefer Liam Neeson'la evlenirken, Millbrook'taki çiftliğinin bahçesine hazırladığı uzun ziyafet masalarının birinde John'la konuşurken Tasha'nın kendisi.

Çiftlikteki düğünün de üstesinden aynı beceriyle geldi; tıpkı yazları Le Nid du Duc'teki malikâneyi çekip çevirdiği gibi.

Bir rahip, bir dini nikâh bile ayarlamıştı. Rahibe "Peder Dan" diye hitap ediyordu. Adam töreni yönetmek için ayağa kalkınca, "Peder Dan"in eylemci Berrigan kardeşlerden Daniel Berrigan olduğunu fark ettim. Anlaşıldığı üzere, Daniel Berrigan Roland Joffé'nin *The Mission* filmine danışmanlık yapmıştı. Anlaşıldığı üzere, Liam da aynı filmde rol almıştı. Tasha daveti baştan sona bizzat tasarlamış, bir başka deyişle bir tiyatro eseri gibi, tam da Tony'nin dünyada en çok sevdiği tarzda sahnelemişti. Tony görseydi, en çok da Tasha'nın dini törende kullanılan okunmuş ekmekleri unutmasına, onların yerine uzun Fransız ekmeğinden koparılan parçaların dağıtılmasına bayılırdı ama Tony'nin ömrü o düğüne yetişemedi.

Tasha 2009 yılının Mart'ında öldü.

Bu onun başına gelmemeliydi.

Babası, onun yirmi birinci yaş gününde Kings Yolu'ndaki evinde onun şerefine verdiği öğle yemeğini filme çekmişti. John filmde Tasha'ya mutlu yıllar diliyor. Quintana, Fiona Lewis ve Tamara Asseyev "Girls Just Want to Have Fun" şarkısını söylüyorlar. Yemekten sonra destelerce beyaz balonun ipini çözdük, Hollywood tepelerine doğru uçup gitmelerini seyrettik; filmde hepsi var. Tony o akşamüstü, "Birine yirmi birinci yaş gününde bulunabileceğin en iyi dilek" diyerek, W. H. Auden'in şu dizelerini okudu:

Senin için birincil dileğim
Teatral bir sezgi; bir tek
İllüzyonu sevenler
Onun nerelere uzanacağını bilirler–

Tasha, babası, John, Quintana, tazılar, papağanlar ve beyaz balonlar, hepsi hâlâ burada, filmde.

Bende filmin bir kopyası var.

Senin için birincil dileğim teatral bir sezgi...

Babası görseydi, Millbrook'taki düğünde de aynen böyle söylerdi.

Bu türden ikinci uyarı, öyle apansız olmasa da, Nisan 2009'da geldi.

Bir süredir sinir iltihabı ya da sinir sistemi bozukluğu (nöropati) ya da nörolojik iltihaplanma belirtileri gösterdiğimden, önce manyetik rezonans görüntüleme, sonra da manyetik rezonans anjiyo yapıldı. Her ikisi de halihazırdaki belirtilerin kesin nedenini ortaya koyamadı ama ön beyin, ön iletişim, iç şah damar, art beyin ve art iletişim çemberinin görüntüleri, o damar şebekesinin derinlerinde, beyin sapında 4,2 mm'ye 3,4 mm büyüklüğünde bir anevrizma gösteriyordu.

Görüntüleri inceleyen çeşitli nörologların belirttiği gibi, bu bulgu "tamamen rastlantısal" idi, "aradığımız şeyle ilgisi yok"tu ve illa da önemli olması gerekmezdi. Nörologlardan biri, bu özel anevrizmanın "patlamaya hazır görünmediğini" öne sürerken, bir başkası uyardı: "Patlarsa atlatamazsın".

Haberler genellikle yüreklendirici gibiydi, ben de onları öyle kabul ettim. 2009 Nisan'ının o günlerinde, eskiden korkuyorsam bile, artık ölümden korkmadığımı fark ettim. Şimdiyse ölmemekten korkuyorum; beynimin (ya da kalbimin, böbreklerimin veya sinir sistemimin) hasar görmesinden ve sağ kalıp yaşamaya devam etmekten korkuyorum.

Tasha'nın ölmemekten korktuğu bir an olmuş muydu?

Quintana'nın ölmemekten korktuğu bir an oldu mu?

İyice sona doğru, New York-Cornell Hastanesi'nin nehre bakan yoğun bakım ünitesine girdiğim o Ağustos sabahı örneğin; servisteki yaklaşık yirmi doktordan birinin (bir bilgilendirme anında, iki öğrenciye, yani hastanın kocasıyla annesine verdiği bir "vizit" eğitiminde) hasta artık solunum cihazından yeterli oksijen alamadığı için elle kompresyon yaptıklarını söylediği an? Daha doğrusu, "solunum cihazı" değil de "cihaz" dediğinde? Vazifeşinas bir tavırla, gayretli, jargona hâkim bir öğrenci edasıyla, hastanın cihazdan

ne kadar zamandır yeterince oksijen alamadığını sorduğumda mı? Yoksa doktor, en az bir saattir, diye yanıtladığında mı?

Yanlış mı anlamıştım?

Böylesine can alıcı bir noktayı ters mi anladım?

Doktor, beynin oksijen yetersizliği yüzünden çoktan zarar gördüğünü bana bildirmeden önce, tam bir saat beklemiş olabilir miydi?

Soruyu şöyle sorayım: Dikkatli, çalışkan öğrenci bunu ya hiç sormamış olsaydı?

O zaman hiç bahsetmeyecekler miydi yani?

Bıçağı bir kere daha kanırtayım: Hiç sormamış olsaydım, Quintana hâlâ yaşıyor mu olacaktı?

Bir yerlerde depoya kaldırılmış olarak?

Hiçbir şey hissetmeden ama ölemeden de?

Ölümlüler için çocuğunun ölümünü görmekten daha büyük bir acı olabilir mi?

O Ağustos sabahı, New York-Cornell'de ırmağa bakan o yoğun bakım ünitesinde, bir anlığına da olsa, onu neyin beklediğini anladı mı?

O aydınlanma anı, gerçekten ölmekte olduğu o Ağustos sabahı mı gerçekleşti?

Yoksa yıllar önce, öldüğünü sandığı zaman mı gerçekleşti?

4

"Quintana küçük bir kızken Malibu'ya, Pasifik manzaralı bir eve taşındık." Quintana'nın saçlarına Madagaskar yaseminleri ördüğü ve Payard'dan alınma, şeftali rengi pastayı kestiği o akşamüstü, John'un, İlahi Aziz John'daki Katedral evinde yaptığı şerefe kadeh kaldırma konuşması böyle başlamıştı. Pasifik'e bakan o evdeki yaşamın, John'un değinmediği bir sürü yönü vardı – örneğin, rüzgârın kanyonların arasından nasıl bir hışım aşağıya indiğine, saçakların altında uğuldadığına, çatıyı kaldırdığına, şömineden havalandırdığı külleri beyaz duvarlara nasıl sıvadığına değinmedi; garajın kirişlerinden aşağıya, tam oraya park ettiğim üstü açık Corvette'ime düşen, büyük ama zararsız kral yılanlarından, yörede kral yılanlarının gayet değerli sayıldığından, çünkü Corvette'inizde bir kral yılanı olmasının, Corvette'inizde çıngıraklı yılan bulunmadığı anlamına geldiğinden (buna aklım asla

yatmamış olsa da) bahsetmedi – ama az sonra yazacaklarımdan bahsetti. Söylediklerini bire bir aktarabiliyorum, çünkü John yaptığı konuşmayı daha sonra kâğıda döktü. Quintana'nın çocukluğunu onun ifadesiyle, tam olarak onun anımsadığı gibi, tıpatıp onun sözcükleriyle anımsamasını istedi:

> Evde ısıtma sistemi yoktu – şu eski usul, elektrikli ısıtıcılardan vardı ama hep yangın çıkarıp evi yakmasından korktuğumuz için oturma odasındaki devasa, içine girip yürünebilen şömineyi kullanıyorduk. Sabahları kalkar, o günkü yakacak odunumuzu getirirdim; genellikle haftada üç-dört metreküplük odun kullanırdık; sonra Q'yu kaldırır, kahvaltısını yedirir, okula hazırlardım. Joan o yıl bir kitap bitirmeye çalışıyordu, sabahın ikisine üçüne kadar çalışıyor, ardından bir kadeh bir şey içip biraz şiir okuyor, ancak ondan sonra yatıyordu. Q'nun öğle yemeğini daima bir gece önceden hazırlar, küçük, mavi sefertasına koyardı. O yemekleri görmeliydiniz: Öyle alıştığımız fıstık ezmeli, reçelli, tipik öğrenci dilimleri değildi. Kabuğu kesilip çıkarılmış, dört eşit üçgene bölünmüş, taze kalsın diye streç filme sarılmış, ince, zarif sandviçler. Ya da evde kızartılmış tavuk, yanında minicik bir tuzlukla biberlik. Tatlı olarak da ayıklanmış çilekler, yanında ekşi krema ve esmer şeker.

Sonra Q'yu okula götürürdüm; dik tepeyi yürüyerek inerdi. Bütün çocuklar formalıydı; Quintana kareli, kolsuz bir elbiseyle beyaz bir kazak giyer, saçlarını –Malibu güneşinde sırma saçlı bir kız olup çıkmıştı– at kuyruğu yapardı. Pasifik arkada kocaman, mavi bir fon oluştururken, tepeyi inip gözden kaybolmasını seyrederdim; o güne kadar gördüğüm en güzel görüntüydü. Bir gün Joan'a, "Bunu mutlaka görmelisin, bebeğim," dedim. O da ertesi sabah bizimle geldi, Q'nun tepenin aşağısında gözden yitişini görünce ağlamaya başladı.

Quintana bugün o tepeyi tırmanıyor. O artık kareli elbiseli, sırma saçlı, mavi sefertaslı, at kuyruklu kız değil. O bugün Prenses gelinimiz – ve tepenin başında Prensi onu bekliyor. Hadi bana katılın, kadehlerimizi hep birlikte Gerry ile Quintana'ya kaldıralım.

Dediğini yaptık.

Gerry ile Quintana'nın şerefine kadeh kaldıran John'a eşlik ettik.

İlahi Aziz John'da Gerry ile Quintana'nın mutluluğuna içtik; birkaç saat sonra da Batı Altmış Altıncı Cadde'deki bir Çin lokantasında, ağabeyim ve ailesiyle birlikte, kadehlerimizi bir kez daha Gerry ile Quintana'ya kaldırdık. Onlara mutluluklar diledik, sağlık diledik, sevgi, şans ve birbirinden güzel

çocuklar diledik. 26 Temmuz 2003 yılındaki o düğün günü, bu sıradan dileklerin gerçekleşmeyeceğini düşünmek için hiçbir neden göremedik.

Dikkat edin:

Mutluluğu, sağlığı, sevgiyi, şansı ve güzel çocukları hâlâ "sıradan dilekler" sayıyorduk.

5

Yedi yıl sonra.
26 Temmuz 2010.

Bugün önümdeki masada bana kısa süre önce gönderilen bazı fotoğraflar duruyor, hepsi de 1971 yılında, yazın ya da sonbaharda, düğün konuşmasında sözü geçen, Malibu'daki şu bir türlü ısıtılamayan evin içinde ya da etrafında çekilmiş. O eve 1971 Ocak'ında, pırıl pırıl bir günde taşındık; aynı gün geç vakit bir koşu alışverişe gittiğim, Pasifik Sahilyolu'nun altı kilometre kadar aşağısındaki Trancas Pazarı'ndan dönerken öyle bir sis basmıştı ki, evin garaj yolunu bulamadım. Meğer sahilin o kesiminde ocak, şubat ve mart aylarında, günbatımında görülen sis basmaları, eylül, ekim ve kasımda çıkan yangınlar kadar olağanmış; dolayısıyla garaj yolumuzun ortadan kaybolması hiç de alışılmadık bir olay değildi. Yolu bulmak için önerebileceğim en iyi yöntem, soluğunuzu

tutmak, zihninizi aşağıdaki uçurumdan, açık okyanustan başlayıp altmış küsur metre dimdik yükselen yardan uzaklaştırmak ve sola dönmekti.

Fotoğraflar ne sisi ne de yangınları ele veriyor.

Toplam on sekiz fotoğraf.

Hepsi de aynı yaştaki, aynı çocuğa ait; Quintana beş yaşında, saçları düğün konuşmasında belirtildiği gibi, kumsala vuran güneşten ağarmış. Bazı resimlerde sırtında, yine konuşmada sözü geçen, ekose okul forması var. Birkaç tanesinde, *The Panic in Needle Park* filminin Avrupa gösterimi için Mayıs'ta gittiğim Londra'dan getirdiğim balıkçı yaka, kaşmir kazağı giymiş. Bir-iki fotoğraftaysa kareli pamuklu kumaştan yapılma, etek ucu zımbalarla çevrili, rengi azıcık solmuş, azıcık da bollaşmış, beni artık verin diyen bir elbise. Bir tanesinde, kesilip şorta çevrilmiş bir kot pantolonla yine kot kumaşından, metal zımbalarla süslü bir Levi's mont giymiş, omzuna balık tutmak için değil de, (kendisinin yaptığı) sanatsal bir düzenleme olarak, kıyafetini tamamlayıcı bir aksesuar niyetine bir olta kamışı atmış.

Fotoğrafları West Hartford'lu kuzenlerinden biri çekti: Williams Koleji'nden izin alıp birkaç aylığına Malibu'ya gelen Tony Dunne. Tony Malibu'ya geleli birkaç gün olmuştu ki, Quintana'nın ilk süt dişi sallanmaya başladı. Sallandığını fark edince dişi sağa sola oynatmış, diş daha da gevşemişti. Çocukken bu

durumun üstesinden nasıl geldiğimizi anımsamaya çalıştım. En tutarlı anım, annemin bir sicim alıp bir ucunu sallanan dişe, öteki ucunu da kapının tokmağına bağladığı, sonra da kapıyı güm diye kapadığıydı. Aynısını denedim. Diş yerinden kıpırdamadı. Quintana ağlamaya başladı. Arabanın anahtarını kaptım, çığlık çığlığa Tony'ye seslendim: İpi kapı tokmağına bağlamak doğaçlama annelik becerilerimi tamamen tüketmişti, artık beynimin üretebildiği tek düşünce Quintana'yı bir an önce kent merkezindeki, yani elli kilometre ötedeki UCLA Tıp Merkezi'nin acil servisine ulaştırmaktı. Üç kardeşle ve bir sürü kuzenle bir arada büyümüş olan Tony beni UCLA Tıp Merkezi'nin son derece gereksiz bir eylem, orantısız güç kullanımı olduğuna ikna etmek için epeyce uğraştıysa da başaramadı. Sonunda, "Önce şunu denememe izin ver bari," diyerek dişi tuttuğu gibi çekti.

Sallanmaya başlayan bir sonraki dişini Quintana kendisi çekti. Yetkemi kaybetmiştim.

Sorun ben miydim? Sorun baştan beri ben miydim?

Kuzenim Tony birkaç ay önce fotoğrafları gönderirken eklediği notta, her imgenin Quintana'da gördüğü bir şeyi simgelediğini yazmış. Kimisinde Quintana tepeden tırnağa hüzün; doğruca objektife bakan, iri gözler. Kimilerinde cesur, kameraya meydan okuyor. Eliyle ağzını örtmüş. Benekli, yazlık bir şapkayla gözlerini gizlemiş. Denizin hemen kıyısında, ıslak

kumda yürüyor. Bir zakkum dalından sallanırken, dudağını ısırmış.

Bu fotoğraflardan yalnızca birkaç tanesi benim için tanıdık.

İçlerinden biri, ona Londra'dan getirdiğim balıkçı yaka kaşmir kazaklı olanı, çerçevelenmiş bir halde New York'taki çalışma masamda duruyor.

New York'taki masamda ayrıca onun Noel'de, Barbados'ta çektiği resim de var: kiralık evin önündeki kayalar, sığ deniz, sahili yalayan dalgalar. Bu resmi çektiği Noel'i çok iyi anımsıyorum. Barbados'a gece varmıştık. Hemen gidip yatmıştı, bense dışarıda oturup radyo dinledim, Claude Lévi-Strauss'un *Hüzünlü Dönenceler* adlı kitabında okuduğuma inandığım ama bir türlü bulamadığım cümlenin geçtiği yeri bulmaya çalıştım: "Tropikal kuşak egzotik filan değil, yalnızca demode." Quintana uyuduktan bir süre sonra, radyo haberi verdi: Biz Barbados'a vardıktan sonra, Birleşik Devletler Panama'yı işgal etmişti. Bu önemli ya da bana önemli görünen haberi vermek üzere onu günün ilk ışığıyla uyandırdım. Konuyu daha fazla uzatmak istemediğini belirtmek için, çarşafı yüzüne çekti. Ben yine de bastırdım. Bunun üzerine, dün akşam Panama'yı işgal edeceğimizi, "dün kesinkes biliyordum," dedi. Panama'yı dün akşam işgal edeceğimizi dün "kesinkes" nasıl bildiğini sordum. Çünkü dün, SIPA'nın ne kadar fotoğrafçısı

varsa büroya uğradı, dedi; Panama işgalini fotoğraflama iznini, gerekli belgeleri almak için. SIPA, o sıralarda çalıştığı fotoğraf ajansıydı. Bir kez daha kendini çarşafların altına gömdü. Panama işgalini, neden beş saatlik uçak yolculuğunda bir kez olsun bahsetmeye değer bulmadığını sormadım. Fotoğrafın üzerindeki ithafta "*Annemle babama*" yazıyor: "*O baştan çıkarıcı denizi gözünüzde canlandırmaya çalışın, sevgiler, öptüm, Q.*"

Panama'yı dün akşam işgal edeceğimizi dün kesinkes biliyordu.

Tropikal kuşak egzotik değil, sadece demode.

O baştan çıkarıcı denizi gözünüzde canlandırmaya çalışın.

Tanıdık gelmeyen Malibu fotoğraflarında bile bazı unsurları seçebiliyorum: oturma odasındaki masaya servis sehpası niyetine ekleyiverdiğimiz iskemle, masada duran ve adı "Kate Teyzeninki" olan, annemin "Craftsman" yemek bıçaklarından biri, kayınvalidemin siyah ve yaldız rengine boyayıp Connecticut'tan gönderdiği, ahşap, dik sırtlı Hitchcock iskemlesi.

Sallandığı zakkum dalı tanıdık, kumsalın o kısmındaki, ıslak kumlarında yürüdüğü kıvrım tanıdık.

Elbette giysileri aşina.

Bir süre, onları her gün üzerinde gördüm, yıkadım, rüzgârda kurusunlar diye çalışma odamın önündeki çamaşır ipine astım.

O çamaşır iplerinde uçuşan giysilerine bakarak, iki kitap yazdım.

Dişlerini fırçala, saçlarını tara, şişşt, çalışıyorum.

Kumsalın aşağısında oturan bir çocukla birlikte kurdukları el sanatları "kulübünün" bir ürünü olarak yazıp garaja astığı "Annemin Sözleri" listesinin başlığı böyleydi.

Şu ana kadar benim için yabancı kalan, o fotoğraflarda görünce tanıdığım ama fotoğrafların çekildiği sıralarda görmeyi başaramadığım şeyse, yüzündeki ifadelerin akılalmaz derinlikleri ve sığlıkları; ruh hallerindeki cıva misali değişimler.

Öylesine ortada, öylesine açık seçik bir şeyi nasıl gözden kaçırdım?

O yıl, dik yokuşun başındaki okulundan getirdiği şiiri okumadım mı? Hani her gün, üzerinde kolsuz, kareli bir elbise, elinde mavi bir sefertasıyla yürüyerek gittiği okuldan? John'un onu her sabah yolcu ettiği, bunun bugüne kadar gördüğü en güzel görüntü olduğunu düşünerek arkasından baktığı okuldan?

Şiirin adı "Dünya"; onu bir proje kâğıdından kestiği, otuz beş santim uzunluğunda ama sadece beş santim genişliğindeki bir şeride, abartılı, Donkişotvari bir özenle yazmış. O özenli yazıyı her gün görüyorum: Kâğıt şerit çerçevelenmiş bir halde New York'taki mutfağımın duvarında; yanında da o döneme ait birkaç yadigâr: Karl Shapiro'nun *The New*

Yorker dergisinden kopartılmış "Kaliforniya Kışı" şiiri; babamın bir devlet ihalesinde (birkaç yemek kantininin, bir yangın kulesinin ve araba kullanmayı öğrendiğim, Ford marka, hâki rengi askeri cipin yanı sıra) satın aldığı düzinelerce Royal daktilonun birinde, benim tarafımdan daktilo edilmiş, Pablo Neruda'nın "Bezginlik" şiiri; John'la benim Bogotá'dan Malibu'ya, Quintana'ya yolladığımız kartpostal; sahil evinin oturma odasındaki sehpanın akşam yemeğinden sonra çekilmiş bir fotoğrafı, üzerinde bitmek üzere olan mumlar ve yeşil, top top *santolina* bitkileriyle dolu gümüş fincanlar var; Topanga-Las Virgenes İtfaiyesi'nin, yöre sakinlerine "yangın çıktığında" yapılması gerekenleri duyurduğu, teksir makinesinde çoğaltılmış talimatları.

Dikkat edin: "yangın *çıkarsa*" değil.

Yangın *çıktığında.*

Topanga-Las Virgenes İtfaiyesi, "çalı yangını" sözcüklerini duyanların çoğunun gözünde canlanan şeyden, yani birkaç yerden yükselen dumanlardan, ara ara parlayan alevlerden bahsetmiyordu: Topanga-Las Virgenes İtfaiyesi'nin sözünü ettiği şey, otuz kilometrelik cepheleri yakarak ilerleyen, ilerleyişi dört metrelik alevlerle ta uzaktan görülen yangınlardı.

Burası merhamet nedir bilmeyen bir mıntıkaydı: Kaybolan garaj yolunu hatırlayın.

Bir yandan da "Dünya" şiirini düşünün; proje kâğıdından kesilmiş sıra dışı şeridi, Topanga-Las Virgenes İtfaiyesi'nin teksir makinesinde çoğaltılmış uyarısının bir tarafını kapatan, özenli el yazısını. Titiz yazıcının seçimleri manidar olabilir de, olmayabilir de, bu nedenle "Dünya" metnini, onun bıraktığı aralıklarla ve yaptığı imla hatasıyla, olduğu gibi aktarıyorum:

DÜNYA

Dünyanın
Sahip olduğu tek şey
Sabahtır
Ve gecedir
Gündüzü de öğleni de
Yoktur
Dolayısıyla bu dünya
Yoksuldur ve issızdır.
Burası yalnızca
Üç evin bulunduğu
Bir garip ada
Aileler
2,1,2 kişilik
Her evde
2,1,2 kişi var
Yani bu adada
Sadece beş kişi var.

İşin aslı, yaşadığımız kumsal, yani bizim özel "Garip Adamız"da gerçekten de "Yalnızca üç ev" vardı; daha doğrusu, yıl boyunca oturulan evlerin sayısı sadece üçtü. Bu üç evden biri Dick Moore'a aitti; bu sinemacı, film çekmeye gitmediği zamanlar, Marina ve Tita adlarındaki kızlarıyla beraber burada yaşardı. Quintana ile birlikte, garajımıza "Annemin Sözleri" listesinin asılmasına vesile olan kulübü kuran kız çocuğu, işte bu Tita Moore idi. Tita ile Quintana ayrıca "sabun fabrikası" denen ticari bir girişim başlatmışlardı, kolilerle sipariş ettiğim, gardenya kokulu *I. Magnin* sabunlarından arta kalanları eritip yeniden şekillendiriyor, ortaya çıkan şeyi kumsaldan geçenlere satıyorlardı. Kumsalın her iki ucu da gelgit baskınına uğradığından, sabun fabrikasının mesai saatlerinde sahilde boy gösterenlerin sayısı ikiyi, üçü geçmez, bu da bana eski tarz, fildişi renkli ovallerin yerini alan gri topakları, kendi *I. Magnin* sabunlarımı gerisin geri satın alma fırsatı verirdi. Bu evlerdeki diğer "aileleri" pek anımsamıyorum, ama bizim evimizde "2,1,2" kişinin değil, "3" kişinin yaşadığını söylemeyi yeğlerim.

Quintana büyük bir olasılıkla, bu özel "Garip Adamız"ı farklı görüyordu.

Büyük bir olasılıkla da, haklı nedenlerle.

Dişlerini fırçala, saçlarını tara, şişşt, çalışıyorum.

Sahil evinde yaşarken, bir keresinde eve dönünce, sahil şeridimizde "Camarillo" diye bilinen yere

telefon ettiğini öğrendik. Camarillo o sıralarda otuz küsur kilometre ilerimizde, Ventura İlçesi'nde bulunan, devlete ait bir psikiyatri hastanesiydi; bir zamanlar Charlie Parker'ın da uyuşturucudan arınmak için yattığı, sonra da "Camarillo'da Gevşemek" adlı anı kitabında anlattığı hastaneydi; Eagles grubunun "Hotel California" şarkısına da esin kaynağı olduğu söylenirdi.

Quintana bize de açıkladığı gibi, Camarillo'yu delirdiği takdirde ne yapması gerektiğini sormak için aramıştı.

Beş yaşındaydı.

Bir başka sefer, kumsaldaki eve döndük ve Twentieth Century-Fox film şirketini aradığını öğrendik.

Şirketi, yıldız olmak için ne yapması gerektiğini sormak için aramıştı.

Yine, beş yaşındaydı, belki altı.

Tita Moore artık yaşamıyor; Quintana'dan önce öldü.

Dick Moore da artık yaşamıyor; geçen yıl öldü.

Marina geçenlerde beni aradı.

Neler konuştuğumuzu tam hatırlamıyorum ama garaja "Annemin Sözleri"ni astıran kulüpten, sabun fabrikasından, kumsalın her iki ucunun da nasıl sular altında kaldığından konuşmadığımızı biliyorum.

Bunu söylüyorum çünkü Marina'nın da kendimin de böyle bir sohbeti kaldırabileceğimize inanmıyorum.

Sakin ol, dedi gece nöbetçisi–
Biz buyur etmeye programlandık–
İstediğin an hesabı kestirebilirsin–
Ama buradan asla ayrılamazsın–

"Hotel California" şarkısının sözleri böyle.

Derinlikler ve sığlıklar, cıva misali değişimler.

Çoktan bir kişilik olup çıkmıştı. Bunu görmeyi asla göze alamadım.

6

Annemin şu "Craftsman" yemek bıçaklarına gelince.

Kate Teyzenin sofrasındaki, fotoğraflarda görünce tanıdığım, "Craftsman" marka yemek bıçağı. Terastaki servi lataların arasından, yamaçtaki buz çiçeğine düşen "Craftsman" bıçak o muydu? Buz çiçeğinin arasına girip kaybolan, kesici kısmı pütür pütür olup sapı da çiziklerle dolan "Craftsman" bıçak? Çok daha sonra, evi satabilmek ve Brentwood Park'a taşınabilmek için evde yaptırmak ve onaylatmak zorunda olduğumuz jeolojik inceleme gereği, yamaçtaki kanalizasyon sistemini düzelttirirken bulduğumuz bıçak? Ona miras bırakmak, kumsalın, büyükannesinin, çocukluğunun bir hatırası olarak vermek üzere sakladığım bıçak, o değil miydi?

Bıçak hâlâ bende.

Kenarları hâlâ pütürlü, hâlâ çizik içinde.

Kuzeni Tony'nin çektiği süt dişi de hâlâ bende, içi saten kaplı bir mücevher kutusunda, daha sonra bizzat çektiği süt dişlerinin ve kopmuş üç incinin yanında.

Süt dişlerini de ona vermeyi planlıyordum.

7

Doğruyu söylemek gerekirse, artık bu tür yadigârları önemsemiyorum.

Bir zamanlar sahip olduklarımızı, bozulanları, kaybolanları, ziyan edilenleri anımsatacak bir şey istemiyorum artık.

O bir dönemdi, uzun bir dönem çocukluğumdan başlayıp oldukça yakın bir tarihe kadar süren, onları istediğime inandığım.

Yadigârlarını, şeylerini, totemlerini saklayarak insanların var olmalarını sağlayabileceğime, onları yanımda tutabileceğime inandığım bir dönem.

Bu yanlış, yolunu şaşırmış inancın molozları şimdi New York'taki apartman dairemin çekmecelerini, dolaplarını tıka basa doldurmuş durumda. Tek bir çekmece yok ki açınca hatırlattıkları yüzünden görmek istemediğim bir şeyle karşılaşmayayım. Açtığım hiçbir dolapta, olur ya, giymek isteyebileceğim giysileri

asabileceğim tek bir boş yer yok. Bu amaçla kullanma niyetiyle bir dolabı açınca, örneğin, John'dan kalma üç tane eski Burberry yağmurluğu, Quintana'ya ilk erkek arkadaşının annesinin verdiği süet ceketi, babamın İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra anneme hediye ettiği, güve yeniğiyle dolu, angora pelerini görüyorum. Bir başka dolapta çekmeceli, küçük bir konsolla ve üst üste yığılmış, her an devrilme tehlikesi taşıyan kutularla karşılaşıyorum. Kutulardan birini açıyorum. Ve büyükbabamın yirminci yüzyılın başlarında, maden mühendisi olarak gittiği Sierra Nevada'da çektiği fotoğrafları buluyorum. Bir başka kutudaysa annemin kendi annesinin hatıra kutularından kurtardığı danteller, işlemeli kumaş parçaları.

Kara kehribar boncuklar.

Fildişi tespihler.

Tatmin edici bir çözüm bulamayacağınız nesneler.

Üçüncü kutudan, 2001 yılında tamamlanıp hediye verilen bir goblen tablo için, belki nakışın onarılması gerekir diye saklanmış, çilelerce oya ipliği çıkıyor. Çekmeceli konsoldan, Quintana'nın Westlake Kızlar Okulu'ndayken hazırladığı ev ödevleri çıkıyor: Gerginlik üzerine bir araştırma, Angel Clare'in *Tess of the d'Urbervilles*'deki rolü üzerine bir tahlil. Westlake yazlık formalarını, lacivert jimnastik şortunu buluyorum. Santa Monica'daki Aziz John Hastanesi'nde gönüllü çalışırken giydiği, mavi-beyaz çizgili önlüğü

buluyorum. Dört yaşındayken ona Batı Elli Yedinci Cadde'deki Bendel'den aldığım, siyah yün elbiseyi buluyorum. Yünlü, desenli kumaştan dokunmuş o siyah elbiseyi aldığımda Bendel mağazası hâlâ Batı Elli Yedinci Cadde'deydi. Elbisenin ne kadar uzun zamandır orada durduğunu anlayın artık. Geraldine Stutz onu işletmeyi bıraktıktan sonra Bendel sıradan bir mağaza olup çıkmıştı ama Batı Elli Yedinci Cadde'deki varlığını hâlâ sürdürüyordu; işte oradan aldığım, sadece sıfır ve bir bedenleri bulunan o elbise, Holly's Harp şifonuyla, farbalalı uçlarıyla çok özeldi, tam da ikimizden birinin üzerinde görmek isteyeceğim şeydi.

Tatmin edici bir çözümü olmayan, başka nesneler.

Kutuları açmayı sürdürüyorum.

Bir daha asla görmek istemeyeceğim kadar çok sayıda, solmuş, çatlamış fotoğraf buluyorum.

Artık evli olmayan insanların, kabartma yazılarla süslü düğün davetiyelerini buluyorum.

Yüzlerini hatırlayamadığım insanlara ait bir sürü cenaze töreni kartı buluyorum.

Teoride, bu andaçların amacı kişiye o anı hatırlatmaktır.

Oysa bunlar bana o an yaşanırken, o anın değerini takdir etmekte ne kadar yetersiz kaldığımı hatırlatıyor.

O anın kıymetini yeterince bilememiş olmak, yüzleşmeyi asla göze alamadığım bir şey.

8

Derinlikleri, sığlıkları, cıva misali değişimleri.

Onların hep böyle, salt derinlikler, sığlıklar ya da cıvamsı değişimler olarak kalmasına izin verilemezdi elbette.

Onlara er ya da geç birer tanım, birer "teşhis" konacaktı elbette. Tanımlar değişip durdu. Örneğin, manik depresif sonradan OKB oldu, yani obsesif kompulsif kişilik bozukluğunun kısaltması; OKB de başka bir şey oldu, onun ne olduğunu bir türlü aklımda tutamıyordum ama bunun hiçbir önemi yoktu, çünkü o adı hatırlamayı başardığımda karşımıza yeni bir tanım, yeni bir "teşhis" çıkıyordu. "Teşhis" sözcüğünü tırnak içine alıyorum çünkü bir "teşhisin" sonunun bir "tedaviye" – daha doğrusu, doğrulanan dolayısıyla zorla dayatılan bir halsizlik dışında herhangi bir sonuca vardığını görmek hiç nasip olmadı.

Tıbbın eksik, kusurlu bir sanat olduğunun bir başka göstergesi.

Quintana bunalımdaydı. Korkuyordu. Bunalımda olduğu ve korktuğu için çok fazla içiyordu. Buna kendini uyuşturmak deniyordu. Tıpkı depresyon ilaçları gibi alkolün de çok iyi bilinen yan etkileri vardır ama korkuyu, endişeleri bastırmakta şu ana kadar bilinen en etkin madde olmadığını da hiç kimse iddia edemez – doktorlara sorun. Bu oldukça kestirme bir dinamik gibi gelebilir, ancak, tıbbi tedavi bir kez başladı mı (derinliklere, sığlıklara ve cıva misali değişimlere bir kez ad kondu mu), insana artık öyle gelmiyor. Doktorlarının ve plan-program konusunu en az önemseyeni duruma uyan bir tanıda karar kılıncaya kadar, pek çok tanıdan, bir sürü adı olan pek çok durumdan geçtik. Quintana'ya uyan durumun adı şuydu: "Borderline Kişilik Bozukluğu."

"Bu teşhisin konduğu hastalar, teşhis koymaya çalışan doktorların kafasını karıştıran, psikoterapistleri hüsrana uğratan karmaşık kişilik özelliklerinin bir bütünü, güçlü ve zayıf yönlerin bir karışımıdır." 2001 yılında *New England Journal of Medicine* dergisinde yayımlanan, John G. Gunderson'ın *Borderline Kişilik Bozukluğu: Bilimsel Bir Rehber* kitabının tanıtım yazısında böyle diyor. "Bu hastalar bir gün son derece sevimli, sakin, ruhsal açıdan dengeliyken, ertesi gün sonu intihara varan bir umutsuzluğa

yuvarlanabilirler." Tanıtım yazısı sürüyor: "Fevrilik, duygusal değişkenlik, terk edilmemek için delice bir çaba ve kişilik dağılması, tipik işaretlerdir."

Bu tipik işaretlerin çoğunu gördüm.

Sevimliliği, sakinliği, intihara varan umutsuzluğu gördüm.

Brentwood Park'taki oturma odasında, pembe manolyaya bakabildiği odada yere yatıp ölmek istediğini gördüm. *Bırakın toprağa gireyim,* diye hıçkırıyordu. *Tek isteğim toprağın altına girmek ve uyumak.*

Fevriliği gördüm.

"Duygusal değişikliği", "kişilik dağılmasını" gördüm.

Göremediğim ya da aslında gördüğüm ama fark etmeyi beceremediğim şeyse, "terk edilmemek için delice bir çaba" idi.

Nasıl olur da onu terk edebileceğimizi aklından bile geçirebilirdi?

Ona ne kadar ihtiyacımız olduğundan bu kadar mı habersizdi?

Geçenlerde, yazarken "sırf size göstermek için yazdığım roman" diye bahsettiği şeyden ilk kez bazı parçalar okudum. Bu projeyi akıl ettiğinde, on üç-on dört yaşlarındaydı. "Kimi olaylar gerçeğe dayanıyor, diğerleriyse kurgusal," diye bilgilendiriyor okuru başlangıçta. "İsimler henüz kesin bir biçimde değiştirilmedi." Okuduğum bölümlerdeki kahraman da on

dört yaşında, onun da adı Quintana (gerçi zaman zaman başka adlar da alıyor; tahminimce ilerideki kesin değişikliklere alıştırma olsun diye). Quintana hamile olduğuna inanıyor. Sanki özellikle "teşhis koyanın aklını karıştırmak, psikoterapisti hüsrana uğratmak" için kaleme alınmışa benzeyen bir bölümde, çocuk doktoruna danışıyor. Çocuk doktoru, durumu ebeveynine söylemek zorunda olduğunu belirtiyor. Quintana da öyle yapıyor. Anne babasının vereceği tepkiye ilişkin fikri, tıpkı hamilelikle ilgili bölümün tamamı gibi, oldukça karışık, neredeyse bir fantezi; aşırı bir üzüntünün dışavurumu olabileceği gibi, salt anlatım yaratıcılığından ibaret de olabilir: "Kürtajın masrafını karşılayacaklarını ama ondan sonra, onunla ilişiği keseceklerini söylediler. Kız onların Brentwood'daki banliyö evlerinde yaşamaya devam edebilirdi, fakat artık ne yaptığı umurlarında bile değildi. Bu kıza uyardı. Babası öfkesi burnunda biriydi ama bu durum tek çocuklarına ne kadar değer verdiklerini gösteriyordu. Şimdiyse, artık umurlarında bile değildi. Quintana hayatını istediği şekilde sürdürebilirdi."

Bu noktada parçacıklar ani bir sona savruluyor: "Sonraki sayfalarda, Quintana'nın neden ve nasıl öldüğünü, arkadaşlarının daha on sekiz yaşındayken nasıl tamamen mahvolduğunu öğreneceksiniz."

Sırf bize göstermek için yazdığı roman böyle bitiyor.

Bize neyi gösterecekti?

Roman yazabildiğini mi?

Nasıl ve neden öleceğini mi?

Vereceğimize inandığı tepkiyi mi?

Şimdiyse, umurlarında bile değildi artık.

Hayır.

Ona ne kadar ihtiyacımız olduğundan haberi bile yoktu.

Nasıl oldu da birbirimizi bu kadar yanlış anladık?

Roman yazmayı seçmesinin nedeni, bizim roman yazmamız mıydı? Bu da, sırtına yüklenen bir başka zorunluluk muydu? Bu zorunluluğu bir korku gibi mi hissetti? Biz de mi öyle hissettik?

Aşağıdakiler, daha erken bir dönemde Quintana'nın kabuslarını dolduran bir figüre dair aldığım notlar; Bozuk Adam dediği bu hayal ürünü adamı, öyle sık ve öyle tedirgin edici bir ayrıntıcılıkla tarif etti ki, kendimi tutamayıp sık sık ikinci kata çıkıyor, Quintana'nın pencerelerinin açıldığı terasta adama bakınıyordum. "Mavi bir iş gömleği giyiyor, tamirciler gibi," dedi bana defalarca. "Kısa kollu. Adı gömleğinde yazıyor. Sağ tarafta. Adı David, Bill, Steve; işte şu yaygın adlardan. Tahminimce bu adam elli ile elli dokuz yaş arasında. Dodger takımının kasketlerine benzeyen,

lacivert bir şapkası var, üzerinde GULF yazıyor. Kahverengi kemeri, lacivert pantolonu, siyah, gerçekten parlak ayakkabıları var. Benimle çok boğuk bir sesle konuşuyor: *Selam, Quintana. Seni buraya, garaja kilitleyeceğim.* Beş yaşına bastıktan sonra onu rüyamda hiç görmedim."

David, Bill, Steve, şu yaygın isimlerden biri?

Adı her zaman göğsünde yazılı? Sağ tarafta?

Dodger kasketine benzeyen, lacivert, üzerinde *GULF* yazan bir şapka?

Beş yaşından sonra onu rüyasında hiç görmedi?

"Tahminimce adam elli ile elli dokuz arasında" dediği an, içimdeki Bozuk Adam korkusunun, onunki kadar gerçek, mutlak bir korku olduğunu fark ettim.

9

Şu korku meselesi.

Bu sayfaları yazmaya başladığımda konusunun çocuklar olacağını düşünmüştüm; sahip olduğumuz, keşke sahip olsaydık dediğimiz çocuklar, bize ihtiyaç duymalarına ne kadar ihtiyaç duyduğumuz, onları nasıl hep çocuk kalmaya teşvik ettiğimiz, bize kendilerini nasıl en rastgele tanışlarından bile daha az açmaları, daha az tanıtmaları; bizim de aynı şekilde, onlar için hep bulutlu, bulanık kalmamız.

Birbirimize "sırf göstermek için" romanlar yazmamız.

Birbirimize yaptığımız yatırımların, ötekini açık seçik görmemizi engelleyecek kadar yoğun, aşırı yüklenmiş olması.

Ötekinin ölümünü, hastalığını, hatta yaşlanmasını bile düşünmeyi, hem bizim hem onların bir türlü kaldıramaması.

Sayfalar ilerledikçe hakiki konunun hiç de çocuklar olmadığını, en azından doğrudan, bire bir çocukların kendisi olmadığını fark ettim: Bu sayfaların gerçek konusu, yukarıdaki türden bir düşünme eylemine girişmeyi bile reddetmemiz, yaşlanma, hastalık, ölüm gibi gerçekliklerle yüzleşmeye yanaşmamamız.

Bu korku.

Ancak sayfalar iyice ilerledikten sonra, bu iki konunun aslında aynı olduğunu anladım.

Ölümsüzlükten söz ederken, çocuklarımızdan söz ederiz.

Selam, Quintana. Seni buraya, garaja kilitleyeceğim.

Beş yaşına bastıktan sonra onu rüyamda hiç görmedim.

O doğduktan sonra, korkmadığım tek bir an olmadı.

Yüzme havuzlarından, yüksek gerilim hatlarından, lavabonun altındaki çamaşır suyundan, ecza dolabındaki aspirinden, Bozuk Adam'ın kendisinden korktum. Çıngıraklı yılanlardan, karışık akıntılardan, toprak kaymalarından, kapıya gelen yabancılardan, açıklanamayan ateşlenmelerden, içinde asansör görevlisi bulunmayan asansörlerden, boş otel koridorlarından korktum. Korkunun kaynağı aşikârdı: Ona bir zarar gelme olasılığı. Bir soru: Biz ve çocuklarımız, ötekini duru, açık seçik görebilse, korku ortadan kalkar mı? Her iki tarafın korkusu da yok olur mu, yoksa sırf benimki mi?

10

1966 yılında, Mart'ın üçüncü gününün ilk saatinde, Santa Monica'daki Aziz John Hastanesi'nde doğdu. Onu doğurtan doğum uzmanı Blake Watson o sıralarda yaşadığımız Santa Monica sahilinden altmış kilometre kadar ilerideki Portekiz Kıvrımı'ndaki evi arayınca, onu aynı gün, Mart'ın üçünde, akşamüstüne doğru evlat edinebileceğimizi öğrendik. O sırada ben duştaydım, John banyoya girip haberi verince gözyaşlarına boğuldum; "Aziz John'da dünya güzeli bir kız bebeğimiz oldu," demişti doktor, "Onu isteyip istemediğinizi bilmem gerekiyor." Dediğine göre, bebeğin annesi Tucson'luydu. Bebeğin doğumu için bir süredir Kaliforniya'da, akrabalarının yanında kalıyordu. Bir saat sonra, Aziz John Hastanesi'ndeki yenidoğan biriminin camının önünde duruyor, koyu renk, gür saçlı ve gül goncası çehreli bir bebeğe bakıyorduk. Bileğindeki hastane bileziğinde adı değil, "B.Y."

harfleri vardı: Bilgi Yok; evlatlık olarak verilecek bir bebek hakkındaki her türlü soruya hastanenin yanıtıydı. Hemşirelerden biri o çılgın saçlara pembe bir fiyonk bağlamıştı. "*O* bebek değil." John sonraki yıllarda bunu defalarca yineleyecek ve o bebek koğuşundaki sahneyi, sevilen, yeğlenen "seçim" hikâyesini, koğuştaki onca bebeğin arasından onu tespit ettiğimiz anı tekrar tekrar canlandıracaktı. "*O* bebek değil... *şu* bebek. Saçı kurdeleli olan."

Quintana da, "*Şu* bebeği yapsana," diye tuttururdu; seçim öykümüzü yeğlediğimiz şekliyle anlatmayı sürdürdüğümüz, vazgeçmeme akıllılığını gösterdiğimiz için bize bir armağan, bir tasdikname sunarcasına. "Seçim" hikâyemiz artık çocuk bakım uzmanları tarafından evrensel bağlamda hoş karşılanmıyor, ama 1966'da öyleydi. "Bir daha anlat. Hadi, kurdeleli bebeği anlat."

Daha sonra da: "Doktor Watson'ın aradığı kısmı anlatsana." Blake Watson çoktan resitalimizdeki akraba figürlerinden biri olup çıkmıştı.

Ve: "Hadi, duştaki kısmı anlat."

Duş bile, bizim tercih ettiğimiz seçim anımızın bir parçasıydı artık.

3 Mart 1966.

O gece Aziz John'dan ayrılınca, haberi John'ın erkek kardeşi Nick'le karısı Lenny'ye vermek için Beverly Hills'e uğradık. Lenny bebeğe giysiler, eşyalar almak üzere sabah Saks mağazasında buluşmamızı

teklif etti. O sırada, hazırladığı kutlama içkileri için buz kovasından buz almaktaydı. Ailemizde sıra dışı –ya da sıradan– her olay için kutlama içkisi hazırlamak bir gelenekti. Geriye bakınca, hepimizin gerektiğinden çok daha fazla içtiğini görüyorum ama 1966'da hiçbirimiz böyle düşünmüyorduk. Birinin hep alt katta, "*Big Noise blew in from Winnetka*" şarkısını söyleyerek içki hazırladığı ilk romanlarımı tekrar okuyunca, hepimizin ne kadar çok içtiği ve bunu ne kadar az dert ettiği kafama dank etti. Lenny kadehime biraz daha buz ekledi, kristal kovayı yeniden doldurmak üzere mutfağa yollandı. "Saks'ı seçmemin nedeni, seksen dolar harcadığın takdirde, beşiği bedava vermeleri," dedi, mutfağa doğru giderken.

Kadehi aldım, sehpaya koydum.

Beşik gerekeceğini hesaba katmamıştım.

Giysi, eşya gerekeceğini hesaba katmamıştım.

Gür, siyah saçlı bebek o geceyi ve sonraki iki günü Aziz John'un yenidoğan servisinde geçirdi; Portekiz Kıvrımı'ndaki evde o iki gecenin ikisinde de, bir ara, aynı ürpertiyle uyandım, aşağıdaki kayaları döven dalgaların sesini dinlerken, gördüğüm rüyayı düşündüm: Onu unutmuşum, bir çekmecede uyurken bırakmışım ve şehre bir akşam yemeğine ya da sinemaya gitmişim; Portekiz Kıvrımı'nda, bir çekmecede tek başına, aç bilaç uyanacak olan bebeği birilerine filan emanet etmeden.

Bir başka deyişle, rüyamda bir anne olarak çuvalladığımı görmüştüm.

Bana bir bebek verilmiş ve ben onun güvenliğini sağlamayı beceremediğimi.

Bir çocuğu evlat edinmeyi, daha doğrusu bir çocuk sahibi olmayı düşündüğümüzde işin hep "lütuf" yönünü vurgularız.

O ani ürperti anını, "Peki ya..." faslını, başarısızlığa bodoslama dalma kısmını atlarız.

Peki ya bu bebeğe bakmayı beceremezsem?

Peki ya bu bebek büyüyüp gelişemezse, peki ya bu bebek beni sevmeyi başaramazsa?

Daha da kötüsü, çok daha kötüsü, düşünülemeyecek kadar kötü olansa, benim düşünmüş olduğum, eve bir bebekle dönmeye hazırlanan herkesin düşündüğü şeydir: *Peki ya bu bebeği sevmeyi başaramazsam?*

3 Mart 1966.

Lenny'nin beşikten söz ettiği ana kadar, her şey çok hızlı gelişmişti. Beşiğe kadar, her şey gelişigüzel, hatta eğlenceli görünmüştü; ortama egemen olan genel ruh halinden, o yıl hepimizin giydiği Jax formalardan ve Lilly Pulitzer'in desenli pamukludan yapılma çuval elbiselerinden pek de farklı değildi. 1966 yılbaşısının

denk geldiği haftasonu, John'la birlikte, Morty Hall'un teknesiyle Catalina Adası'nın öteki ucundaki Cat Harbor'a gitmiştik. Morty Hall, Diana Lynn'le evliydi. Diana ise Lenny'nin çok yakın arkadaşıydı. Teknede geçirdiğimiz o haftasonu, bir ara (o gezinin avareliği düşünülecek olursa, büyük bir olasılıkla içki içtiğimiz ya da içki içmeyi düşündüğümüz, içki hazırladığımız ya da içki hazırlamayı düşündüğümüz bir sırada) Diana'ya bir bebek sahibi olmaya çalıştığımı söyledim. Diana, Blake Watson'la konuşmamı öğütledi. Diana ile Morty'nin dört çocuğunu da Blake Watson doğurtmuştu. Ayrıca, Nick'le Lenny'nin eski dostları olan ve o haftasonu bizimle aynı teknede bulunan Howard ile Lou Erskine'in evlatlık aldığı bebeği doğurtan da Blake Watson idi (Howard ona Nick'le beraber gitmişti). Belki Erksine çifti teknede olduğu, belki ben bebek istediğimi söylediğim, belki de hepimiz içmeyi düşündüğümüz içkileri yudumlamakta olduğumuz için evlat edinme konusu açıldı. Meğer Diana'nın kendisi de evlat edinilmiş ama bu bilgi yirmi bir yaşına kadar ondan gizlenmiş; ancak o zaman, finansal bir nedenle açıklamak zorunda kalmışlar. Onu evlat edinen aile, bu meseleyi halletmek için sırrı Diana'nın menajerine açmış (o sıralarda hiç de ters gelmeyen bir davranış). Diana'nın menajeri de bu meseleyi halletmek için, yine o dönemde ters karşılanmayan bir şey yapıp Diana'yı Beverly Hills Oteli'ne, öğle yemeğine davet

etmiş. Diana haberi otelin Polo Salonu'nda almış. Kendini, bungalovları kuşatan begonyaların arasına nasıl çığlık çığlığa attığı, hâlâ aklındaydı.

Hepsi bu kadardı.

Ama işte, ertesi hafta gidip Blake Watson'la buluştuk.

Bizi hastaneden arayıp da güzeller güzeli kız bebeği isteyip istemediğimizi sorunca, hiç duraksamadık: Onu istiyorduk. Hastanede bize bu güzel bebeğe ne isim koyacağımızı sorduklarında, yine hiç duraksamadık: Ona Quintana Roo adını verecektik. Bu adı, birkaç ay önce gittiğimiz Meksika'da bir haritada görmüş, birbirimize söz vermiştik: Eğer bir kızımız olursa (tamamen hayali bir sohbetti, ufukta kız evlat filan yoktu) adı Quintana Roo olacaktı. Haritadaki, Quintana Roo denen yer hâlâ idari bir bölge değil, bir mıntıkaydı.

Haritadaki Quintana Roo hâlâ, daha çok arkeologların, sürüngen uzmanlarının ve haydutların uğrağıydı. Bahar tatilini Cancún'da geçirmek denen âdet henüz ortalarda yoktu. Kelepir uçuşlar yoktu. Club Med adındaki tatil köyü yoktu.

Haritanın Quintana Roo dediği yer, henüz her tarafı keşfedilmemiş topraklardı.

Tıpkı Aziz John'un bebek koğuşundaki bebek gibi.

Evde ondan *l'adoptada* diye söz edilecekti. Evlat edinilen.

Hemen değilse de öğrendiğim üzere, "evlat edinilmek" doğru bir biçimde anlaması, yerli yerine oturtması güç bir şey.

Bir kavram olarak, o sırada son derece yaygın bir şekilde, herkesçe onaylanan öyküsü bile, kötü esintiler taşır: Birinin seni "seçmesi" sana ne anlatıyor?

Senin boşta olduğunu, birileri tarafından "seçilmeyi" beklediğini anlatmıyor mu?

Sonuçta, dünyada sadece iki tür insan olduğunu anlatmıyor mu?

Seni "seçenler"?

Ve seni seçmeyenler?

"Terk edilme" kavramının sahneye nasıl çıktığını görmeye başladık, değil mi? Böyle bir durumda, terk edilmemek için çaba harcamaz mıyız? Bu çabalar "delice" diye tanımlanmaz mı? Bunun arkasından neyin geleceğini kendimize sormak ister miyiz? İnsanın aklına hangi sözcüklerin geldiğini, illa kendimize sormamız gerekiyor mu? Bu sözcüklerden biri "korku" değil mi? Bu sözcüklerden bir başkası "endişe" değil mi?

O güne kadar, keşfedilmemiş toprağın benim için anlamı karışıklıklardan, sorunlardan uzak yer, demekti.

Keşfedilmemiş toprağın beraberinde kendi karışıklıklarını, sorunlarını getirebileceği aklıma bile gelmemişti.

11

Evlatlık işleminin resmileştiği gün, 1966 yılının sıcak bir Eylül ikindisinde, onu Los Angeles kent merkezindeki adliye binasından aldık ve Beverly Hills'teki The Bistro'ya öğle yemeğine götürdük. Adliyede evlat edinilmeyi bekleyen tek bebek oydu; o günkü diğer evlatlık adaylarının hepsi yetişkinlerdi, şu ya da bu vergi açığından yararlanmak amacıyla, birbirlerini nüfuslarına geçirmek için başvuranlardı. Quintana, tahmin edilebileceği gibi, The Bistro'daki tek bebekti. *Qué hermosa,*[*] diye cıvıldadı garsonlar. *Qué chula.*[**]

Genellikle Sidney Korshak'a ayrılan köşe locayı bize verdiler; önemini bir tek o günlerde, o toplumda yaşayan birinin anlayabileceği bir jestti. Prodüktör Robert Evans daha sonra, Sidney Korshak'ın kim

[*] (İsp.) Ne kadar güzel. (*ç.n.*)
(İsp.) Ne tatlı. (*ç.n.*)

olduğunu belirtmek için şöyle yazacaktı: "Şu kadarını söyleyeyim, Korshak'ın tek bir baş işaretiyle koskoca Teamster Sendikası'nın bütün yönetim kurulu değişir." "Korshak'ın tek bir baş işaretiyle, Vegas kapanır. Korshak başını salladı mı, Dodgers takımı bir anda gece beyzbolu oynamaya başlayabilir." Garsonlar bebek sehpasını masaya, aramıza taktılar. Üzerinde mavi beyaz benekleri olan, organze bir elbise vardı. Daha yedi aylık bile değildi. Bana kalırsa, The Bistro'da, Sidney Korshak'ın locasında yediğimiz bu öğle yemeği, "seçme" öykümüzün mutlu sonuydu. Biz seçmiştik, bu güzelim kız bebek seçimimizi kabul etmişti, adliyede gerçek bir anne ya da baba öne atılıp Kaliforniya hukukunun özel evlat edinme yasalarına dayanarak itiraz hakkını kullanmamış, hayır efendim, o bebek benim, onu geri istiyorum, dememişti.

Bu mesele artık kapandı, diye düşünmeyi yeğliyordum.

Korku sona ermişti.

O artık bizimdi.

Bundan sonraki birkaç yıl boyunca fark edemediğim şeyse, evde o korkuyu hisseden tek kişi olmadığımdı.

Ya Doktor Watson aradığında telefonu açmasaydınız, derdi durup dururken. *Ya evde olmasaydınız, ya hastaneye gidip onunla buluşamasaydınız, ya otoyolda bir kaza olsaydı; o zaman bana ne olurdu?*

Bu sorulara verilecek uygun yanıtlarım olmadığından, onlara kafa yormayı da reddediyordum.

Ama o kafa yordu.

O sorularla bir arada yaşadı.

Sonra, yaşamadı.

"Harika anılarınız var," dedi insanlar sonradan, anılar teselli olabilirmiş gibi. Anılar teselli değil. Anılar tanımı gereği geçmiş zamana, yok olmuş şeylere ait. Anılar dolaptaki Westlake formalar, solmuş, çatlamış fotoğraflar, artık evli olmayan insanların düğün davetiyeleri, yüzleri aklından uçup gitmiş kişilerin cenaze törenlerinin çağrıları. Anılar, artık anımsamak istemediğin şeyler.

12

Şikago Mafyasının Efsane İş Bitiricisi Sidney Korshak 88 Yaşında Öldü.

1996'da öldüğünde, Sidney Korshak'ın *The New York Times* gazetesinde yayımlanan ölüm haberi böyle. "Hakkında defalarca açılan hem federal soruşturmalara hem eyalet soruşturmalarına rağmen bir kez olsun suçlanmamış olması, Sidney Korshak'ın başarısının kanıtıydı," diye sürüyor yazı. "Yaygın kanıya göre söz konusu suçları gerçekten de işlemiş olduğu halde, yetkililerin bunu asla kanıtlayamaması, onu önde gelen Hollywood yapımcıları, holding yöneticileri ve politikacılar için gözden çıkarılamayacak bir müttefik yapmıştı."

Morty Hall, Diana'yla ikisinin Sidney Korshak'ın verdiği davetlere ilkesel olarak katılmayacağını açıklayalı otuz yıl olmuş.

Morty ile Diana'nın bir akşam yemeğinde bu tümüyle varsayımsal noktayı hararetle tartıştıklarını anımsıyorum.

Sonunda şöyle bir sonuca vardım: İnsanlar bana harika anıların var derken, Morty'nin, Diana'nın ve Sidney Korshak tarafından verilen bir davete katılıp katılmama konulu ateşli tartışmanın yer aldığı bir akşam yemeğini kastediyorlar.

Geçenlerde, eski bir reklamda Diana'yı gördüm, şu YouTube'da ortaya çıkıveren tuhaflıklardan birinde. Omuzlarına soluk renkli, vizon bir etol almış, 88 model bir Oldsmobile'in motor kapağına yayılmış. O buğulu sesiyle, "bildiğim en ateşli numara" sözleriyle arabayı tanıtıyor. Aynı anda Olds 88, Diana'yla konuşmaya başlıyor, "roket motoru"nu, "hidromatik sürüş"ünü sıralıyor. Diana açık renk vizon etolüne sarılıyor. "*Harika,*" diye karşılık veriyor Olds 88'e, yine o buğulu sesiyle.

Diana'nın bu reklamdaki sesinin, Sidney Korshak'ın verdiği bir partiye katılmayı reddedecek birinin sesine hiç benzemediğini fark ediyorum.

Hemen ardından, aklıma YouTube'da bu eski Olds 88 reklamına rastlayanların arasından, Sidney Korshak'ın kim olduğunu –aslına bakılırsa Diana'nın kim olduğunu, hatta Olds 88'in ne olduğunu da– bilen tek bir kişinin bile çıkmayacağı geliyor.

Zaman geçiyor.

Diana artık yaşamıyor. 1971'de, kırk beş yaşında, beyin kanamasından öldü.

Birkaç gün sonra başlayacağı filmin kostümlerinin provasının ardından bayılmıştı; Tuesday Weld ve Anthony Perkins'le birlikte rol alacağı *Play It As It Lays* filminin senaryosunu John'la birlikte yazmıştık; Diana'nın rolü Tammy Grimes'a verildi. Onu son kez, Los Angeles'taki Cedars-Sinai Hastanesi'nin yoğun bakım ünitesinde gördüm; hastaneye Lenny'yle birlikte gitmiştik. Lenny'yle birlikte Cedars-Sinai'nin yoğun bakım servisine bir sonraki gidişimiz, onunla Nick'in kızları olan ve Hollywood'daki evinin önünde saldırıya uğrayan, boğazı sıkılan Dominique'i ziyaret etmek içindi. Dominique'i görünce, "Diana'dan bile daha kötü görünüyor," diye fısıldadı Lenny; soluğunu tutuvermiş, onu zar zor duyabilmiştim. Lenny'nin ne demek istediğini biliyordum. Lenny, Diana'nın sağ salim atlatamadığını söylüyordu. Lenny, Dominique'in sağ salim atlatamayacağını söylüyordu. Bunu ben de anlamıştım –galiba arayan polis memuru "Cinayet" masasından olduğunu söylediği an anlamıştım– ama birinin ağzından duymak istemiyordum. Birkaç ay önce New York'ta, Diana'nın kızlarından biriyle karşılaştım. Yakın bir yerde öğle yemeği yedik. Diana'nın kızı, birbirimizi son kez Diana sağken ve New York'ta yaşarken gördüğümüzü anımsadı; Quintana'yı kızlarla oynasın diye onlara götürdüğümde. Birbirimizi aramaya söz verdik. Eve yürüyerek dönerken, son kez şu ya da bu yoğun bakım servisinde gördüğüm kişilerin sayısının ne kadar çok olduğu kafama dank etti.

13

Her şeyin bir mevsimi vardır.

Kilise vaazları gibi, tamam, ama aklıma ilk gelen, The Byrds'in "Turn Turn Turn" şarkısı.

Aklıma hemen, Franklin Caddesi'ndeki evin meşe parkelerinde ve Malibu'daki evin pişmiş tuğla döşeli, cilalı zemininde oturan ve sekizli kasetten The Byrds'i dinleyen Quintana Roo geliyor.

The Byrds, bir de, "Do You Wanna Dance?"* diyen The Mamas and the Papas.

"Dans etmek isterim" diye şakıyor Quintana sekizli kasede doğru.

Her şeyin bir mevsimi vardır. New Yorklular, Güney Kaliforniya'da yaşamıyor olmanın verdiği olağanüstü gururu vurgulamak için, Orada yaşasaydım farklı mevsimleri özlerdim ama, derler. İşin aslı, Güney

* (İng.) Dans Etmek İster misin? (*ç.n.*)

Kaliforniya'da farklı mevsimler vardır; örneğin "yangın mevsimi", "yangınların başlama mevsimi" ya da "yağmurun başlama mevsimi". Ancak alabildiğine teatral bir edayla, kaderin rastgele darbeleriymişçesine boy gösteren bu Güney Carolina mevsimleri, zamanın mutlaka, karşı konulamaz biçimde geçtiğine işaret etmez. Oysa diğerleri, yani ülkenin Doğu Kıyısı'nda yüceltilen mevsimler, işaret eder. Güney Kaliforniya'daki mevsimler akla şiddeti getirir, ama illa da ölümü getirmez. New York'ta mevsimler –yaprakların amansızca dökülüşü, günlerin amansızca kısalışı, mavi gecelerin ta kendisi– akla sadece ölümü getirir. Benim orada bir çocuk sahibi olmam, benim için bir mevsimdi. O mevsim geçti. Sekizli kasede şakıyarak karşılık verişini duymadığım bir mevsimi ise henüz saptayamadım.

Kasetteki şarkıya şarkıyla karşılık verişini hâlâ duyuyorum.

Dans etmek isterim.

Aynı şekilde, saç örgüsündeki Madagaskar yaseminlerini, duvağın altından seçilen yasemin ıtırı dövmesini hâlâ görüyorum.

İlahi Aziz John'daki o düğün gününden hâlâ gördüğüm bir şey daha var: ayakkabılarının parlak kırmızı tabanı.

Ayağında Christian Louboutin marka ayakkabılar vardı; uçuk renkli satenden yapılma ayakkabıların tabanı cırtlak kırmızıydı.

Mihrapta diz çöktüğünde kırmızı tabanlar görünmüştü.

14

O doğmadan önce Saygon'a bir yolculuk tasarlıyorduk.

Dergilerle anlaşmış, çalışma izinlerimizi almıştık, gereksindiğimiz her şey tamamdı.

Ansızın ortaya çıkan bebek dahil.

Vietnam'daki Amerikan askeri varlığının dört yüz bine ulaştığı ve Amerikan B-52 uçaklarının Kuzey'i bombalamaya başladığı o 1966 yılı, bir bebeği Güneydoğu Asya'ya götürmek için, herkesin hemfikir olacağı gibi, pek de ideal bir zaman sayılmazdı ama yolculuğu iptal etmek bir yana, programda bazı değişiklikler yapmak bile aklımdan geçmedi. Dahası, alışverişe çıkıp ihtiyacımız olacağını tahmin ettiğim bir sürü şey aldım: Kendime Donald Brooks'tan pastel renkli keten elbiseler, bebeği korumak için çiçekli bir Porthault güneş şemsiyesi; gören de ikimizin Pan Am uçağından doğruca özel *Le Cercle Sportif* kulübüne ineceğini sanırdı.

Sonuçta Saygon seyahati gerçekleşmedi, ancak iptal nedeni hiç de ayan beyan ortada olan neden değildi – yolculuktan vazgeçtik çünkü John yayıneviyle imzaladığı anlaşmaya uymak, César Chávez'le onun Ulusal Tarım İşçileri Birliği ve Delano'daki DiGiorgio üzüm grevi hakkındaki kitabı bitirmek zorundaydı. Burada Saygon'dan bahsetmemin tek nedeni, bırakın evlat edinmeyi, bir çocuk sahibi olmanın bile neleri icap ettireceği konusundaki akıl karışıklığımın boyutlarına dair bir fikir vermek.

İyi ama aklımın karışmasından daha doğal ne olabilirdi?

Santa Monica'daki Aziz John Hastanesi bir anda, kucağıma mükemmel bir bebek vermişti. İstediğim bebeğe bundan daha çok uyan bir bebek olamazdı. Öncelikle, çok güzeldi. *Hermosa, chula.* Sokakta hiç tanımadığım insanlar beni durdurup aynen böyle söylüyorlardı. Blake Watson, "Aziz John'da güzeller güzeli bir kız bebeğimiz oldu," derken, doğruyu söylüyordu. Bu güzel bebeğe saygılarını sunmak üzere herkes elbiseler gönderdi. Elbiseler dolaba asıldı; minyatür tahta askılarda tam altmış tane (tekrar tekrar saymıştım), hafif ve renkli pamukludan ya da incecik Liberty keteninden, bir tutamcık, kusursuz elbiseler. Minyatür tahta askılar da güzel bebeğe, ansızın sahip olduğu akrabalarından bir saygı armağanıydı; West Hartford'daki kafası kıyak halalardan, amca

ve kuzenlerden, benim Sacramento'daki hısımlarımdan... Kaliforniya Eyaleti sosyal görevlisinin, evlat edinilecek çocuğu yaşayacağı ortamda gözlemlemek üzere zorunlu ziyaretini yaptığı akşamüstü, bebeğin elbisesini dört kez değiştirdiğimi anımsıyorum.

Çimenlikte oturmuştuk.

Evlatlık adayı ayaklarımızın dibinde oynuyordu.

Sosyal görevliye, adayı daha düne kadar bir Saygon yolculuğunun beklediğinden söz etmedim.

Halihazırdaki yolculuk planlarına göre, Saygon yerine Delano'daki Starlight Moteli'nde ağırlanacağını da söylemedim.

Evi temizleyen ve bir tutamcık pamuklu giysileri yıkayıp ütüleyen Arcelia, kendisinden beklendiği üzere, harıl harıl bahçeyi sulamaktaydı.

"Beklendiği üzere" diyorum çünkü Arcelia'yı bu ziyarete hazırlamıştım.

Arcelia ile Kaliforniya Eyaleti'nde görevli bir memurun arasında enine boyuna tasarlanmamış bir karşılaşma yaşanması düşüncesi, daha baştan ciddi endişeler, beni sabahın dördüne kadar uyutmayan ve ziyaret günü yaklaştıkça daha da katlanan, kötü senaryolar içeriyordu: Ya sosyal görevli, Arcelia'nın sadece İspanyolca konuştuğunu fark ederse? Ya sosyal görevlinin aklına, Arcelia'nın belgelerini sorgulamak gelirse? Bu mükemmel bebeği, çalışma izni, belgeleri olmayan bir yabancıya teslim ettiğimi sezerse, raporuna ne yazardı?

Kadın görevli, İngilizce olarak, havanın güzelliğine değindi.

Bir tuzaktan korkup gerildim.

Arcelia mutlu mutlu gülümsedi, bahçe sulamayı sürdürdü.

Gevşedim.

Bir ara, mutluluğundan artık eser kalmamış, panik halindeki Arcelia elindeki hortumu çimenlere fırlattığı gibi Quintana'yı kaptı, "*Víbora!*" diye haykırdı.

Görevli Los Angeles'ta yaşıyordu, dolayısıyla *víbora*'nın anlamını biliyor olmalıydı; Los Angeles'ta *víbora* demek yılan demekti, yılan ise çıngıraklı yılan demekti. Çıngıraklı yılanın bir hayal ürünü olduğundan görece emindim ama yine de Arcelia ile Quintana'yı içeriye götürdüm, sonra da kadının yanına döndüm. Bu bir oyun, diye attım. Arcelia yılan görmüş numarası yapar. Hep birlikte güleriz. Çünkü gördüğünüz gibi. Yılan filan yok.

Quintana Roo'nun bahçesinde yılan olamazdı.

Onu bir oyuncak bebek gibi büyüttüğümü çok daha sonra fark ettim.

Bunun için beni asla suçlamadı.

Bunu, Santa Monica'daki Aziz John Hastanesi tarafından ansızın kucağına güzelim bir bebek, yani kendisi, tutuşturulan birinin mantıklı bir tepkisi olarak görüyordu. Brentwood'daki Tours'lu Aziz Martin Katolik Kilisesi'ndeki vaftiz töreninden eve dönünce

su tereli sandviçler yiyip şampanya içtik, daha sonra, akşam yemeği vaktinde hâlâ evde olanlar için de tavuk kızarttık. O bahar kiraladığımız ev, Herman Mankiewicz'in dul eşi Sara Mankiewicz'e aitti; altı aylığına seyahate çıkmıştı, kullanılmasını istemediği porselenleri, bir de Herman Mankiewicz'in *Yurttaş Kane* filmiyle kazandığı Oscar ödülünü sarıp kaldırdığı halde (Arkadaşlarınız gelir, sarhoş olurlar ve heykelcikle oynamak isterler, demişti), Central Park'taki Bethesda Çeşmesi'nin güneyindeki kemeri çeviren Minton çinileriyle aynı deseni taşıyan Minton yemek tabaklarını kullanayım diye açıkta bırakmıştı. Minton tabakları vaftiz gününe kadar hiç kullanmamıştım ama o gün, kızarmış tavuk yemek için açık büfe tarzındaki masanın üzerine koydum. O tabakların birinden, tırnağına yapışmış biberiye parçası sayılmazsa, manikürü dört dörtlük parmaklarıyla tavuk kanadı yiyen Diana şu an bile gözümün önünde. Mükemmel bebek, uzun, beyaz vaftiz elbiselerinden biriyle, Saks beşiğinde uyumaktaydı (iki tane uzun, beyaz vaftiz elbisesi vardı, çünkü ona bir başka hürmet ifadesi olarak iki tane uzun, beyaz vaftiz elbisesi hediye edilmişti, biri ince pamukludan, öteki ketenden). John'ın erkek kardeşi Nick bir sürü fotoğraf çekti. Şimdi o fotoğraflara bakınca, gözüme ilk çarpan şey, Chanel tayyörlü, David Webb bilezikli, eli sigaralı kadın konuk sayısının fazlalılığı. Hayatımın, kızarttığım tavukları Sara

Mankiewicz'in Minton tabaklarında servis etmekle güzelim bebeği Saygon güneşinden korumak için Porthault şemsiyesi almak arasında bir yerde, "anneliğin" belli başlı noktalarını hallettiğime ciddi ciddi inandığım bir dönemiydi.

15

Size Arcelia'dan ve altmış elbiseden bahsetmemin bir nedeni var.

Bunu yaparken belli sayıda okurun (bazılarınızın sandığından daha fazla, o kadar da hayırsever olmayanlarınızın ise sandığından daha az sayıdaki okurun), bu önemsiz, gelişigüzel bilgiyi başka türlü yorumlayacağının (Bebeğine yıkanması, ütülenmesi gereken kıyafetler giydiriyor; evde çamaşırı yıkayacak, ütüyü yapacak bir yardımcısı var nasılsa) ve Quintana'nın "sıradan" bir çocukluk geçirmediğinin, "ayrıcalıklı" olduğunun bir kanıtı sayacağının farkındaydım elbette.

Bunu masaya yatırmak istedim.

Los Angeles'taki "sıradan" çocuklukların çoğuna, zaten İspanyolca konuşan birisi dahildir ama bu tartışmaya girmeyeceğim.

Aynı şekilde, Quintana'nın "sıradan" bir çocukluk geçirdiğini de ileri sürmeyeceğim; her ne kadar kimin

sıradan bir çocukluk geçirdiğinden hiçbir zaman emin olamasam da.

Ama "ayrıcalık" başka bir şey.

"Ayrıcalık" bir yargı.

"Ayrıcalık" bir kanaat.

"Ayrıcalık" bir suçlama.

"Ayrıcalık" benim için –onun nelere katlandığını düşündüğümde, daha sonra olanları dikkate aldığımda– hep, kolayca yoğuramayacağım bir alan olarak kalacak.

Bir kez daha, Nick'in vaftiz günü çektiği fotoğraflara bakıyorum.

İşin doğrusu, bu resimlerin çekildiği akşamüstü, Tours'lu Aziz Martin'den sonra Sara Mankiewicz'in evindeki, Quintana'nın iki ayrı vaftiz elbisesi, benimse Saygon'da ihtiyaç duyacağım yanılgısıyla Donald Brooks'dan aldığım uçuk renkli keten elbiselerden birini giydiğim o öğleden sonrayı, hiçbir zaman onun "gerçek" vaftizi olarak düşünmedim. (Bir soru: Saygon için pastel renkli keten elbiseler satın almayı "ayrıcalığın" bir göstergesi sayar mıydınız? Yoksa ona daha çok, silme ahmaklığın göstergesi mi derdiniz?) Onun "gerçek" vaftizi, Santa Monica'daki Aziz John Hastanesi'nden alıp Portekiz Kıvrımı'ndaki eve getirmemizden birkaç gün sonra, evdeki çini döşeli lavabonun içinde gerçekleşti. John onu bizzat vaftiz etti, bana da ancak bittikten sonra söyledi.

Bu konuda az da olsa savunmaya geçtiğimi anımsıyorum.

Bana söylediği şey, "Bebeği vaftiz etmeyi düşünüyorum, ne dersin?" tarzında değildi.

Bana söylediği şey, "Az önce bebeği vaftiz ettim, işine gelirse," tarzındaydı.

Anlaşıldığı kadarıyla, Aziz Martin'de ayarladığım vaftiz tarihinin, iki ay sonraya olması John'u kaygılandırmıştı.

Henüz vaftiz edilmemiş bebeğimizin cennete gidememe, arafta kalma tehlikesini göze alamamıştı.

Bunu bana neden önceden haber vermediğini biliyordum.

Bana vaftizi önceden söylememişti çünkü ben Katolik değildim, dolayısıyla karşı çıkacağımı varsaymıştı.

Oysa içimizde, o çinili lavabodaki vaftizi "gerçek" vaftiz sayan kişi benim.

Ötekisi, fotoğrafların çekildiği tören, "kostümlü" vaftizdi yalnızca.

Bazı yüzler fotoğraflardan üzerime sıçrıyor.

Connie Wald; o akşamüstü boy gösteren pek çok Chanel tayyörden bir tanesi de onun sırtında; onunki, kenarları siklamen rengi ipekle çevrilmiş, mavili bejli tüvitten. Quintana'nın kilisede ve daha sonra giydiği uzun, beyaz vaftiz elbiselerinden biri onun hediyesiydi. Connie doksanlı yaşlarına gelip de nörolojik bir rahatsızlığa yakalanana kadar her gün yüzdü.

Rahatsızlanınca, her gün hiç aksatmadan kulaç atmayı ve kendi kullandığı eski Rolls-Royce'la Beverly Hills'de dolaşmayı kestiyse de yaşamını aynen sürdürdü. 1940'larda mankenliğini yaptığı McCardell'in verdiği Claire McCardell elbiselerini hâlâ giyiyordu. Hâlâ haftada iki ya da üç parti veriyor, yemeği kendisi pişiriyor, gençlerle yaşlıları, katılan herkesin gururunu okşayacak şekilde kaynaştırıyor, kütüphanesindeki şöminede devasa ateşler yakıyor, masaları tuzlu bademlerle, Latin çiçeğiyle ve kendi yetiştirdiği güllerle dolu, tombul saksılarla donatıyordu. Connie'nin bir zamanlar evli olduğu film yapımcısı Jerry Wald, ben Connie'yle tanışmadan birkaç yıl önce ölmüştü; Budd Schulberg'in *What Makes Sammy Run*'ı yazarken, Sammy Glick karakteri için onu örnek aldığı söylenirdi. Bir keresinde bana, önceki kocasını boşayıp Jerry Wald'la evlenebilmesi için gereken ikametgâh belgesini alabilmek maksadıyla, altı hafta Nevada'da yaşadığını anlatmıştı. Bu altı haftayı Las Vegas'ta geçirmemişti, çünkü daha sonra Las Vegas olarak bildiğimiz şehir henüz kurulmamıştı. Connie altı haftayı Las Vegas'ın otuz iki kilometre uzağındaki Boulder City'de, Bayındırlık Bakanlığı tarafından Hoover Barajı'nın inşaat şantiyesi olarak kurulan, kumarın ve sendika üyeliğinin yasalarca yasak olduğu yerde geçirmişti. Jerry'nin ona bir köpek verdiğini, kendisinin de köpeği her gün yürüyüşe çıkardığını, Boulder City

denen, iki tarafında bir örnek devlet bungalovlarının sıralandığı, birbirinin tıpatıp eşi sokaklardan geçirip baraja kadar götürdüğünü anlattı. Bu bana, gözüpek öykü sıkıntısının pek de çekilmediği bir yerde, Las Vegas'ta hem yaşamış hem de yaşayamamış biri hakkında duyduğum en gözüpek öykü gibi gelmişti.

Diana.

Diana Lynn, Diana Hall.

O gün çekilen fotoğraflardan bana sıçrayan yüzlerden biri de onunki.

Bu fotoğrafta ince uzun bir şampanya kadehi tutuyor ve sigara içiyor. Fotoğrafına bakarken, birden aklıma o günü mümkün kılan kişinin Diana olduğu geliyor. Morty'nin teknesinde geçirdiğimiz yılbaşı tatilinde beni evlat edinme sohbetine sokan, Diana'ydı. Blake Watson'la görüşen, Quintana'ya ne kadar çok ihtiyacım olduğunu anlamamı sağlayan, Diana'ydı. Diana hayatımı değiştirendi.

16

Bu yoğun, kahredici çocuk sahibi olma ihtiyacını kimimiz duyarız, kimimiz duymayız. Benim içime devasa bir dalga halinde, ansızın saldırdı; yirmili yaşlarımda, *Vogue* dergisinde çalışırken. Bu dalga bir kez çarptıktan sonra, baktığım her yerde bebek görmeye başladım. Sokakta bebek arabalarının peşine takıldım. Dergilerden resimlerini kestim, yatağımın yanındaki duvara yapıştırdım. Onları hayal ederek uykuya daldım. Onları kucağımda tuttuğumu, kafalarındaki ayva tüylerini, şakaklarındaki yumuşacık noktaları, yüzlerine baktığınızda gözlerinin büyüme biçimini tahayyül ettim.

O zamana kadar gebelik bir korku, ne pahasına olursa olsun kaçınılması gereken bir kazaydı.

O zamana kadar, her ay kanamam başladığında rahat bir soluk alırdım. Kanama bir gün bile gecikse, *Vogue*'daki çalışma odamdan çıkar, hamile olmadığımın

derhal doğrulanması umuduyla doktorumu görmeye giderdim; Columbia Presbiteryen'de dahiliye uzmanı olan adam, derginin yazı işleri müdürü olan kayınvalidesi nedeniyle ve kapısı huysuz personele her daim açık olduğundan, "*Vogue* doktoru" diye anılmaya başlanmıştı. Doğu Altmış Yedinci Cadde'deki muayenehanesinde oturup, yalvara yakara yaptırdığım son gebelik testinin sonuçlarını bekleyişim hâlâ aklımda. Islık çalarak odaya döndü, pencerenin pervazındaki bitkilere su püskürtmeye koyuldu.

Test, diye hatırlattım.

Bitkileri sulamayı sürdürdü.

Sonuçları hemen öğrenmem gerek, dedim, çünkü Noel'i geçirmek üzere Kaliforniya'ya gidiyorum. Bilet çantamda. Çantayı açtım, bileti gösterdim.

"Kaliforniya biletine ihtiyacın olmayabilir," dedi. "Belki de sana bir Havana bileti gerekiyordur."

Doğru anladıysam, amacı beni rahatlatmaktı, kendine has barok bir üslupla, bana kürtaj yaptırmam gerektiğini, kendisinin de buna yardımcı olacağını söylüyordu, yine de ilk tepkim, önerilen çözüme şiddetle karşı çıkmak oldu: Bu akıldışı, söz konusu bile olamayacak, kesinlikle tartışılamayacak bir öneriydi.

Havana'ya gitmem mümkün değildi.

Havana'da devrim vardı.

Gerçekten de vardı: 1958 yılının Aralık ayındaydık, Fidel Castro birkaç güne kadar Havana'ya girecekti.

Bunu aynen belirttim.

"Havana'da her zaman bir devrim vardır," dedi *Vogue* doktoru.

Bir gün sonra kanamam başladı, bütün gece ağladım.

Havana'daki bu ilginç anı kaçırdığıma üzüldüğümü sanıyordum; meğer anne olma arzusunun pençesine düşmüşüm ve ona, henüz tanışmamış olduğum, sonunda Santa Monica'daki Aziz John Hastanesi'nden alıp eve getireceğim bebeğe sahip olamadığıma yanıyormuşum. *Ya evde olmasaydınız, ya hastaneye gidip Doktor Watson'la buluşamasaydınız, ya otoyolda kaza yapsaydınız, bana ne olurdu?* Kısa bir süre önce, sırf bize göstermek için yazdığı romana göz attığım, roman kahramanının hamile olduğuna inandığı ve meseleyi çocuk doktoruyla konuşmayı seçtiği bölümü okuduğum zaman, Doğu Altmış Yedinci Cadde'deki o sabahı anımsadım. *Şimdiyse, artık umurlarında bile değildi.*

17

Onunla geçirdiğim o ilk yıllardan, çok duru bir şekilde hatırladığım bazı anlar var.

Bu açık seçik anlar öne çıkıyor, tekrarlanıyor, benimle konuşuyor, bazı açılardan beni zevke boğarken başka açılardan yüreğimi sızlatıyor.

Örneğin, "ufaklıklar" dediği şeylerle ilk haşır neşir oluşunu çok iyi anımsıyorum. Bu sözcüğü sahip olduğu eşyalar için kullanıyordu ama daha şimdiden kaldığı bir sürü oteldeki, ufak tefek ihtiyaçların satıldığı dükkânlardan türettiği ortadaydı; çocuksulukla görmüş geçirmişlik arasında, baş döndürücü bir hızı olan ve kayda değer bir etki yaratan bir gelgit yaşıyordu. Bir gün benden ispirtolu kalem istedi; biraz sonra onu boş bir kutunun içini "çekmeceler"e bölerken, bir başka deyişle, bu "ufaklıklar" için özel bölümler işaretlerken buldum. Oluşturduğu "çekmeceler" şunlardı: "Nakit," "Pasaport," "BEH – Bireysel Emeklilik

Hesabım," "Mücevherler," son olarak da –bunu söylemekte çok zorlanıyorum– "Küçük Oyuncaklar."

Yine o özenli yazı.

Sırf o yazı bile hiç aklımdan çıkmıyor.

Sırf o yazı bile kalbimi dağlıyor.

Dikkatle bakıldığında, o kadar da farklı olmayan bir başka an: Büyükannesinin West Hartford'daki evinde geçirdiğimiz Noel gecesini olanca canlılığıyla hatırlıyorum; John'la sinemadan dönünce, onu ikinci katın merdivenlerine tek başına çömelmiş bir halde bulmuştum. Noel ışıkları söndürülmüş, büyükannesi yatmıştı, evdeki herkes uykudaydı, o ise "yeni sorun" dediği şeyi konuşmak için sabırla bizi, eve dönmemizi bekliyordu. Yeni sorunun ne olduğunu sorduk. "Az önce kanser olduğumu fark ettim," dedi ve kafatasındaki, tümör olduğuna hükmettiği şeyi göstermek için saçlarını geriye çekti. İşin aslı, suçiçeğiydi; Malibu'daki anaokulunda kapmış olmalıydı ve ancak şimdi ortaya çıkıyordu, fakat kanser de olabilirdi, o da zihnini kansere hazırlamıştı.

Aklıma bir soru takıldı:

"Yeni sorun" derken, "yeni" sözcüğünü vurgulamış mıydı?

Böylece ortada "eski" sorunlar, ayrıntılarına girilmemiş, şimdilik bize yansıtmak istemediği, başka problemler de bulunduğunu mu ima ediyordu?

Üçüncü örnek: Kumsaldaki yatak odasında, kitap raflarının üzerine inşa ettiği bebek evini çok iyi

anımsıyorum. Eski bir *House & Garden* dergisindeki, benzer bir doğaçlamayı inceledikten sonra (dergideki başlıktan hareketle, ilk hazırladığı modeli "Muffet Hemingway'in bebek evi" diye tanımlamıştı), üzerinde günlerce çalışmıştı ama son halini bize ilk kez gösteriyordu. Burası oturma odası, diye açıkladı, şurası da yemek odası; şu mutfak, şu da yatak odası.

Döşenmemiş, dolayısıyla evin herhangi bir bölümüne tahsis edilmemiş rafın ne olduğunu sordum.

Orası, dedi, sinema odası olacak.

Sinema odası.

Bunu sindirmeye çalıştım.

Los Angeles'ta gerçekten de evlerinde sinema salonu bulunan tanıdıklarımız vardı, ama bildiğim kadarıyla Quintana bu evlerden hiçbirini görmemişti. Bir sinema salonu bulunan evlerde yaşayan bu insanlar, bizim "iş" hayatımıza aittiler. Quintana'nın ise bizim "özel" yaşamımıza ait olduğunu sanıyordum. Aynı şekilde, "özel" yaşamımızın ayrı, tatlı, el değmemiş olduğunu sanıyordum.

Bu idrak meselesini bir yana bıraktım ve sinema odasını nasıl döşemeyi düşündüğünü sordum.

Makinistin telefonu için bir sehpa gerekecek, dedi, sonra susup boş rafı süzdü.

"Ve Dolby ses sistemi için ne gerekiyorsa tabii," diye ekledi.

Bu çok belirgin anıları tanımlarken, birden ortak noktaları dikkatimi çekiyor: Hepsinde bir yetişkin gibi davranmaya çalışıyor, hâlâ küçük bir çocuk olma hakkına sahip olduğu bir yaşta, bizi yetişkin, yaşını başını almış bir insan olduğuna inandırmaya çabalıyor. "BEH'im" diyebiliyor, "Dolby ses sisteminden" söz edebiliyor, "az önce" kanser olduğunu "fark ediyor", delirdiği takdirde ne yapması gerektiğini sormak için Camarillo'yu arayabiliyor, nasıl yıldız olabileceğini öğrenmek için Twentieth Century-Fox'a telefon edebiliyordu ama işin doğrusu, alacağı yanıta göre davranmaya hiç de hazır değildi. "Küçük Oyuncaklar" onun için hâlâ eşit derecede önem taşıyordu. Hâlâ ona bakan çocuk doktoruna akıl danışıyordu.

Bu, bizim yapıp ettiklerimizin kronolojik düzeninin neresinde durduğuyla ilgili bir karışıklık mıydı?

Daha bunu nasıl yapacağını öğrenmesine kalmadan, ondan sorumluluk almasını mı talep etmiştik?

Beklentilerimiz, onun bir çocuk gibi davranmasını engellemiş miydi?

Dört ya da beş yaşındayken, onu *Nicholas ile Alexandra* filmini izlemeye, sahilin yukarısındaki Oxnard'a götürdüğümü anımsıyorum. Oxnard'dan eve dönerken, çarla çariçeden "Nicky ile Sunny" diye bahsetti, filmi beğenip beğenmediğini sorduğumda, "Bence gişe rekoru kıracak," dedi.

Bir başka deyişle, az önce ona, hem ebeveynlerin hem de çocukların korkunç bir tehlikeye maruz kaldığı öyküyü, gerçek anlamda asap bozucu bulduğumu söylemiş olmama karşın, o bir an bile duraksamadan yöreye özgü "arızalı" yaklaşımı benimseyivermiş, filmi anında izleyici potansiyeli açısından değerlendirmişti. Benzer şekilde, birkaç yıl sonra Oxnard'da *Jaws*'u dehşet içinde izledi ama sonra, ben Malibu'da arabayı boşaltırken hoplayıp zıplayarak kumsala indi ve kendini dalgalara bırakıverdi. Benim gerçek bulduğum bazı tehditlere karşı, basbayağı korkusuzdu. Sekiz-dokuz yaşlarındayken, Los Angeles ilçe cankurtaranları tarafından sürdürülen ve katılanların eğitim amacıyla, bir cankurtaran teknesiyle defalarca Zuma Plajı'nın açıklarına götürülüp denize bırakıldığı ve yüzerek sahile dönmesinin beklendiği Genç Cankurtaran programına katıldığında, John'la birlikte onu almaya gitmiş, ama plajı boş bulmuştuk. Sonunda onu gördüğümüzde, tek başınaydı, havlusuna sarınıp bir kumulun arkasına çömelmişti. Anlaşıldığına göre, o gün cankurtaranlar "hiçbir neden yokken" herkesi ısrarla evlerine göndermişti. Bir nedeni olmalı, dedim. "Aman, altı üstü köpekbalığı," dedi. Ona baktım. Hayal kırıklığına uğradığı, hatta biraz da tiksindiği açıktı; sabahın bu şekilde sonlanması canını sıkmıştı. Omuzlarını silkti. "Yalnızca mavi olanlardı," dedi sonradan.

Aklıma "ufaklıklar" gelince ister istemez, beş, altı, hatta yedisine basmadan kaldığı bütün o otelleri hatırlıyorum. "İster istemez" diyorum çünkü onun bu otellerle ilintili bende kalan imgeleri biraz sorunlu. Bu imgeler bir yandan, onun kişiliğindeki zıtlıklara dair en güvenilir anılarım; çocuk gibi görünmemeye çalışan bir çocuğun, ikna edici bir yetişkin portresi çizmek için harcadığı yoğun çabanın kanıtları. Öte yandan, onun "ayrıcalıklı" biri olduğuna, "normal" bir çocukluktan bir şekilde mahrum edildiğine ilişkin görüşü destekleyen de yine bu imgeler – aynıları.

Dışarıdan bakıldığında, Quintana'nın o otellerde hiçbir işi yoktu.

Paris'teki Lancaster, Ritz ve Plaza Athénée.

New York'taki St. Regis, Regency ve Chelsea. Chelsea, masraflarımızın karşılanmadığı New York yolculukları içindi. Chelsea'da onun için bodrumda bir beşik bulurlar, John da kahvaltısını yolun karşısındaki White Tower'dan alıp getirirdi.

San Francisco'da Fairmont ve Mary Hopkins otelleri.

Honolulu'da Kahala ve Royal Hawaiian. Royal Hawaiian'da uyanıp da ufkun kararmış olduğunu görünce, zihni hâlâ anakara saatinde olduğu için "Sabah

nereye gitti?" diye sorardı. Royal Hawaiian'da onu ellerinden tutup sığ denize doğru salladığımızda, sevinçten bayılmak üzereymişçesine güler, "Beş yaşındaki bir çocuğun şu kayalığa doğru yürüdüğünü bir düşünsenize," derdi.

Şikago'da Ambassador ve Drake otelleri.

Havyarı ilk kez Ambassador'da, bir gece yarısı Pump Salonu'nda yedi; karmaşık bir gelişmeydi çünkü ondan sonraki her öğünde havyar istedi ve masrafların "karşılanması" ile "karşılanmaması" arasındaki farkı bir türlü tam olarak anlayamadı. O gece yarısı Pump Salonu'nda olmasının nedeni, o akşam onu Şikago Stadyumu'ndaki bir konsere götürmüş olmamızdı; *Bir Yıldız Doğuyor* filmi için araştırma yapıyor, Chicago adlı grubu inceliyorduk. Konser boyunca sahnede, ses yükselticilerden birinin üzerinde oturdu. Grup "Does Anybody Really Know What Time It Is?", "25 or 6 to 4" gibi parçalarını çaldı. Grup üyelerinden "oğlanlar" diye söz ediyordu.

O gece oğlanlarla birlikte Şikago Stadyumu'ndan çıktığımızda, kalabalığın arabamızı sallaması, bizimkini mest etti.

Ambassador'a dönünce, bana ertesi gün büyükannesinin West Hartford'daki evine gitmek istemediğini bildirdi; oğlanlarla birlikte Detroit'e gitmek istiyordu.

"Özel" hayatımızı "iş" hayatımızdan ayırma çabamız buraya kadardı.

İşin aslı, iş yaşamımızdan uzak kalması olanaksızdı. Onun bu otellerde bulunma nedeni, zaten iş yaşamımızdı. Örneğin, beş ya da altı yaşındayken, *The Life and Times of Judge Roy Bean*'in çekildiği Tucson'a giderken onu da götürdük. Tucson çekimleri boyunca ekibin konuşlandığı Hilton Inn, biz günlük çekimleri izlerken ona göz kulak olması için bir dadı ayarladı. Dadı ondan, Paul Newman'ın imzalı fotoğrafını almasını istemiş. Sakat oğlundan bahsetmiş. Quintana fotoğrafı alıp dadıya verdi, sonra da ağlamaya başladı. Sakat çocuk için mi yoksa dadı tarafından kullanıldığına mı ağladığını bir türlü çözemedim. *The Life and Times of Judge Roy Bean*'i Dick Moore çekiyordu ama Quintana Tucson'daki Hilton Inn'de karşılaştığı Dick Moore ile sahil evimizde tanıştığı Dick Moore arasında bağlantı kuramamış gibiydi. Sahildeyken herkes evdeydi, o da öyle. Tucson'daki Hilton Inn'deyse herkes çalışıyordu, o da öyle. "Çalışmak" onun iliklerine kadar bildiği bir varoluş biçimiydi. Dokuz yaşındayken sekiz şehirlik bir kitap turnesine onu da götürmüştüm: New York, Boston, Washington, Dallas, Houston, Los Angeles, San Francisco, Şikago. "Anıtlarımızı nasıl buldun?" diye sordu Katharine Graham Washington'da. Quintana azıcık afalladıysa da pısmadı. "Hangi anıtlar?" diye sordu ilgiyle; Washington'u ziyaret eden çocuklara Ulusal Halk Radyosu ile *The Washington Post* gazetesinin değil, Lincoln Anıtı'nın

gösterildiğinden tamamen habersiz. Bu turnedeki en sevdiği şehir Dallas oldu. En sevmediği ise Boston. Boston'un "bütünüyle beyaz" olduğundan yakındı.

"Boston'da fazla siyahi kişi görmediğini kastediyorsun sanırım," dedi Susan Taylor'ın annesi, Malibu'ya dönünce ve Quintana yolculuğunu anlatınca.

"Hayır," dedi Quintana, gayet kesin bir dille. "Renk yok, demek istiyorum."

Bu yolculukta, oda servisinden üç dilimli kuzu pirzolası istemeyi öğrendi.

Bu yolculukta, ısmarladığı Shirley Temple kokteyllerini oda hesabına yazdırmayı öğrendi.

Bizi almaya gelecek olan araba ya da söyleşi yapacak kişi kararlaştırılan saatte ortaya çıkmazsa, ne yapacağını da öğrendi: Programı kontrol et ve "Wendy'yi ara" – Simon & Schuster Yayınevi'nin tanıtım müdürüydü kendisi. Hangi kitapçıların hangi çok satanlar listesine bilgi sağladığını, belli başlı alıcıların adlarını, dinlenme odalarına "yeşil oda" dendiğini, menajerlerin ne iş yaptığını biliyordu. Menajerlerin ne iş yaptığını biliyordu çünkü daha dört yaşında bile değilken, bir gün evdeki yardımcı kadın planım çökmüş, ben de William Morris'in Beverly Hills'deki bürosundaki toplantıya onu da götürmek zorunda kalmıştım. Onu önceden hazırladım, toplantının oda servisinden ısmarlanan üçlü kuzu pirzolalarının parasını kazanmakla bağlantılı olduğunu açıkladım ve araya

girmemesinin, ikide bir ne zaman gideceğiz diye sormamasının önemini belirttim. Sonradan anlaşıldı ki, bu hazırlık tamamen gereksizmiş. Olup bitenler, araya giremeyecek kadar ilgisini çekmişti. Teklif edilen bir bardak suyu aldı, ağır Baccarat kristali düşürmeden tutmayı becerdi, kulak kesilip dinledi, hiç konuşmadı. Ancak toplantı bittikten sonradır ki, aklını kurcalayan soruyu William Morris menajerine soruverdi: "Peki ama parasını ne zaman vereceksiniz?"

Kafa karışıklıklarını fark ettiğimizde, oturup kendi kafa karışıklarımızı düşündük mü?

"Ufaklıklar" kutusu hâlâ dolabımda, aynen onun işaretlediği şekilde.

18

Ana-baba olarak başarılı olduğuna inanan çok fazla insan tanımıyorum. Buna inanmaya yatkın olanlar, statülerini simgeleyen etiketleri zikrederler: Stanford mezuniyeti, Harvard'da yüksek lisans, kalburüstü hukuk firmasındaki yaz stajı gibi. Ebeveynlik becerilerimiz konusunda kendimizi övmeye pek de meyilli olmayanlarımız, bir başka deyişle çoğumuz, hatalarımızın, ihmallerimizin, eksikliklerimizin ve kusurlarımızın tespihini çeker dururuz. Bir ebeveyn olarak başarının kesin tanımı, zaman içinde baskın bir dönüşüme uğramıştı: Başarıyı, çocuğu bağımsız (yani yetişkin) bir birey olması için yüreklendirmek, çocuğu "yetiştirmek", sonra da özgür bırakmak diye tarif ediyorduk. Bir çocuk yeni bisikletini mahallenin en dik yokuşunda denemek istediğinde, âdet yerini bulsun diye mahallenin en dik yokuşunun dört yönlü

bir kavşağa çıktığını hatırlatmak görevimizdi ama bağımsızlık hâlâ nihai hedef olarak görüldüğünden bu türden hatırlatmalar fazla uzatılmaz, çocuğun başının eti yenmezdi. Çocuk sonu kötüye varabilecek bir eyleme girişmeyi seçtiğinde, bu olumsuz ihtimallere değinilirdi ama iki kez değil, sadece bir kez.

Benim çocukluğum İkinci Dünya Savaşı'na denk geldi. Bu da bağımsızlık konusunun normalden çok daha fazla vurgulandığı koşullarda büyüdüğüm anlamına geliyor. Babam Hava Kuvvetleri'nde muhasebe subayıydı, dolayısıyla savaşın ilk yıllarında annem, ağabeyim ve ben onunla birlikte epeyce dolaştık; Tacoma'daki Fort Lewis'ten Durham'daki Duke Üniversitesi'ne, oradan Colorado Springs'teki Peterson Kışlası'na. Meşakkatli bir yaşam değildi ama Amerikan askeri tesislerinin civarındaki, 1942 ile 1943 yıllarındaki yaşamı belirleyen aşırı kalabalığı ve sürekli yerinden edilmeyi düşünürsek, korunaklı bir çocukluk da değildi. Tacoma'da, konukevi denen fakat kendi girişi olan, geniş bir odadan ibaret şeyi kiralayınca kendimizi şanslı saydık. Durham'da, Baptist bir vaizle karısına ait olan evin yine tek bir odasında yaşadık; bunun ayrı girişi yoktu, geniş de değildi. Durham'daki bu odanın "mutfağı kullanma ayrıcalığı" vardı, bunun uygulamadaki anlamıysa ailenin elma marmeladının tadına arada bir bakma hakkıydı.

Colorado Springs'de ilk kez gerçek bir evde oturduk; bir psikiyatri hastanesinin yakınındaki dört odalı bir bungalovdu, ama kutuları açıp eşyalarımızı yerleştirmedik: Annemin işaret ettiği gibi, yerleşmenin anlamı yoktu çünkü yeni "emirler" –kader olarak gördüğüm, gizemli bir kavram– her an gelebilirdi.

Ağabeyimle benden bu yeni yerlere uyum sağlamamız, elde olanla yetinmemiz, aynı zamanda da ayak uydurduğumuz her yaşantının kısa süre sonra, "emirlerin" gelmesiyle sona ereceğini kabullenmemiz bekleniyordu. Emirleri kimin verdiği benim için bir türlü aydınlığa kavuşamamıştı. Babamın Tacoma ya da Durham'a göre çok daha uzun süre görev yaptığı Colorado Springs'de, ağabeyim mahalleyi keşfe çıktı, birkaç arkadaş edindi. Ben psikiyatri hastanesinin arazisini turladım, kulağıma çalınan konuşmaları not ettim ve "öyküler" yazdım. O zamanlar bunu, Sacramento'da yaşamanın ve okula gitmenin hiç de makul olmayan bir alternatifi olarak görmüyordum, ancak görseydim bile değişen hiçbir şey olmazdı (Sacramento'da kalsaydım ve okula gitseydim, belki toplama-çıkarma yapmayı öğrenebileceğim, bir türlü üstesinden gelemediğim bu beceriyi edinebileceğim, çok daha sonra aklıma geldi). Çünkü sürüp giden bir savaş vardı. Bu savaş çocukların etrafında dönmediği gibi, onların arzularına da bağlı değildi. Evle ilgili

bu gerçeklere katlanmanın karşılığında, çocuklara da kendi yaşamlarını yaratma serbestliği tanınıyordu. Onları böyle kendi başlarına bırakma kavramı –ki aslında en iyisi de buydu– hiç sorgulanmazdı.

Savaş bitip biz de Sacramento'daki yuvamıza dönünce, bu bırakınız yapsınlar yaklaşımı sürdü. "Acemi" sürücü ehliyetimi on beş buçuk yaşında aldığımı ve bunu akşam yemeğinden sonra direksiyona geçip Sacramento'dan Tahoe Gölü'ne gitmek için bana verilen gayet mantıklı bir yetki olarak yorumladığımı anımsıyorum; bol virajlı otoyollardan dağlara tırmandığın, iki-üç saat süren, sonra arabanın burnunu çevirip sürmeye devam ettiğin ve yine iki-üç saatte geri döndüğün bir yolculuktu; biz de aynen böyle yapardık çünkü içmek istediğimiz her şey zaten yanımızda, arabadaydı. Sierra Nevada'nın ortasında, bir yandan içip bir yandan araba kullanarak, bütün bir gece ortadan kaybolmaya ne annemden ne de babamdan bir eleştiri gelirdi. Yine o yaşlardayken, Sacramento'nun yüksek-lerinde Amerikan Nehri'nde rafting yaparken, baraj amaçlı bir kanal çağlayanından aşağıya sürüklendiğimizi, sonra salı ırmağın yukarısına çekip, aynı şeyi yeniden yaptığımızı anımsıyorum. Buna da herhangi bir kınama gelmedi.

Hepsi bitti.

Bunlar, şu an neredeyse tasavvur bile edilemez.

"Ebeveynlik" programında böyle kuşkulu eğlencelere göz yumma zamanı çoktan geçti.

Bu tür iyimser ihmalkârlıktan doyasıya yararlanmış olan bizler, şimdi başarıyı çocuklarımızı gözlem altında tutmayı, yularını sıkı bağlamayı, ucunu da sıkıca kendimize düğümlemeyi ne kadar becerebildiğimizle ölçüyoruz. Judith Shapiro, Barnard'ın rektörüyken *The New York Times*'a yazdığı bir yorum makalesinde, ana babalara çocuklarına biraz daha güvenmelerini, kolej yaşamlarının her aşamasına müdahale etmekten vazgeçmelerini öğütlüyordu. Kızının üniversite başvurularını denetlemek üzere, işinden bir yıl izin alan babayı örnek vermişti. Bir araştırma projesini tartışmak için dekanıyla görüşmeye giden kızına eşlik eden anneyi. Ya da, öğretim masraflarını kendisinin karşıladığı gerekçesiyle, kızının akademik notlarının doğrudan kendisine gönderilmesini talep eden anneyi.

Boston'daki Northeastern Üniversitesi'nin "ebeveyn bürosu", *The New York Times*'dan Tamar Lewin'e, "Yılda 35.000 Dolar ödüyorsanız hizmet beklersiniz," demişti; büronun amacı, ebeveynlerin kampus yönetiminin her an, her yerde hazır ve nazır unsurlarından biri haline gelmelerine hizmet etmekti. *Times*'da birkaç yıl önce yayınlanan, kampustaki kuşak aralığının daralmasına ilişkin makalede, Bayan Lewin salt ebeveynlerin hizmetkârlarına değil, aralarında George Washington Üniversitesi'nde okuyan

ve cep telefonundan ayda ailesiyle üç bin dakikadan fazla konuşmasına izin verilen kızın da bulunduğu öğrencilere de sesleniyordu. Kızın ailesini, bir tür akademik başvuru kaynağı olarak gördüğü anlaşılıyordu. "Babamı arayıp örneğin, 'Şu Kürt meselesi nedir?' diye sorabilirim. Araştırıp bulmaktan çok daha kolay. Babam çok bilgilidir. Babamın neredeyse her söylediğine güvenebilirim." Bir başka George Washington öğrencisine, ailesine biraz fazla düşkün olduğunu düşünüp düşünmediği sorulduğunda, kızın yüzünde bu soruya şaşırdığını belli eden bir ifade belirmişti: "Onlar bizim ana babamız," demişti. "Bize yardım etmeleri gerek. Onların işi bu, bile denebilir."

Çocuklarımızın böyle her şeyine karışır olmamızı, hayatta kalmaları için bunun elzem olduğuyla gerekçelendiriyoruz. Onları hızlı arama listesine kaydediyoruz. Onları Skype'tan izliyoruz. İzlerini sürüyoruz. Her aradığımızda cevap vermelerini, değiştirilen her planı bize bildirmelerini istiyoruz. Bizim gözetimimiz olmadan kurdukları her ilişkide, öngörülemeyecek yeni tehlikeler vehmediyoruz. Terörizmden söz ediyor, korkutucu nasihatlerle birbirimizi uyarıyoruz: "İşler artık farklı." "Hiçbir şey eskisi gibi değil." "Bizim yaptıklarımızı yapmalarına izin veremeyiz."

İyi ama çocuklar için tehlike her zaman mevcuttu.

İsterseniz çocukluğu İkinci Dünya Savaşı'nın ardından bize "ödül" olarak pazarlanan, o on yıllık güya

pastoral, saf ve sevimli döneme rastlayanlara bir sorun. Yeni arabalar. Yeni ev aletleri. Ayağında yüksek ökçeli ayakkabılar, belinde fırfırlı önlük, savaş sonrasının "hasat" renklerine boyanmış emaye fırınlardan kurabiye tepsileri çıkaran ev kadınları: avokado yeşili, altın sarısı, hardal rengi, kahverengi, yanık turuncu. Alabildiğine güvenli bir yaşam; tek sorun, öyle olmaması: İnanmıyorsanız, savaş sonrasındaki bu "hasat" fantezisi sırasında, Hiroşima ve Nagasaki'nin ya da ölüm kamplarının fotoğraflarına maruz kalan herhangi bir çocuğa sorun.

"Bunu öğrenmek *zorundayım.*"

Quintana'yı Malibu'daki yatağında, örtünün altına saklanmış, elinde el feneri, donup kalmış, inanamayan gözlerle bir yerlerden eline geçen kitabı, *Life* dergisinin eski sayılarındaki fotoğrafları bir araya getiren albümü incelerken bulduğumda, aynen böyle söylemişti.

Malibu'daki yatak odasının pencerelerinde pamuklu kumaştan, mavi-beyaz kareli perdeler vardı.

Bana kitabı gösterirken, perdelerin uçuştuğunu anımsıyorum.

Bana Margaret Bourke-White'ın Buchenwald fırınlarında *Life* için çektiği fotoğrafları gösterdi.

Bilmesi *gereken* şey buydu.

Ya da o yılın Ocak ayında Şikago'daki yatağından kaçırılan, bir lavaboda parçalara ayrılan ve küçük

paketler halinde şehrin kuzey yakasındaki kanalizasyona atılan, altı yaşındaki Suzanne Degnan'ın yazgısından korktuğu için 1946 yılının büyük bir kısmında uyumayı reddeden çocuğa sorun. Suzanne Degnan'ın kaybolmasından altı ay sonra, Şikago Üniversitesi'nin ikinci sınıfında okuyan, on yedi yaşındaki William Heirens tutuklandı ve ömür boyu hapse mahkûm edildi.

Ya da dokuz yıl sonra on dört yaşındaki Stephanie Bryan için Kaliforniya'da sürdürülen arama çalışmalarını gazetelerden izleyen çocuklara sorun; Berkeley'deki ortaokulundan çıkıp yürüyerek eve dönen ve her zaman kullandığı kestirmeden, Claremont Oteli'nin araba parkından geçerken ortadan kaybolan Stephanie, Berkeley'in yüzlerce kilometre ilerisinde, Kaliforniya'nın en kuzeyindeki dağlarda, fazla derin olmayan bir mezarda bulundu. Kayboluşundan beş ay sonra, Kaliforniya Üniversitesi'nin muhasebe bölümünde okuyan, yirmi yedi yaşındaki bir öğrenci, kızı öldürmek suçlamasıyla tutuklandı, iki yıl sonra da San Quentin'deki gaz odasında idam edildi.

Hem Suzanne Degnan'ın hem de Stephanie Bryan'ın kaçırılmasını ve öldürülmesini çevreleyen olaylar, cazgır Hearst yayın grubunun etkin olduğu bölgelerde cereyan ettiğinden, gazeteler her iki davayı da geniş ve yaygaracı bir biçimde ele aldı. Yayınlardan çıkarılacak ders açıktı: Çocukluk, tanımı gereği tehlikelerle

doluydu. Çocuk olmak demek, küçük, âciz, deneyimsiz, yaşam zincirinin en dibindeki halka olmak demektir. Eh, bunu her çocuk bilir – ya da bilirdi.

Çocuklara Camarillo'yu aratan da bu bilgidir.

Çocuklar bunu bildikleri için Twentieth Century-Fox'u ararlar.

"Bu dava ömrüm boyunca peşimi bırakmadı çünkü olay olduğunda sekiz yaşında, aklı her şeye eren bir çocuktum ve olup biteni ilk günden son gününe kadar, *Oakland Tribune*'den günbegün takip ettim." Stephanie Bryan olayının yeniden irdelendiği bir programa, geçenlerde bir seyircinin internet aracılığıyla verdiği yanıt bu. "Gelişmeleri annemle babam etrafta yokken okuyordum çünkü benim yaşımda birinin cinayet haberlerini okumasını uygun bulmuyorlardı."

Yetişkinler olarak, çocukluğumuzun tehlikeleri ve korkuları aklımızdan uçup gidiyor.

Selam, Quintana. Seni şu garaja kilitleyeceğim.

Beş yaşından sonra onu rüyamda hiç görmedim.

Bunu bilmek zorundayım.

Çok daha sonra öğrendiğime göre en inatçı korkularından biri, John'un ölmesi ve ona benden başka bakacak kimsenin kalmamasıydı.

Ona bakamayacağım fikrine nasıl kapılmış olabilirdi?

Eskiden bunu kendime çok sorardım.

Şimdiyse tam tersini soruyorum:

Ona *bakabileceğim* fikrine nasıl kapılmış olabilirdi?

Beni, kendisi bakıma ihtiyacı olan biri gibi görüyordu.

Beni kırılgan, âciz buluyordu.

Bu onun mu korkusuydu yoksa benim mi?

Böyle bir korkusu olduğunu, şu ya da bu yoğun bakım servisinde, solunum cihazından geçici bir süreliğine çıkarıldığında öğrendim – hangi hastane olduğunu unuttum.

Dedim ya, hepsi birbirinin aynısıydı.

Mavi-beyaz desenli perdeler. Plastik hortumlardaki gurultu. Damlayan serum şişesi, hırıltılar, alarmlar.

Şifreler. Tekerlekli teçhizat arabası.

Bu onun başına gelmemeliydi.

UCLA'nın yoğun bakım ünitesi olmalı.

Bir tek UCLA'da, solunum cihazından benimle bu konuşmayı yapacak kadar uzun süre çıkarıldı.

Hârika anıların var.

Evet var ama bulanıklaşıyorlar.

Soluyor, birbirine karışıyorlar.

Tıpkı Quintana'nın bir ya da iki ay sonra, UCLA'nın yoğun bakım ünitesinde geçirdiği beş haftanın anısı için söylediği gibi: "Tam bir bulamaç."

Ona söylemeye çalıştım: Ben de hatırlamakta zorlanıyorum.

Diller birbirine karışıyor: Bir *abogado**'ya mı ihtiyacım var, bir *avukata* mı?

İsimler uçup gidiyor. Örneğin, bir zamanlar alfabetik sırayla, ezberden saydığım Kaliforniya ilçelerinin adları (Alameda, Alpine, Amador, Calaveras, Colusa, Contra Costa, Madera, Marin, Mariposa) şimdi benden kaçıyor.

Ama bir ilçe var ki, adı mıh gibi aklımda.

Bu ilçenin adını her zaman anımsayacağım.

Benim de kendi Bozuk Adam'ım var.

Benim de bilmem gereken, kendi gazete haberlerim var.

Trinity.

Stephanie Bryan'ın gömülü bulunduğu sığ mezar, Trinity ilçesindeydi.

Alamogordo'da, sonu Hiroşima ve Nagasaki fotoğraflarına varan denemelerin yapıldığı bölgenin adı da Trinity idi.

* (İsp.) Avukat. (*ç.n.*)

19

"Burada bize bir montaj lazım, üzerine müzik gelecek. Kızın babasıyla *nasıl* konuştuğu: xxxx ve xxxxx...

"xx," dedi erkek.

"xxx," dedi kız.

"*Kızın nasıl...*

"Kızın şunu *nasıl*, bunu *neden* yaptığı, onlar x ve x ve xxx yaparken, *hangi müziğin çaldığı...*

"*Adamın nasıl, aynı şekilde kızın da...*"

Yukarıdakiler, 1995'te bir romanım için aldığım notlar; kitap 1996'da yayımlandı: *The Last Thing He Wanted* [İstediği Son Şeydi]. Bunları size aktarmamın nedeni, eskiden yazarken ne kadar rahat olduğumu,

bunu nasıl kolayca yaptığımı, ağzımdan çıkanlara ne kadar az kafa yorduğumu göstermek. İşin doğrusu, nereden bakılırsa bakılsın, o sıralarda yaptığım şey doğru dürüst hiçbir şey yazmamaktı: Bir ritme uyarak bir şeyler karalıyordum ve söylediğim şeyin ne olduğunu bana açıklamayı, o ritme bırakıyordum. Sayfaya koyduğum işaretlerin çoğu yalnızca "xxx" ve "xxxx" lerden, ya da "kop.g." yani "kopyası gelecek" gibi sembollerden ibaretti, ama dikkatinizi çekerim: Bu semboller belirgin gruplar halinde düzenlenmişti. Tek bir "x" çift "xx" den, "xxx" ise "xxxx" den farklıydı. Bu simgelerdeki x adedinin bir anlamı vardı. Anlam, düzenlemede yatmaktaydı.

Yeniden yazılan, daha doğrusu, gerçek anlamda "yazılan" bir paragraf daha ayrıntılı bir hale geliyordu: "Burada bize gereken bir montaj, müzik biter. *Elena'ya yakın plan.* Kız, babasının *Kitty Rex*'i yanaştırdığı rıhtımda tek başına. Sandaletinin burnuyla tahta döşemedeki bir kıymığı gevşetmeye çalışıyor. Eşarbını çıkarıyor ve Güney Florida'nın ağır, baygın havasından nemlenmiş saçlarını sallıyor. *Barry Sedlow'a geçiş.* Çerçevedeki kulübenin kapısında, KİRALIK MALZEMELER BENZİN YEM BİRA AV TEÇHİZATI yazan bir tabela, tabelanın altında ayakta duruyor. Sırtını tezgâha yaslamış. Para üstünü beklerken, tel kapıdan Elena'yı izliyor. *Dükkân sahibine yakın plan.* Adam bin

dolarlık bir banknotu kasadaki para tepsisinin altına sokuyor, tepsiyi yerine yerleştiriyor, yüzlükleri sayıyor. Yüzlüğün kabul edilmediği bir yer yok. Güney Florida'nın bu baygın, ağır havasında. Havana o kadar yakın ki, Malecón'daki iki renkli Impala arabaları görebiliyorsunuz. Lanet olsun, orada az eğlenmedik hani."

Daha ayrıntılı, evet.

"Kız"ın artık bir adı var: Elena.

"Adam"ın artık bir adı var: Barry Sedlow.

Ama bir kez daha dikkatinizi çekerim: Bunların hepsi özgün notlarda zaten vardı. Sayfanın üzerinde hepsi birer simge, birer işaretti. Tamamı o "xxx" ve "xxxx" lerdeydi.

Bu süreç müzik bestelemeye benziyor olmalı.

Bunun doğru bir tespit olup olmadığını bilmiyorum çünkü beste yapmayı da nota okumayı da bilmem. Şu an bildiğim tek şey, artık bu şekilde yazmadığım. Tek bildiğim, yazmanın ya da işte "xxx"lerle ya da "xxxx"lerle ilerlediğim günlerde, müziği duyduğumu hayal ederek yaptığım şeyin, benim için artık o kadar da kolay olmaması. Bunu bir süre, yazış tarzımdaki belli bir bıkkınlığa, sabırsızlığa ve daha doğrudan, daha "dolaysız" olma arzusuna yordum. Sözcükleri sayfaya dökerken çektiğim zorluğu, teşvik ettim. Bunu yeni bir "doğrudan" tavrın kanıtı olarak gördüm. Şimdi farklı düşünüyorum. Şimdi bunu bir kırılganlık

olarak görüyorum. Onu tam da Quintana'nın korktuğu âcizliğin ta kendisi olarak görüyorum.

Bir başka yaza doğru ilerliyoruz.

Kendimi bu kırılganlık konusuna giderek daha çok yoğunlaşırken buluyorum.

Sokakta düşmekten korkuyorum, bisikletli bir kuryenin beni yere yuvarladığını kuruyorum. Bir çocuğun mobiletle bana yaklaşması, kavşağın ortasında donup kalmama, taş kesilmeme neden oluyor. Artık kahvaltıya Madison Caddesi'ndeki Three Guys'a gitmiyorum: Ya yolda giderken düşersem?

Kendimi sarsak, dengesiz hissediyorum, sinir uçlarım bir türlü ateş almıyor sanki; sinirlerimin yaptığı şeyin doğru tanımı bu olabilir de, olmayabilir de.

Tanıdıklar nasıl olduğumu sorduğunda, sesimde yeni bir tını duyuyorum, daha önce hiç fark etmediğim ve gittikçe daha moral bozucu, hatta aşağılayıcı bulduğum bir tını: Bu tanıdıklar sağlığımı sorarken bana sabırsızmış, yarı kaygılı yarı yaka silker bir ruh halindeymiş, cevapla artık ilgilenmezmiş gibi geliyorlar.

Sanki hepsi yanıtın bir şikayet olacağının farkındaymış gibi.

Bana nasıl olduğumu soran birine sadece olumlu yanıt vermeyi kafaya koyuyorum.

Vereceğim neşeli karşılığı kafamda tasarlıyorum.

Şen şakrak bir karşılık olduğuna inandığım şey, tasarı aşamasındayken kulağıma daha çok bir sızlanma gibi geliyor.

Sızlanma, diye yazıyorum bir not kartına. *Yakınma. Daha çok çalış. Tek başına daha çok vakit geçir.*

Not kartını raptiyeyle notlarımı topladığım mantar panoya iliştiriyorum.

Tahtadaki notlardan birinde, "*Düğünümüze dokuz gün kala, bir trenin altında kaldı,*" yazıyor. "*O sabah evden çıktı, akşamüstü bindiği küçük uçak düştü, kurtulan olmadı,*" diyor bir başkasında. "*1931 Ocak'ının ikisiydi,*" yazıyor bir üçüncüsünde. "*Küçük bir darbe yaptım. Ağabeyim başkan oldu. Benden daha olgundu. Ben de Avrupa'ya gittim.*"

Mantar pano tutturduğum bu pusulaların o sıradaki amacı, eyleme geçme becerime yeniden kavuşmaktı, ama bunu şu ana kadar başarmış değilim. Notları bir daha inceliyorum. Düğününden dokuz gün önce trenin altında kalan kız *kimdi*? Yoksa dokuz gün sonra evlenecek olan, *erkek* miydi? O sabah evinden çıkan, akşamüstü uçak kazasında ölen *kimdi*? Hepsi bir tarafa, 2 Ocak 1931'de küçük bir askeri darbe yapan *kimdi*? Ve hangi ülkede?

Bu sorulara yanıt bulma çabasından vazgeçiyorum.

Telefon çalıyor.

Bu müdahaleye şükredip telefonu açıyorum. Yeğenim Griffin'in sesini duyuyorum. "Endişeli dostlardan" telefonlar aldığını bildirme gereği duyuyor. Endişelerinin odağı, sağlığım, özellikle de kilom. Artık minnet hissetmiyorum. 1970'lerden beri aynı kiloda olduğumu belirtiyorum; bir film festivali için gittiğim Kolombiya'nın Karayip sahilinde yakalandığım para-tifo yüzünden öyle çok kilo vermiştim ki, annem beni beslemek için uçağa atladığı gibi Malibu'ya gelmişti. Griffin bu olayı hatırladığını söylüyor. Kilomun, kendini bildi bileli değişmediğinin farkında. O yalnızca bu "endişeli dostların" ona söylediklerini aktarıyor, o kadar.

Griffin'le birbirimizi anlıyoruz, dolayısıyla sohbetin yönünü değiştirmeyi beceriyoruz. Ona 2 Ocak 1931'deki küçük darbeye kimin, hangi ülkede önayak olduğunu sormayı düşünüyorum ama sormuyorum. Başka konu bulamayınca, geçenlerde San Francisco'daki Four Seasons Otel'den havalimanına giderken bindiğim taksinin sürücüsünü anlatıyorum. Bu taksi şoförü bana, petrol arama çılgınlığı sona erene kadar, mesleğinin Houston civarındaki sondaj alanlarını incelemek olduğunu söyledi. Babası inşaat denetçisiymiş, dolayısıyla o da savaş sonrasındaki büyük barajların ve güç reaktörlerinin şantiyelerinde büyümüş. Colorado'daki Glen Canyon'ı örnek verdi. Sacramento dışındaki Rancho Seco'yu. Yazar olduğumu öğrenince,

kendisinin de "Birleşik Devletler ile Japonya'nın münasebeti" hakkında bir kitap yazmak istediğini söyledi. Kitabı Simon & Schuster'a önermiş ama anladığı kadarıyla yayınevi bu fikri bir başka yazara paslamış.

"Michael Crichton adında birine" dedi. "Adamın fikrimi çaldığını söylemiyorum, yalnızca benim fikirlerimden yararlandılar, diyorum. Eh, fikirler bedava tabii."

San Bruno'ya yaklaştığımızda, Scientology tarikatından bahsetmeye başladı.

Sana bu gerçek öyküyü, sırf gerçek bir öykü anlatabileceğimi kanıtlamak için anlatıyorum, dedim Griffin'e.

Bünyemin henüz, gerçek bir öykü anlatamayacak kadar bozulmadığını göstermek için.

Haftalar geçiyor, sonra da aylar.

Batı Kırk İkinci Cadde'deki bir prova salonuna gidiyor, bir oyunun hızlıca gözden geçirildiği hazırlık provasını izliyorum; 1970'lerde şarkı sözlerini iki yakın arkadaşımın yazdığı bir Broadway müzikalinin yeni prodüksiyonu bu.

Katlanır, metal bir iskemleye oturuyorum. Arkamdan tanıdık sesler geliyor (iki yakın arkadaşım ve

kitabın yazarı) ama bir türlü kendime güvenip de arkama dönemiyorum. Şarkılar sürüyor; kimi aşina, kimi yeni. Nakaratlar yineleniyor. Katlanan madeni iskemlede otururken, ayağa kalkmaktan korkmaya başlıyorum. Final yaklaşırken, resmen panik yaşıyorum. Ya ayaklarımı hareket ettiremezsem? Ya kaslarım kilitlenirse? Ya şu nöritis ya da nöro-pati ya da nörolojik iltihaplanma çok daha habis bir duruma evrildiyse? Bir ara, yirmili yaşlarımın sonuna doğru, bana bütün hekimlerin katılmadığı bir "multipl skleroz" yani merkezi sinir sistemi hastalığı tanısı konmuş, tanıyı koyan nörolog daha sonra belirtilerin gerilediğini ileri sürmüştü; peki ya bu gerileme devam etmiyorsa? Ya hiç gerilemediyse? Ya hastalık geri döndüyse? Batı Kırk İkinci Cadde'deki bu prova salonundaki şu katlanan iskemleden kalktığım an dizlerim bükülür, iskemleyle birlikte yere yığılırsam?

Peki ya...

(Aklıma bir dizi yeni, meşum olasılık geliyor; bu yeni fasıl eskisinden çok daha tehditkâr)

Ya bırakacağı hasar, fiziksel hasarın ötesine geçerse?

Ya sorun artık zihinselse?

Bir ara kucak açtığım tarzın –teşvik ettiğim, hatta beslediğim o dolaysız, doğrudan yazma stilinin– ortadan kalkmasıyla ortaya bağımsız, kötücül, zarar veren bir şey çıktıysa?

Doğru sözcüğü bulma, çabuk kavrama, sözcüklere, ritme, müziğin kendisine anlam kazandıran bağlantıyı kurma becerimi yitirmem...

Ya bu yeni beceriksizlik bütün sistemimi etkilerse?

Ya sözcükleri yerli yerine oturtmayı bir daha hiç başaramazsam?

20

Columbia Presbiteryan Tıp Merkezi'nde, yeni bir nöroloğa görünüyorum.

Yeni nöroloğun bazı yanıtları var: Bütün yeni nörologların yanıtları olur, bunlar genellikle de iyimser yanıtlardır. Yeni nörologlar, iyimser bakış açısının gücüne gerçekten inanan son insanlar. Bu seferki yeni nöroloğun tavsiyeleri kilo almam ve haftada en az üç saatimi fizik tedaviye ayırmam.

Bu ilmihalden daha önce geçtim.

Dikkat çekecek kadar ufak tefek bir çocuktum. Dikkat çekecek kadar dememin bir sebebi var: Beden ölçülerimde öyle bir şey vardı ki, hiç tanımadığım insanlardan bedenimle ilgili mutlaka bir yorum gelirdi. Paris'te bir antibiyotik reçetesi için gittiğim Fransız doktorun, "Pek *kalın* sayılmazsın," deyişini anımsıyorum. Yalan değildi, tamam, ama bunu duymaktan bıkmıştım.

Özellikle de, söylenmediği takdirde gözden kaçırabileceğim bir olguymuşçasına dile getirilişini duymaktan bıkıp usanmıştım. Boyum kısaydı, zayıftım, bileğimi baş ve işaret parmaklarımla kavrayabiliyordum. İlk anılarımın büyük bir bölümü, annemin kilo almam için beni sıkıştırmasıyla ilintili; sanki kilo almaya bile isteye, bir başkaldırı eylemi olarak direniyormuşum gibi. Tabağımdaki her şeyi silip süpürünceye kadar masadan kalkmam yasaktı; buysa beni, tabağımdaki hiçbir şeyi yememenin yeni ve yaratıcı yollarını bulmaya götüren bir kuraldı. "Temiz tabak kulübü" sık sık dile getirilirdi. "İştahlı insanlar" övülürdü. Babamın beni savunmaya geçişini anımsıyorum: "Çocuk çöp kutusu değil!" Yaşım kemale erince, yiyeceğe karşı bu yaklaşımın az ya da çok bir yeme bozukluğuna yol açtığını anladım ama bu teoriden anneme hiç söz etmedim.

Bundan yeni nöroloğuma da söz etmedim.

Yeni nöroloğa gelince; kilo alma ve fizik tedaviye ek olarak üçüncü, aynı oranda iyimser bir öneride bulunuyor: Yirmili yaşlarımın sonunda konan ve "onaylanmayan" teşhise rağmen, bende multipl skleroz hastalığı yok. Bu hususta çok ateşli. Bende MS olduğuna inanmak için ortada hiçbir neden yok. Ben yirmili yaşlardayken henüz icat edilmemiş olan görüntüleme tekniğinin, yani manyetik rezonansın da şimdi kesin bir şekilde ortaya koyduğu gibi, bende MS yok.

Bu durumda, diye soruyorum, vereceği yanıta yüzde yüz inanacağımı gösteren bir ifade takınmaya çalışarak, bende olan ne, peki?

Bende nöritis, bir nöropati, nörolojik bir iltihaplanma var.

Omuz silkişi görmezden geliyorum.

Bu nöritise, nöropatiye, nörolojik iltihaba neyin sebep olduğunu soruyorum.

Yeterli kiloda bulunmamak, diyor.

Topun tam bir fikir birliğiyle, bir kez daha, ustaca benim sahama atıldığı gözümden kaçmıyor.

Kilo almama yardımcı olacak bir beslenme uzmanına havale ediliyorum.

Beslenme uzmanı (malum) protein karışımlarını hazırlıyor, bana New Jersey'deki bir çiftlikten taze yumurtalar (işte bu iyi), Madison Caddesi'ndeki *Maison du Chocolat*'dan vanilyalı nefis dondurmalar (bu çok daha iyi) getirtiyor.

Protein karışımlarını içiyorum.

New Jersey'deki çiftlikten gelen günlük yumurtaları, *Maison du Chocolat*'nın mükemmel dondurmalarını yiyorum.

Faydasız.

Kilo almıyorum.

İçime, oybirliğiyle önerilen çözümün şimdiden fosladığına dair, rahatsız edici bir duygu yerleşiyor.

Öte yandan, beni az çok şaşırtan bir keşifte bulunuyorum: Fizik tedavi ciddi ciddi hoşuma gidiyor. Altmışıncı Cadde'yle Madison'ın kesiştiği noktadaki, Columbia Presbiteryan Tıp Merkezi'ne bağlı, tedavi amaçlı spor tesisindeki randevularımı hiç aksatmıyorum. Benimle aynı saatte gelen hastaların gücü kuvveti, genel tavrı beni çok etkiliyor. Dengelerini, terapistin tavsiye ettiği çeşitli aletleri kullanmadaki hünerlerini inceliyorum. Onları izledikçe, cesaretim artıyor: *Bu zımbırtı gerçekten işe yarıyor*, diyorum kendime. Sırf düşüncesi bile beni neşelendiriyor, iyimser yapıyor. Diğer hastaların çoktan ulaştığı bariz olan aşamaya ve olaya kolayca, zorlanmaksızın hâkim olma becerisine kaç randevu sonra ulaşacağımı merak ediyorum. Ne var ki fizik tedavinin üçüncü haftasında benimle birlikte çalışan bu hastaların, aslında New York Yankees takımı olduğunu, iki maç arasında gevşemek için buraya geldiklerini öğreniyorum.

21

Bugün Altmışıncı Cadde ile Madison Caddesi'nin kesiştiği köşedeki spor merkezinden yürüyerek eve dönerken, New York Yankees takımıyla haşır neşir olmanın yarattığı iyimserliğin uçup gittiğini hissediyorum. İşin doğrusu, fiziksel özgüvenim tepetaklak olmak üzere. Algılama, kavrama yeteneğime duyduğum güven tamamen yok olmuş gibi. Size bunları doğru dürüst anlatmanın, başıma gelenleri aktarmanın yolu yordamı, bunun için gereken tavır, üslup, hatta sözcüklerin ta kendisi elimin altından kayıp gidiyor.

Üslubun açık seçik, dolaysız olması gerek.

Sizinle doğrudan konuşmaya, *konuyu olduğu gibi* aktarmaya ihtiyacım var ama bir şey beni durduruyor.

Bu da nöropatinin bir başka türü, yeni bir âcizlik mi; dosdoğru konuşmayı artık beceremez mi oldum?

Hiç becermiş miydim?

Onu sonradan mı yitirdim?

Yoksa buradaki sorun, anlatının konusu mu? Konuyu aktarmak istemiyor olmam mı?

Size, Batı Kırk İkinci Cadde'deki bir prova salonunda, katlanır iskemleden kalkmaya korktuğumu söylerken, gerçekte korkuğum ne?

22

Ya Doktor Watson aradığında evde olmasaydınız–
Ya onunla hastanede buluşamasaydınız–
Ya otoyolda bir kaza olsaydı–
O zaman bana ne olurdu?

Bana dendiğine göre, evlat edinilen bütün çocuklar öz ana-babaları tarafından terk edildiklerine inandıklarından, onları evlat edinen kişilerce de terk edileceklerinden korkarlar. Aile yapısıyla tanışmalarının benzersiz koşullarından dolayı, baştan atılmayı, onlara düşen rol olarak, daha erken davranmadıkları takdirde onları bekleyen tek yazgı, kaçınılmaz kaderleri olarak görmeye programlanmışlardır.

Quintana.

Bana söylenmesi gerekmeyen şeyse, bir çocuğu evlat edinmiş bütün ana-babaların, onlara verilen çocuğu hak etmediklerinden, çocuğun bir gün ellerinden alınacağından korkması.

Quintana.

Quintana benim dolaysız, açıksözlü olmakta zorlandığım alanlardan biri.

Daha önce size evlat edinme meselesini doğru biçimde ele almanın zor olduğunu söyledim ama nedenini açıklamadım.

O doğduğunda, pek çok kişi, "Evlatlık olduğunu ona söylemeyeceksiniz elbette" dedi; bu kişilerin çoğu ebeveynimin yaşlarındaydı; Diana'nın ana-babası gibi, evlat edinilmeyi nedense utanç verici bir şey, ne pahasına olursa olsun saklanması gereken bir sır gibi gören kuşaktan. "Ona gerçeği mümkün değil söyleyemezsiniz."

Ona söylememiz elbette mümkündü.

İşin aslı, söylemiştik bile. *L'adoptada, m'ija.* Ona söyleyip söylememeyi tartmadık dahi. Seçenekler neydi? Ona yalan söylemek mi? İşi bir menajere bırakmak, onu Beverly Hills Oteli'ne öğle yemeğine götürmesini beklemek mi? Aradan uzun yıllar geçmesini beklemeden bu evlatlık konusunu yazdım, John bu evlatlık konusunu yazdı, Quintana da fotoğrafçı Jill Krementz'in *Evlat Edinilmek Nasıl Bir Duygu* adlı kitabı için söyleşi yaptığı çocuklardan biri olmayı kabul

etti. Bu yıllar boyunca düzenli aralıklarla, onun evlat edinildiğini okuyan ve onun, bebekken kaybettiği kızı olduğuna inanan bir sürü kadın bizimle temasa geçti; bu kadınlar kendi elleriyle evlatlık verdikleri bebeğin, şimdi kitapta rastladıkları bu çocuk olabileceği ihtimalini kafalarından bir türlü atamıyorlardı.

Bu güzel çocuk, bu kusursuz çocuk.

Qué hermosa, qué chula.

Bu yazışmaların her birine yanıt verdik, araştırdık, olguların örtüşmediğini, tarihlerin uyuşmadığını, bu kusursuz çocuğun neden onların çocuğu olamayacağını izah ettik.

Üstümüze düşeni yaptığımıza, davanın kapandığına inandık.

Yine de.

Yeğlediğimiz seçim öyküsü, benim tahminimin (umudumun, hayalimin) aksine, kusursuz çocuğun evlatlık işlemlerinin sonuçlandığı, 1966 Eylül'ünün sıcak bir günü, The Bistro'daki öğle yemeğinde masaya (Sidney Korshak'ın köşe locasında, mavi-beyaz benekli, organze elbisesiyle), ikimizin arasına oturtulmasıyla bitmedi.

Otuz iki yıl sonra, 1998'de, bir cumartesi sabahı kusursuz çocuk apartman dairesinde yalnızken ve kapıyı çalacak iyi ya da kötü her türlü haberin etkisine açık haldeyken, Federal Express kargo şirketi aracılığıyla, kendini gayet ikna edici bir biçimde kız

kardeşi, ana bir baba bir kardeşi olarak tanıtan, genç bir kadından bir mektup aldı; bizim bundan haberimiz olmasa da Quintana'nın gerçek annesiyle babasının daha sonra sahip olduğu iki çocuktan biriydi. Quintana doğduğunda, annesiyle babası henüz evli değillerdi. Doğumdan sonra evlenmişler, iki çocukları daha olmuş (Quintana'nın özbeöz kız ve erkek kardeşleri), sonra da boşanmışlardı. Quintana'nın kız kardeşi olduğunu söyleyen genç kadından gelen mektuba göre anneyle ikisi şimdi Dallas'ta yaşıyordu. Annenin uzun zaman önce koptuğu erkek kardeş Texas'ın bir başka şehrinde yaşamaktaydı; yeniden evlenen ve bir çocuğu daha olan baba ise Florida'da. Quintana'nın varlığını daha birkaç hafta önce annesinden öğrenen kız kardeş, annesinin ilk baştaki itirazlarına aldırmayıp ablasını bulmayı kafaya koymuştu.

Bu amaçla internete başvurmuştu.

İnternetten, iki yüz dolar karşılığında Quintana'nın yerini saptayacağını söyleyen bir özel dedektif bulmuştu.

Quintana'nın telefon numarası rehberde yoktu.

İki yüz dolar, onun Consolidated Edison elektrik şirketindeki abonelik hesabına ulaşmak içindi.

Kız kardeş ödemeyi kabul etti.

Dedektif on dakika sonra kız kardeşi arayıp New York'taki adresi verdi.

Güney Sutton Place, 14 numara. Daire 11D.

Kız kardeş oturup bir mektup yazdı.

Federal Express ile Güney Sutton Place, 14 numara, Daire 11D'ye gönderdi.

Quintana hâlâ Federal Express zarfında duran mektubu bize gösterirken, "Cumartesi teslimatı," dedi. "FedEx *cumartesi teslimatıyla* geldi." Bu sözcükleri yineleyip duruşunu, vurgulayışını anımsıyorum, *cumartesi teslimatı, FedEx'in cumartesi teslimatıyla geldi*; dikkatini bu noktada yoğunlaştırmayı sürdürdüğü takdirde, dünyası yeniden eski haline dönecekmiş gibi.

23

Bu konuda ne düşündüğümü dile getirmem çok kolay değil.

Bir yandan kendime, bu o kadar da büyük bir sürpriz sayılmaz, diyordum. Otuz iki yıldır hesaba kattığımız bir olasılıktı bu. Bu yılların büyük bir bölümünde, bizim için yalnızca muhtemel bir şey değil, bayağı güçlü bir ihtimaldi. Sosyal hizmetlinin yaptığı bürokratik bir hata yüzünden Quintana'nın annesi salt bizim ve Quintana'nın adlarını değil, benim yazarken kullandığım adı bile öğrenmişti. Biz de zaten tam anlamıyla mahrem bir yaşantı sürmüyorduk. Konferanslar veriyor, etkinliklere katılıyorduk, fotoğraflarımız çekiliyordu. Bulunmamız kolaydı. Aramızda bunun nasıl olacağını konuşurduk. Bir mektup alacaktık. Bir telefon gelecekti. Arayan kişi şöyle şöyle diyecekti. Telefonu hangimiz açtıysa, şunları şunları söyleyecekti. Sonra buluşacak, bir araya gelecektik.

Mantıklı olacaktı.

Bütün bunların gerçekleşmesi, akla yatkın olacaktı.

Bir başka senaryoya göre, Quintana iz sürmeyi kendisi isteyecek, temas kurma girişimini başlatacaktı. Bunu yaşamayı seçerse, süreç basit olacaktı. Bir başka bürokratik hata yüzünden, Santa Monica'daki Aziz John Hastanesi'nin faturası elimize geçtiğinde, annenin adının belgeden çıkartılmamış olduğunu görmüştük. O adı yalnızca bir kez gördüm ama belleğime kazındı, bir daha da çıkmadı. Çok güzel bir isim olduğunu düşünmüştüm.

Bunu avukatımızla konuşmuş, ona yetki vermiştik: Quintana ona başvurduğu takdirde, avukat ona istediği ya da gereksindiği her türlü yardımı sağlayacaktı.

Bu da mantıklı olacaktı.

Bu da, gerçekleştiğinde akla yatkın olacaktı.

Diğer yandan, kendime şöyle diyordum: Artık çok geç, bu hiç de doğru zaman değil.

Öyle bir an gelir ki, dedim içimden, bir aile o anda, sonu iyiye de varsa kötüye de, sona erer.

Evet. İşte söyledim. Bu olasılığı *tabii ki* düşündüm.

Ama buna başka bir şeyin neden olacağını sandım.

Bir süre önce, bir başka bağlamda, *The Life and Times of Judge Roy Bean*'in çekimleri için Tucson'a

gittiğimizde, onu da yanımızda götürdüğümüzden bahsetmiştim.

Hilton Inn'den, bebek bakıcısından, Dick Moore'dan ve Paul Newman'dan söz ettim, fakat o yolculuğun hiç değinmediğim bir faslı var.

Tucson'daki ilk gecemizde oldu.

Onu bakıcıya bırakmıştık. Gidip günlük çekimleri izledik. Akşam yemeğinde Hilton Inn'in yemek salonunda toplandık. Yemeğin ortalarına doğru –masada biraz fazla kalabalıktık, biraz fazla gürültücüydük; bir başka mekândaki bir başka film ekibinin malum akşam yemeğiydi– kafama dank etti: Bu benim için yalnızca bir başka çekim mekânı değildi.

Burası Tucson idi.

Bize onun gerçek ailesi hakkında fazla bilgi verilmemiş, ama bir şey söylenmişti: Annesi Tucson'luydu. Annesi Tucson'luydu ve ben onun adını biliyordum.

Hemen ardından yaptığım şeyi yapmamak, aklımdan bile geçmedi.

Masadan kalktım, yanında telefon rehberi bulunan, paralı bir telefon buldum.

Aradığım adı buldum.

John'a gösterdim.

Hiçbir şey konuşmadan yemek salonuna, kalabalık masaya döndük ve *The Life and Times of Judge Roy Bean*'in prodüktörüne seninle konuşmamız lazım, dedik. Peşimizden lobiye geldi. Hilton Inn'in lobisindeki

bir köşede, onunla üç-dört dakika konuştuk. Bizim Tucson'da olduğumuzu kimse bilmemeli, bu elzem, dedik. Quintana'nın Tucson'da olduğunu kimsenin bilmemesi daha da elzem, dedik. Elime Tucson gazetesini alıp, *Judge Roy Bean*'in setindeki çocuklarla ilgili, şirin bir haber görmek istemiyorum dedim. Basınla ilişkilerden, tanıtımdan sorumlu kişileri sıkı sıkı uyarmasını rica ettim. Quintana'nın adı filmle ilintili olarak hiçbir koşulda geçmemeli, diye bastırdım.

Adının geçeceğini düşünmek için bir neden yoktu ama emin olmak zorundaydım.

O noktada açık vermemeliydim.

Bu çabayı harcamalıydım.

Böyle yaparak hem Quintana'yı hem de annesini koruduğuma inanıyordum.

Bunu size şimdi anlattım, çünkü evlat edinmenin nasıl karman çorman, ahmakça güdülerle kol kola girebileceğine dair bir fikir vermek istedim.

FedEx'in cumartesi teslimatından birkaç ay sonra, Quintana ile kız kardeşi buluştu; önce New York'ta sonra da Dallas'ta. New York'ta Quintana ziyarete gelen kardeşine Chinatown'u gezdirdi. Pearl River'a alışverişe götürdü. Da Silvano'daki akşam yemeğinde

John ve benimle tanıştırdı. Kız kardeşiyle tanışsınlar diye arkadaşlarını, kuzenlerini evine, içkiye davet etti. İki kardeş ikiz gibiydiler. Griffin, Quintana'nın dairesine girip de kız kardeşi görünce, onu dalgınlıkla "Q" diye selamladı. Margaritalar hazırlandı. Avokado soslu guacamole yapıldı. Bu ilk haftasonu buluşmasına, çoktan niyetlenilmiş bir heyecandan, dost olma kararlılığından ve keşfetme azminden oluşan bir ruh hali egemendi.

Bir ay kadar sonra, Dallas'ta tüm o heyecan, kararlılık ve azim uçup gidecekti.

Dallas'ta geçirdiği yirmi dört saatin ardından aradığında, sesi aklı başından gitmiş, ağladı ağlayacakmış gibi geliyordu.

Dallas'ta ilk kez sırf annesiyle değil, artık "biyolojik ailem" diye bahsetmeye başladığı ekibin bütün üyeleriyle tanışmıştı; ona uzun zaman önce kaybettikleri çocukları olarak kucak açan yabancılarla.

Dallas'ta bu yabancılar ona fotoğraflar gösterdiler, şu ya da bu kuzenine, teyze ya da büyükanneye olan benzerliğine dikkat çektiler; onlara göre böyle çıkıp gelmesi, onlardan biri olmayı seçtiğinin kanıtıydı.

Quintana'nın New York'a dönmesinden sonra, annesinin yeniden bir araya gelme fikrine (aslında annesinin titizlikle belirttiği gibi, daha önce hiç karşılaşmadıklarına göre, bu bir "yeniden bir araya gelme" olayı değildi) ilk başta sergilediği direnç yerini, onu

evlatlık olarak vermesiyle sonuçlanan olayları tartışma, irdeleme gereksinimine bıraktı. Bu telefonlar sabahları geliyordu; tam da Quintana işe gitmek üzere evden çıkmaya hazırlanırken. Annesinin sözünü kesmek istemiyor ama işe gecikmek de istemiyordu, özellikle de o sırada fotoğraf editörü olduğu *Elle Décor* dergisinin yeni bir personel düzenlemesinden geçtiği, Quintana'nın da işinin tehlikede olduğunu hissettiği bir dönemde. Bu ikilemi bir psikiyatrla görüştü. Psikiyatrla görüştükten sonra, oturup annesiyle kız kardeşine bir mektup yazdı; "Bulunmanın" (gelişmelerden, hem kaçamak ve muğlak hem de kestirip atan bir yöntemle, "bulundum" diye söz eder olmuştu), ona "baş edemeyeceği kadar fazla" geldiğini, her şeyin "çok yoğun ve çok çabuk" geliştiğini belirtiyor, "biraz geri çekilmek" ve hâlâ gerçek yaşamı olarak gördüğü şeye "bir süre devam etmek" istiyordu.

Buna yanıt olarak annesinden, başına bela olmak istemediğini, bu nedenle telefonunu kapattırdığını bildiren bir mektup aldı.

O karman çorman güdülerden hiçbirimizin kaçamayacağının ortaya çıktığı bir andı.

Ne Quintana'nın annesi, ne Quintana'nın kız kardeşi; hele ki ben.

Hatta Quintana bile.

Bildiği dünyanın paramparça olmasından "bulunmak" diye söz eden Quintana.

Nicholas ile Alexandra'ya "Nicky ile Sunny" diyen, onların öyküsünü "gişe hasılatı" açısından değerlendiren Quintana.

Bozuk Adam'ı öylesine inandırıcı ayrıntılarla hayal eden Quintana.

Bana, beş yaşından sonra Bozuk Adam'ı rüyasında hiç görmediğini söyleyen Quintana.

Annesinin telefonunu kapattırmasından birkaç hafta sonra, bir başka mesaj geldi, ama annesinden ya da kız kardeşinden değil.

Florida'daki asıl babasından bir mektup aldı.

Evlat edinildiğini öğrendiği günle "bulunduğu" gün arasında geçen zaman boyunca, otuz küsur yıllık süreçte öteki annesine pek çok kez değinmişti. İlk baştan beri ondan hep "öteki anneciğim" daha sonra da "öteki annem" diye söz etti. Bu öteki annenin kim olduğunu, nerede olduğunu merak ederdi. Nasıl biri olduğunu. Bunu öğrenme olasılığını bir süre düşünmüş, sonunda da kafasından atmıştı. Küçükken, bir keresinde John ona "Öteki anneciğinle karşılaşsan ne yapardın," diye sordu. "Bir kolumu anneciğime dolardım," dedi Quintana, "bir kolumu da öteki anneciğime dolardım, 'Selam, annecikler,' derdim."

Ancak öteki babasını bir kez bile, asla ağzına almadı.

Zihnindeki tablonun neden bir babayı içermediği hakkında en küçük bir fikrim yok.

"Amma da uzun ve tuhaf bir yolculuk oldu bu," diyordu Florida'dan gelen mektup.

Mektubu bana okurken gözyaşlarına boğuldu.

"Yetmezmiş gibi," dedi hıçkırıklar arasında, "babamın bir Deadhead hayranı olması şart mıydı yani?"

Üç yıl sonra son iletişim kuruldu; bu seferki kız kardeşinden gelen telefondu.

Kız kardeşi ona erkek kardeşinin öldüğünü haber vermek istemişti. Ölüm nedeni belirtilmemişti. Kalbiyle ilgili olduğu anlaşılıyordu.

Quintana erkek kardeşiyle hiç karşılaşmamıştı.

Tarihlerden emin değilim ama kardeşi Quintana beş yaşındayken doğmuş olmalı.

Beş yaşına bastıktan sonra onu rüyamda hiç görmedim.

Onun ölümünü haber vermek için yapılan bu görüşme, iki kız kardeş arasındaki son konuşma oldu.

Quintana ölünce, kız kardeşi çelenk yolladı.

24

Bugün bir de baktım, Quintana'nın 1984 baharında tuttuğu günceyi karıştırmaktayım; Westlake Kızlar Okulu'nun son sınıfındayken, İngilizce dersinde günlük ödev olarak verilmişti. "John Keats'in bir şiirini incelerken heyecan verici bir keşifte bulundum," diye başlıyor güncenin bu cildi; sayfanın başına 7 Mart 1984 tarihi atılmış. Eylül 1983'te yazmaya başladığı günceye düştüğü yüz yetmişinci kayıt bu. "Endymion"* adlı şiirde öyle bir dize var ki, şu an hissettiğim, hayatımın korkusunu anlatıyor sanki: "*Hiçliğe geçmek.*" 7 Mart 1984 tarihli bu kayıt, Jean-Paul Sartre ve Martin Heidegger'e, onların cehennem konusundaki farklı anlayışlarına ilişkin bir tartışmayla sürüyor ama öne sürülen savları takip edemez

* Yunan mitolojisinde, ay tanrıçası Selene'nin âşık olduğu çoban. (*ç.n.*)

oluyorum: Çünkü kendiliğinden, hiç düşünmeden, o hâlâ Westlake'te öğrenciymiş de benden ödevine bir göz atmamı istemiş gibi, yazılanları düzeltmeye başlıyorum; buysa beni dehşete düşürüyor.

Örneğin:

Başlık "Endymion"u vurgularken kullanılan virgülleri çıkart.

"Hayatımın korkusunu anlatıyor"daki "anlatıyor" tabii ki yanlış.

"Tanımlamak" daha iyi.

"Dile getiriyor" çok daha iyi.

Öte yandan: "anlatıyor" işe yarayabilir: "anlatıyor"u onun kullandığı gibi kullanmayı dene.

Deniyorum: *Şu anda hayatla ilgili en büyük korkusunu, Sartre aracılığıyla "anlatıyor".*

Bir daha deniyorum: *Hayata dair en büyük korkusunu, Heidegger bağlamında "anlatıyor". Kendisinin cehennemden ne anladığını "anlatıyor". Cehennem anlayışını şöyle değerlendiriyor: "Bu benim cehennemi yorumlama biçimim yalnızca; yanılıyor olabilirim."*

Aradan epeyce zaman geçtikten sonra fark ediyorum ki, kafamı kullandığı sözcüklere takmam, 1984 yılının o Mart günü, günlüğünde tam olarak ne söylediğini kavramamı engellemiş, en küçük bir algı olasılığını ortadan kaldırmış.

Bunu kasten mi yaptım?

Hayattaki en büyük korkusu için söylediklerini, kendi gözlerimden mi saklıyordum – tıpkı Bozuk Adam korkusu için söylediklerine yaptığım gibi?

Selam, Quintana. Seni şu garaja kilitleyeceğim.

Beş yaşından sonra onu rüyamda hiç görmedim.

Bütün yaşamı boyunca, aramıza koruyucu bir tampon mu koydum?

Bilfiil söylediklerini duymamayı mı yeğledim?

Onlardan korktum mu?

Paragrafı bir kez daha önüme açıyorum, bu kez salt anlamı için okuyorum.

Dediği şu: *Şu anki hayatımın korkusu.*

Dediği şu: *Hiçliğe geçmek.*

Gerçekten söylediği şeyse şu: *Dünyada Sabah ile Gece dışında hiçbir şey yok. Gündüz ya da Öğle yok. Bırakın toprağa gireyim. Bırakın toprağın altına gireyim ve uyuyayım.* Size Batı Kırk İkinci Cadde'deki prova salonunda oturduğum katlanır sandalyeden kalkmaya korktum derken, gerçekten söylediğim şey bu muydu?

Bu beni korkutuyor mu peki?

25

İzin verin, sizinle dosdoğru konuşmayı bir kez daha deneyeyim.

Son doğum günümde, 5 Aralık 2009'da yetmiş beş yaşına bastım.

Buradaki tuhaf yapıya dikkat edin – *yetmiş beş yaşına bastım.* Yankıyı siz de duyuyor musunuz?

Yetmiş beşe *bastım*? Beşe *bastım?*

Beş yaşına bastıktan sonra onu rüyamda hiç görmedim?

Ayrıca (ilk birkaç sayfadaki, yaşlanmayla ilgili notlara *Mavi Geceler* dememin bir nedeni vardı, onların başlığı *Mavi Geceler*'di çünkü o notları almaya başladığım dönemde mavi geceleri kaçınılmaz bir biçimde yaklaşan, daha karanlık günlerle bağdaştırmaktan kendimi alamıyordum) yaşlanmak denen o aşikâr, kör gözüme parmak olguyu size anlatmamın, *konuya olduğu gibi, her nasılsa öyle yaklaşmamın* ne kadar vakit

aldığına da dikkat edin. Yaşlanmak ve onun kanıtları, insan yaşamındaki en öngörülebilir gelişmelerdir, ancak bir yandan da dile getirilmeden, didiklenmeden kalmasını yeğlediğimiz konulardır: Yaşını başını almış kadınların, sevilmiş kadınların, yetenekli ve başarılı kadınların sırf odadaki küçük bir çocuk, çoğunlukla da tapılırcasına sevilen bir kuzen ya da yeğen onlardan "buruşuk" diye söz etti veya yaşını sordu diye gözlerinin dolduğuna şahit oldum. Bize bu soru sorulduğunda, masumluğu bizi her seferinde sarsar, soruluş şeklindeki çın çın öten dobralık bizi az çok utandırır. Bizi utandıran şudur: Verdiğimiz yanıt hiçbir zaman masum değildir. Yanıtımız bulanık, kaçamak, hatta suçludur. Şu an bu soruya cevap verirken, hesabımın doğruluğundan kuşkuya düştüğümü ve giderek güçleşen aritmetik işlemini bir kez daha kontrol ettiğimi görüyorum (5 Aralık 1934'te doğduğuma göre, 1934'ü 2009'dan çıkart, bunu kafadan yap ve araya giren, kafanı iyice karıştıran şu milenyum kesintisinin seni nasıl bocalattığını seyret) ve kendimi (bunu dert edinen başka biri yok çünkü) ısrarla ortada bir hata olduğunu söylerken yakalıyorum: Daha dün ellili, kırklı yaşlardaydım, daha dün otuz beşimdeydim.

Quintana doğduğunda, otuz bir yaşındaydım.

Quintana daha dün doğdu.

Quintana'yı Santa Monica'daki Aziz John Hastanesi'nin yenidoğan koğuşundan daha dün aldım.

İpek astarlı, kaşmir bir örtüye sarılıp sarmalanmış olarak.

Babacık, bebek tavşancığı sarmak için tavşan postu aramaya gitti.

Ya Doktor Watson aradığında evde olmasaydınız?

Bana ne olurdu o zaman?

Daha dün, 405'te onu kollarımın arasında tutuyordum.

San Diego Otoyolu'na o zamanlar 405 derdik.

San Diego'ya 405 dediğimiz, Santa Monica'ya 10 dediğimiz gün, daha dündü; Santa Monica'nın henüz ortada olmamasıysa daha dün değil evvelsi gündü.

Daha dün gayet güzel toplama çıkarma yapıyor, telefon numaralarını anımsıyor, havalimanında kiraladığım arabayı otoparktan kayarcasına çıkartıyordum; donup kalmadan, marşa basma aşamasında zınk diye durmadan, ayaklarımı pedallara koyup hangisinin gaz hangisinin fren pedalı olduğunu hatırlamaya çalışarak, öylece beklemeden.

Daha dün Quintana hayattaydı.

Ayaklarımı pedallardan çekiyorum, önce birini, sonra ötekini.

Hertz'in görevlisine, kiralık arabayı *onun* çalıştırması için bir gerekçe üretiyorum.

Yetmiş beş yaşındayım: Görevliye sunduğum gerekçe bu değil elbette.

26

Ara ara muayene olduğum bir doktor, kendimi yaşlanmaya yeterince hazırlamadığımı ileri sürüyor.

Yanılıyorsun, demek istiyorum.

İşin doğrusu, yaşlanmaya karşı hiçbir hazırlık yapmadım.

İşin doğrusu, bugüne kadar bütün ömrümü, yaşlanacağıma ciddi bir biçimde inanmadan geçirdim.

Hep tercih ettiğim, on santim topuğu olan, kırmızı süet ayakkabıları giymeye devam edeceğimden emindim.

Hep elimin uzanıverdiği altın halka küpeleri, mineli boncukları takmaya, siyah kaşmir taytları giymeye devam edeceğimden hiç kuşkum yoktu.

Cildimde bazı kusurlar, ince çizgiler, hatta kahverengi lekeler olacaktı elbette (bu, yetmiş beş yaşındaki birinin kozmetik açıdan ödemesi gereken, gerçekçi

bir bedeldir) ama tenim her zamanki gibi, temelde sağlıklı görünmeyi sürdürecekti. Saçım özgün rengini yitirecekti, fakat yüzü çevreleyen kır tellerin bırakılması, kalanın da renginin yılda iki kez gidilen Bumble and Bumble'daki Johanna tarafından açılmasıyla, bu sorun da hallolurdu. Bumble and Bumble'ın boya odasında yılda iki kez karşılaştığım modellerin, mankenlerin benden fena halde genç olduğunu fark edecektim ama Bumble and Bumble'ın boya odasına altı ayda bir yaptığım ziyaretlerde karşılaştığım bu mankenler taş çatlasın on altı-on yedi yaşında olduğundan aradaki farkı kişisel bir başarısızlık olarak yorumlamak için bir nedenim olmayacaktı. Belleğim zayıflayacaktı; iyi de, kimin belleği zayıflamıyor ki. Gözlerim bozulacak, dünyayı ansızın siyah dantele benzeyen, aslında bir dizi retina yırtılmasının ve kopmasının kalıntısı olan kanama bulutlarının arasından görmeye başlayıncaya kadar, epeyce sorun çıkartacaktı ama hiç kuşku yok ki hâlâ görebilecek, okuyup yazabilecek, kavşaklardan korkusuzca geçebilecektim.

Hiç kuşku yok ki düzeltilemeyecek bir sorun değildi.

Artık o "sorun" her neyse.

Kendi gücüme, vaziyetin üstesinden gelecek güçte olduğuma, kesinkes inanıyordum.

Artık o "vaziyet" her neyse.

Büyükannem yetmiş beşindeyken bir beyin kanaması geçirmiş, Sacramento'daki evinden pek de uzak olmayan bir kaldırımda bayılmış, götürüldüğü Sutter Hastanesi'nde aynı gece ölmüştü. Büyükannemin "vaziyeti" buydu. Anneme yetmiş beş yaşındayken meme kanseri teşhisi kondu, iki tur kemoterapi gördü, bünyesi üçüncü ve dördüncüyü kaldıramadı ama yine de doksan birinci yaş gününden iki hafta öncesine kadar yaşadı (ölüm nedeni kanser değil, kalp yetmezliğiydi). Ne var ki, hiçbir zaman eskisi gibi olamadı. Her şey ters gitti. Kendine güvenini yitirdi. Kalabalıklarda endişeli, vesveseli biri oldu. Torunlarının düğünlerinde, hatta, açık konuşmak gerekirse aile yemeklerinde bile artık kendini tam anlamıyla rahat hissetmiyordu. Anlaşılmaz, hatta düşmanca yorumlar yapıyordu. Örneğin, beni görmeye New York'a geldiğinde, çan kuleli ve kayağantaşlı çatısı oturma odamın baktığı manzarayı oluşturan Aziz James Episkopal Kilisesi'ni "hayatımda gördüğüm en çirkin kilise" ilan etmişti. Onu, kendi sahilinde bulunan ve gitmeyi kendisinin önerdiği Monterey Bay Akvaryumu'na, deniz analarını görmeye götürdüğümde, kendini çabucak arabaya attı, suyun deviniminin başını döndürdüğünü öne sürdü.

Kendini âciz, kırılgan hissettiğini, şimdi anlıyorum.

O sıralarda, benim şimdi hissettiklerimi hissettiğini anlıyorum.

Sokakta görünmez olduğunu.

Görünürdeki her tekerlekli aracın hedefi olduğunu.

Bir kaldırımdan indiği, oturduğu ya da kalktığı an, bir taksinin kapısını açarken ya da kapatırken dengesini yitirdiğini.

Sırf basit aritmetiği değil, haberlerdeki dosdoğru öyküleri, trafik akışındaki değişim duyurularını bile kavramakta, bir telefon numarasını anımsamakta, bir yemek davetinin başından sonuna kadar oturmakta zorlandığını.

Ölümünden kısa bir süre önce, "Açıkçası, östrojen kendimi daha iyi hissetmemi sağlıyordu," dedi bana; östrojensiz onlarca yıl geçirdikten sonra.

Eh, evet. Östrojen kendini daha iyi hissetmesini sağlıyordu.

Meğer çoğumuz için "vaziyet" buymuş.

Ama işte,

Ama yine de,

Bütün göstergelere karşın,

Cildimin, saçlarımın, hatta idrak yeteneğimin artık sahip olmadığım östrojene bağlı olduğunu bilmeme karşın,

Topuğu on santimlik kırmızı süet ayakkabıları bundan böyle giyemeyeceğimin, altın halka küpelerin, mineli boncukların ve siyah kaşmir taytın artık pek de uygun düşmeyeceğinin farkında olmama karşın,

Benim yaşımdaki bir kadının dış görünüşle ilgili böylesi ayrıntılara takılmasının bile pek çokları tarafından yersiz, abes bir gösterişçilik olarak yorumlanacağını bile bile,

Bütün bunlara rağmen,

Her şeye rağmen,

Yetmiş beş yaşın, beraberinde hatırı sayılır ölçüde değişmiş bir "vaziyet", bambaşka bir "sorun" getireceği, çok yakın bir tarihe kadar aklıma bile gelmemişti.

27

Yaz başında bana bir şey oldu.

Kendi becerilerime bakış açımı değiştiren, bir bakıma ufkumu daraltan bir şey.

Ne zaman olduğunu ya da neden olduğunu, dahası tam olarak ne olduğunu hâlâ bilmiyorum. Tek bildiğim, Haziran'ın ortalarına doğru bir arkadaşımla Üçüncü Cadde'deki seksenli numaralardan birinde bulunan lokantada akşam yemeği yedikten sonra, yürüyerek eve döndüğüm ve kendimi yatak odamın zemininde yatarken bulduğum; kendime geldiğimde sol kolum, alnım ve her iki bacağım kanlar içindeydi, ayağa kalkamaz haldeydim. Belli ki düşmüştüm ama düşüşümü anımsamıyordum; bir düşüş öncesinin malum girizgâhına, yani dengemi yitirdiğime ve dengemi bulmaya, toparlanmaya çalıştığıma ilişkin hiçbir anım yoktu. Dolayısıyla, bilincimi kaybettiğime ilişkin bir anım da yoktu. Olanların tanısal terimi (gece bitmeden

öğreneceğim üzere) "sinkop", yani beyne kan gitmemesinden kaynaklanan baygınlıktı ama doktorların sinkop tartışmaları ve olayın merkezine aldıkları, benimse hiçbirini teşhis edemediğim "sinkop-öncesi belirtiler" duruma uymuyordu – çarpıntı, baş dönmesi, sersemlik, bulanık ya da kısıtlı görme.

Apartman dairesinde yalnızdım.

Dairede on üç telefon vardı, o anda hiçbiri ulaşabileceğim mesafede değildi.

Yerde yattığımı ve ulaşılmaz telefonları gözümün önüne getirmeye çalıştığımı, oda oda hepsini saydığımı hatırlıyorum.

Bir odayı unuttuğumu, telefonları saymaya baştan başlayıp ikinci, sonra da üçüncü kez saydığımı hatırlıyorum.

Bu, tehlikeli bir biçimde yatıştırıcıydı.

Ortada bir yardım olasılığı göremeyince, bari biraz uyuyayım diye düşündüğümü anımsıyorum; yerde, kendi kanımın ortasında.

Elimin erişebildiği tek nesneyi, hasır bir kutudaki yatak örtüsünü çektiğimi, kıvırıp başımın altına soktuğumu anımsıyorum.

Gerisini hatırlamıyorum, ta ki ikinci kez uyanana dek; bu sefer doğrulmama yetecek kadar güç toparlamayı becerdim ve ayağa kalkabildim.

Sonra bir arkadaşımı aradım.

Kalkıp geldi.

Sonra, kanamam hâlâ devam ettiğinden bir taksiye binip Lenox Hill Hastanesi'nin acil servisine gittik.

Lenox Hill, diyen bendim.

Tekrar edeyim: Şoföre Lenox Hill Hastanesi diyen bendim.

Haftalar sonra, bu olgu beni o gece olup biten her şeyden daha çok rahatsız ediyordu: *Lenox Hill'e gidelim, diyen bendim.* İki hastaneye, Lenox Hill ile New York Cornell'e eşit uzaklıkta olan apartmanımın önünden bir taksiye binmiştim ve şoföre *Lenox Hill demiştim.* New York Cornell yerine Lenox Hill demek, kendini, canını koruma odaklı, gelişkin bir içgüdüyü ortaya koymuyor. New York Cornell yerine Lenox Hill demek, o anda kendime bakacak, canımı kurtaracak ehliyette olmadığımı ortaya koyuyor. New York Cornell değil de Lenox Hill demek, bunu müteakip Lenox Hill'de geçireceğim iki gece boyunca konuştuğum her hemşirenin ve doktorun parmak bastığı bir noktanın, utanç verici bir biçimde kanıtlanması demekti. İlk geceyi acil serviste, ikinci geceyi ise bir yatağın boşaldığı kardiyoloji servisinde geçirdim; kalp hastalıklarına ayrılmış bir birime yatırıldığım için herkes de kalbimde bir sorun olduğuna dair, yanlış bir kanı taşıyordu: Eh, yaşlıydım. Yalnız yaşayamayacak kadar yaşlıydım. Yataktan çıkmama izin verilmeyecek kadar yaşlıydım. Kardiyoloji servisine yatırıldığıma göre, kalbimde bir sorun olduğunu bile anlayamayacak kadar yaşlıydım.

Hemşirenin biri, "Kalp sorununuz monitörlerde görünmüyor," deyip duruyordu, suçlarcasına.

Ne dediğini özümsemeye çalıştım.

O anda insanların söylediklerini hakkıyla özümseyecek durumda olmasam da, bu hemşirenin ne demeye çalıştığını anlar gibi oldum: "Kalp sorunum" ekranlarda görünmüyordu, dolayısıyla elektrotları vücudumdan kasten çıkarmış olmalıydım.

Karşı koydum.

Bildiğim kadarıyla kalbimde hiçbir sorun yok, dedim.

Karşı koydu.

"Tabii ki var," dedi. Sonra, tartışmaya son noktayı koydu: "Aksi halde kardiyoloji servisinde olmazdınız."

Buna verilecek yanıtım yoktu.

Evde olduğumu farz etmeye çalıştım.

Gün mü gece mi olduğunu çıkarmaya çalıştım: Eğer gündüzse eve gitme şansım vardı ama hastanelerde günle gece yoktur.

Sadece nöbet değişimleri.

Sadece beklemek.

Serum hemşiresini beklemek, sakinleştirici sıvının mandalını çıkaracak olan hemşireyi beklemek, beni normal odaya nakledecek olan kişiyi beklemek.

Biri şu sondayı çıkarabilir mi lütfen?

Çizelgenizde, bu akşam on birde serum bağlanacağı yazıyor.

"Dairenizde normalde nasıl hareket ediyorsunuz?" diye sorup duruyordu, kesinlikle hak etmediğim bu nakil işlemine şaşıp kaldığı anlaşılan, önlüklü biri. Sonunda, sorusunu kendisi yanıtladı: "Yürüteçle mi?"

Moral bozukluğu hiç gecikmedi: Bu iki gecelik, zorunluluğu tartışma götürür hastane macerasının bende bıraktığı olumsuz etkinin çapını dile getirmekte zorlanıyorum. Ameliyat olmamıştım. Rahatsız edici işlemlerden geçmemiştim. Duygusal rahatsızlığı saymazsak, gerçek bir sıkıntı yaşamamıştım. Ama işte, kendimi çirkin, muazzam bir yanlış anlaşılmanın kurbanı gibi hissediyordum: Benim tek istediğim eve gitmek, saçımdaki kanı yıkamak, yatalak muamelesi görmekten kurtulmaktı. Oysa bunun tam tersi olmaktaydı. Columbia Presbiteryen'de çalışan kendi doktorum, o sırada ailesiyle birlikte St. Petersburg'daydı: Kirov Balesi'ndeki bir arada, beni Lenox Hill'den aradı. Lenox Hill'de ne işim olduğunu öğrenmek istiyordu. Aynı şeyi ben de merak etmekteydim. Halihazırdaki doktorlarsa, hayali "kalp sorunumu" saptamayı kafaya koymuşlardı ve bana sonsuza kadar bir çocukmuşum gibi davranmaya niyetli görünüyorlardı.

Kendi arkadaşlarım bile, işten sonra hastaneye uğrayan, kendinden gayet emin, saçları kansız, habire telefon görüşmesi yapan, açısı nedeniyle dik oturmamı, dolayısıyla yiyip içmemi engelleyen hastane yatağına dört dörtlük soğuk çorbalar getiren bu aklı başında insanlar bile artık yanımda, "evde birinin bulunması" gerektiğinden söz ediyorlardı. Durum git gide şöyle bir hal alıyordu: Bir taksiye binip Lenox Hill'e gitmiştim, uyanınca da kendimi *Bayan Daisy'nin Şoförü* filminde bulmuştum sanki.

Her neyse, kendimi epeyce zorlayarak, bu noktayı da anlatmayı başardım işte.

Lenox Hill'den taburcu edildim.

Kendi doktorum St. Petersburg'dan döndü.

Günler süren, hiçbir sonuca varmayan başka kalp taramalarından sonra, kalp rahatsızlığı varsayımından vazgeçildi.

Ama yeni bir nörologdan randevu alındı; bu sefer New York Cornell Hastanesi'nde.

Bir sürü tahlile karar verildi, hepsi de yapıldı.

Dikkate değer değişimler olup olmadığını anlamak üzere yeni bir MR çekildi.

Değişim olmamıştı.

Daha önceki görüntülü taramalarda görünen anevrizmada herhangi bir büyüme olup olmadığını görmek için, yeni görüntülü taramalar yapıldı.

Büyüme olmamıştı.

Şahdamarda bir kireçlenme artışı olup olmadığını anlamak için, yeni bir ultrason çekildi.

Olmamıştı.

Ve sonunda, kalpte, ciğerlerde, karaciğerde, böbreklerde, kemiklerde, beyinde, uzun lafın kısası vücudun herhangi bir yerinde bir anomali olup olmadığını görmek üzere, tam bir vücut taraması yapıldı.

PET tarayıcıya defalarca sokulup çıkarıldım.

Aradan kırk dakika geçti, yatış şeklim değiştirildi, ardından on beş dakika daha geçti.

Cihazın içinde hareketsiz yatıyordum.

Böyle bir şeyin temiz çıkabileceğini düşünmek olanaksızdı.

Kardiyoloji servisindeki yatağın bir başka çeşidiydi: Doktorlar tam bir vücut taraması istemişti, *dolayısıyla*, gün geceye dönerken ne yapıp edip, tam vücut taramasının sergileyebileceği birkaç anomali bulunmalıydı.

Bir gün sonra bana sonuçları verdiler.

Taramada şaşırtıcı bir biçimde, hiçbir anormallik görünmüyordu.

İşte bu konuda herkes hemfikirdi. Herkes "şaşırtıcı" sözcüğünü kullandı.

Şaşırtıcıydı çünkü kendimi neden bu kadar güçsüz, âciz hissettiğimi açıklayacak hiçbir anormallik yoktu.

Şaşırtıcıydı çünkü Batı Kırk İkinci Cadde'deki bir prova salonunda oturduğum katlanır iskemleden kalkmaktan neden korktuğumu açıklayacak bir anormallik yoktu.

Ancak o zaman, taksiyle Lenox Hill'e gittiğim o 14 Haziran günüyle, tam vücut taramasının sonuçlarını aldığım 8 Temmuz günü arasındaki üç hafta boyunca, bu yılın en koyu mavi gecelerinin ben farkına bile varmadan geçip gittiğini fark ettim.

O haftaları, o ışığı, yılın en yeğlenen gecelerini ıskalamanın getirisi nedir?

Aydınlığın ölmesinden sakınabilir, paçayı kurtarabilir misin?

Yoksa paçayı yalnızca onun uyarısından mı kurtarıyorsun?

Mavi gecelerin getirdiği mesajı kaçırırsan, kendini nerede bulursun?

"Yaşamında, her şeyin duruverdiği bir an yaşadın mı hiç?" Bu, Jets takımın iki savunma oyuncusundan biri olan, yüz seksen kiloluk Kris Jenkins'in, futbol liginin onuncu sezonundaki altıncı maçında, hem menüsküsünü hem de ön çapraz bağını yırttıktan sonra sorduğu soruydu. "Her şey çok hızlı ama aynı zamanda da ağır çekimde ilerliyormuş gibi? Sanki bütün duyularının şalteri indirilmiş gibi? Durmuş kendini izliyormuşsun gibi?"

Size yaşamınızdaki her şeyin duruverdiği ana ilişkin ikinci bir yaklaşım sunacağım; bu seferki aktör Robert Duvall'den: "'Motor' ve 'kes' sözcükleri arasında gayet güzel yaşayıp gidiyorum."

Hatta bir keresinde bir onkoloji cerrahından duyduğum, üçüncü bir yaklaşım: "Kendini acıyla dışavurmuyor," dedi, kanseri kastederek.

28

Sadece Quintana'yı, bir tek onu düşünürken yakalıyorum kendimi.

Ona, yanımda olmasına ihtiyacım var.

Hollywood'daki Franklin Caddesi'nde oturduğumuz evden, Sara Mankiewicz'in Minton tabaklarından ayrıldığımız günle, kumsaldaki eve taşındığımız güne kadar, yaklaşık dört yıl boyunca yaşadığımız evin arkasında, toprak zeminli bir tenis kortu vardı, killi toprağın çatlakları arasından yabani otlar fışkırırdı. Onu tombul bebek dizlerinin üzerine çökmüş, "Tavşancık Tavşan" dediği yırtık pırtık, bez oyuncağı yanında, otları yolarken izlediğimi anımsıyorum.

Babacık tavşan postu bulmaya gitti, yavru tavşancığı içine saracak.

Birkaç gün sonra, beşinci ölüm yıldönümü.

Doktor, hasta, solunum cihazından en az bir saattir yeterli oksijeni alamıyor, diyeli beş yıl olmuş.

Gerry'yle, onu New York Cornell'in ırmağa bakan yoğun bakım ünitesinde bırakmamızın üstünden, beş yıl geçmiş.

Artık onu düşünmeyi göze alabiliyorum.

Adını duyar duymaz ağlamaya başlamıyorum artık.

Biz yoğun bakımdan çıkınca onu morga götürmesi için çağrılan taşıyıcıyı artık gözümün önüne getirmekten vazgeçtim.

Ama yine de ona, onunla olmaya ihtiyacım var.

Onunla olmak yerine, çalışma odamdaki masanın üzerine koyduğum kitapların sayfalarını karıştırıyorum; bu kitapların her birini bana o verdi.

Birinin adı *Baby Animals and Their Mothers [Yavru Hayvanlar ve Anneleri]*; adından anlaşılacağı üzere, hayvan yavrularıyla annelerinin siyah beyaz fotoğrafları. Çoğunluk, kuzular ve koyunlar, taylar ve kısraklar gibi insanın içini açan, en gözde hayvanlardan oluşsa da bu kadar bilindik olmayan hayvanlarla yavruları da var: kirpiler, koalalar, lamalar. *Baby Animals and Their Mothers*'ın sayfalarının arasında, bir kutup ayısıyla yavrusunun fotoğrafını gösteren, Fransızca bir kartpostal buluyorum. "*Câlin sur la banquise*" yazıyor başlıkta, sonra da İngilizcesi: "Buz kütlesinde kucaklaşma."

"Yolculuğumda bulabildiğim, bana seni anımsatan birkaç şeyden biri," diyor karttaki notta; el yazısı eskisi kadar özenli değil ama hâlâ tanınabiliyor.

Hâlâ onun yazısı.

Baby Animals and Their Mothers'ın altında Jean-Dominique Bauby'nin *Dalgıç ve Kelebek'i* var; Fransız *Elle* dergisinin eski yazı işleri müdürünün bir anlatısı bu; 8 Aralık'ta gittiği bir randevuda, beyindeki damarları etkileyen bir kaza geçirip gözünü Ocak ayının sonunda açan ve kendini konuşamaz, sadece tek bir göz kapağını kırpabilir halde, yani "kilitlenme sendromu" olarak bilinen durumda bulan birinin duygularını anlatıyor. ("Sinkop" sözcüğünü kullanan olmuş mu? Birileri "sinkop öncesi belirtiler" sözcüklerini kullanmış mı? Burada bir ipucu bulabilir miyiz? Jean-Dominique Bauby'nin durumundan bir pay çıkartabilir miyiz? Benim durumuma ilişkin herhangi bir ipucu?) O sırada tam anlayamadığım, daha sonra da deşmek istemediğim nedenlerle, Quintana yayınlandığı dönemde *Dalgıç ve Kelebek*'e öyle aşırı, öyle abartılı bir önem atfetmişti ki, kitaptan hoşlanmadığımı, dürüst olmak gerekirse pek de inanmadığımı bir türlü söyleyememiştim.

Kitabın önemini çok daha sonra, Quintana pek çok maksatla kendi durumuna kilitlendikten, tekerlekli iskemleye mahkûm olduktan, bir kanamanın beyninde bıraktığı hasardan etkilendikten ve bu yüzden bir beyin ameliyatı geçirdikten sonra anlamaya başladım.

Kitabın önemini anlamaya başlamam, Quintana'nın onu neden böylesine önemsediğini irdelemekten vazgeçtiğim âna denk geliyor.

Bırakın toprağa gireyim.

Bırakın toprağın altına girip uyuyayım.

Dalgıç ve Kelebek'i çalışma odamdaki masanın üzerine geri koyuyorum.

Onu *Baby Animals and Their Mothers*'la aynı hizaya getiriyorum.

Câlin sur la banquise.

Şu yüzen buz kütlesi olayına yabancı değilim. Buz kütlesini gözümün önüne getirmek için *Baby Animals and Their Mothers*'a ihtiyacım yok. Quintana'nın hastane serüveninin ilk yılında, hastane odalarının camlarından suda yüzen buz parçalarını seyrettim: Beth Israel North'un penceresinden East Irmağı'nda, Columbia Presbiteryen'in penceresinden ise Hudson'da yüzenleri. Şu an o buz kütlelerini düşünüyorum ve kopmuş bir buz diliminin üzerinde, Hell Gate Köprüsü'ne doğru yol alan yavru kutup ayısıyla annesini de gördüğümü hayal ediyorum.

Yavru kutup ayısıyla annesini Quintana'ya gösterdiğimi tahayyül ediyorum.

Câlin sur la banquise.

Bırakın toprağın altına gireyim.

Buz kütlelerini unutmaya karar veriyorum.

Onları yeterince düşündüm.

Yüzen buz kütlelerini düşünmek, onu morga götürmesi için çağrılan tekerlekli sedyeyi düşünmek gibi.

Yürüyerek Central Park'a giriyor, üzerinde Central Park'ı Koruma Derneği'ne yapılan hatıra bağışının duyurulduğu, pirinç bir levha bulunan tahta sırada bir süre oturuyorum. Artık parkta böyle bir sürü levha, böyle bir sürü tahta sıra var. Benim oturduğum banktaki levhada, "*Quintana Roo Dunne Michael, 1966-2005*" yazıyor. "*Yazın ve kışın.*" Bağışı bir dostumuz yaptı ve levhaya ne yazılmasını istediğimi sordu. Aynı dost, Quintana'yı UCLA'da tedavi gördüğü nörolojik rehabilitasyon biriminde ziyarete geldi, Quintana'yı gördükten sonra da benimle birlikte hastanenin avlusunda kafeterya yemeği yedi. UCLA'daki hastane avlusunda kafeterya yemeği yediğimiz gün, Quintana'nın iyileşme sürecinin bu bankta son bulacağı, ikimizin de aklından bile geçmedi.

O yıl bizim için hâlâ, Quintana'nın "iyileşeceği" yıldı.

İyileşmenin ne kadar nadir rastlanan bir şey olduğundan haberimiz bile yoktu.

"İyileşmenin" de tıpkı "evlat edinme" gibi salt teoride kaldığı sürece makul, akla yatkın gelen kavramlardan biri olduğunu bilmiyorduk.

Câlin sur la banquise.

Tekerlekli sandalye.

Kanamanın kalıntısı, beyin ameliyatı.

Yazın ve kışın.

O değişen koşullarda *Dalgıç ve Kelebek*'i anımsayıp anımsamadığını, bunun ona ne ifade ettiğini merak ediyorum.

Değişen koşullardan söz etmek istemedi.

Onları "kurcalamadığı" takdirde, bir sabah uyanıp koşulların düzeldiğini göreceğine inanmak istedi.

"Nasıl ki biri öldüğünde," dedi bir keresinde, yaklaşımını açıklamak için, "oraya saplanıp kalmamak, kurcalamamak gerekir, öyle."

29

Durdurun bütün saatleri, telefonu kesin,
Sulu bir kemikle köpeğin havlamasına engel olun,
Susturun piyanoları, boğuk sesli bir davulla
Tabutu çıkarın, matem tutanlar gelsin.

Hadi, uçaklar tepemizde inleyerek dolansın
Ve gökyüzüne O Öldü yazsın,
Sokak güvercinlerinin ak boyunlarına
ipek papyonlar takın,
Hadi, trafik polisleri beyaz eldivenler taksın.

O benim kuzeyim, güneyim, doğum ve batımdı,
Hafta içi çalışma günlerim, pazarları dinlenme
günümdü,
Öğlenim, geceyarım, sözlerim, şarkılarımdı;
Aşkın sonsuza kadar süreceğini sandım: yanıldım.

Yıldızlar artık istenmiyor; söndürün hepsini,
Def edin ayı, indirin güneşi,
Boşaltın okyanusu, süpürün ormanları gitsin;
Çünkü bundan böyle hiçbir şeyden hayır gelmez,
bilin.

Bunlar, W.H. Auden'in "Cenaze Hüznü" şiirinin doğruca öfkeme, John'un ölümünü izleyen günlerde ve haftalarda içine yuvarlandığım mantıksız hiddete, şuursuz gazaba seslenen on altı dizesi. "Cenaze Hüznü"nü daha sonra Quintana'ya gösterdim. John için tasarladığımız cenaze töreninde bu şiiri okumayı düşündüğümü söyledim. Yapmamam için yalvardı. Şiirden hiç mi hiç hoşlanmadığını söyledi. "Yanlış" olduğunu söyledi. Bu konuda ateşli, ısrarcıydı. O sıralarda, şiirin tonunun, ham üslubunun, dünyaya sırt çevirişindeki haşinliğin, konuşan kişi her an patlayacakmış duygusu yaratmasının Quintana'yı rahatsız ettiğini düşünmüştüm. Şimdi o ateşli feveranı farklı yorumluyorum. "Cenaze Hüznü"nü takılıp kalmak olarak gördüğünü fark ediyorum.

26 Ağustos 2005'te, onun öldüğü akşamüstü, kocasıyla birlikte New York Cornell'in ırmağa bakan

yoğun bakım biriminden çıktık, Central Park'ta yürüdük. Ağaçlardaki yapraklar canlılığını, yoğunluğunu çoktan yitirmeye başlamıştı; dökülmelerine daha haftalar vardı ama dökülmeye hazırdılar; tam solmamış ama solmaya yüz tutmuş. Hastaneye yattığı günlerde, Mayıs sonu ya da Haziran başı, mavi geceler yeni yeni arzı endam etmekteydi. Onları ilk kez, Quintana'nın Greenberg Köşkü'ndeki yoğun bakım servisine yatırılmasından kısa bir süre sonra fark etmiştim. Greenberg Köşkü'nün lobisinde, servisin önemli bağışçılarının portreleri asılıydı; bunların en ünlüsü de, sigorta holdingi AIG'nin kuruluşunda rol oynayan, dolayısıyla AIG'nın batmaktan devlet eliyle kurtarılması sırasında haberlerde adı sıkça geçen kişiydi. Greenberg Köşkü'ndeki yoğun bakım servisine taşınıp durmak için haklı nedenlerimin olduğu o ilk haftalarda, bu tablolardaki yüzlerin ne kadar tanıdık geldiğini görünce afallamıştım; akşamın erken saatlerinde yoğun bakımın merdivenlerinden alt kata inince durup onları incelerdim. Sonra dışarıya, bu ilkyaz gününün, tam da maviliğin giderek yoğunlaştığı anına çıkardım.

Her gün yinelenen bu rutin, bir süre şans getirir gibi oldu.

Yoğun bakımdaki doktorların insanın cesaretini hep birlikte, bir ağızdan kırmadıkları bir dönemdi.

Gelişmenin, düzelmenin mümkün göründüğü bir dönemdi.

Bir alt kademedeki üniteden bile söz ediliyordu; her ne kadar bu bir alt kademedeki üniteyi görmek hiç nasip olmadıysa da.

Sonra bir gün, yoğun bakımdan çıkıp her zamanki gibi AIG portrelerinin karşısında oyalanmaya başladığımda kafama dank etti: Bizim için bir alt kademe olmayacaktı.

Dışarıdaki ışık artık mavi değildi.

Bu üniteye yattığından bu yana beş cerrahi müdahale geçirmişti bile. Solunum cihazına bağlı kalmış, sürekli uyuşturulmuştu. İlk ameliyat kesiği hiç kapatılmadı. Cerrahına, buna daha ne kadar devam edeceğini sordum. Cornell'deki bir cerrahın tek bir hastaya, bu türden on sekiz müdahalede bunduğunu söyledi.

"Ve hasta yaşadı," diye ekledi.

İyi de, hangi koşullarda, diye sordum.

"Kızınız buraya geldiğinde durumu pek parlak değildi," dedi cerrah.

İşte halimiz buydu. Dışarıdaki ışık kararmaya başlamıştı bile. Yaz çoktan sona eriyordu, Quintana hâlâ üst katta, ırmağa bakan yoğun bakım birimindeydi ve cerrah buraya yatırıldığında durumunun pek de parlak olmadığını söylüyordu.

Bir başka deyişle, kızım ölüyordu.

Ölmekte olduğunu artık biliyordum.

Bu bilgiden kaçınmanın bir yolu yoktu. Doktorlar hevesimizi kırmamaya çalışırken, artık onlara

inanmanın bir yolu kalmamıştı. Kendimi kandırmanın, AIG kurucularının ruhu bizi bu durumdan çekip çıkaracakmış gibi yapmanın bir yolu kalmamıştı. Quintana ölecekti. İlla da bu gece ölmeyecekti, illa yarın da ölmeyecekti ama biz artık onun öleceği güne uzanan yola adım atmıştık.

Öleceği gün, 26 Ağustos olacaktı.

26 Ağustos, Gerry'le birlikte nehre bakan yoğun bakım servisinden çıkıp Central Park'ta yürüdüğümüz gündü.

Bunları yazarken, Gerry'den söz ediş biçimimde istikrar olmadığını görüyorum. Bazen ondan "Gerry" diye bahsediyorum, bazen de "kocası" diye. Bu sözcüğün tınısı Quintana'nın hoşuna giderdi. *Kocası. Kocam.*

Bunu tekrar tekrar yinelerdi.

Hâlâ konuşabiliyorken tabii.

Günler kısalmayı, yol da daralmayı sürdürürken, konuşmak her gün gerçekleşebilen bir şey olmaktan çıktı.

Soluk alabilmesi için elle solunum masajı yaptığımızı fark etmişsinizdir.

Çünkü hasta artık solunum cihazından yeterli oksijeni almıyor.

En az bir saattir.

O gün, Central Park'taki köprülerden birinin altındaki geçitte biri saksafon çalıyordu. Çaldığı parçayı anımsamıyorum ama melankolik bir aşk şarkısı

olduğu aklımda; köprünün altında durduğum, artık gözyaşlarımı tutamayıp yan döndüğüm ve gözlerimi sararan yapraklara diktiğim de öyle.

"Pespaye müziğin gücü," dedi Gerry; bunu yalnızca aklımdan geçirmiş de olabilirim.

Gerry. Kocası.

Payard'ın hazırladığı, şeftali rengi pastayı kestiği gün.

Tabanları parlak kırmızı ayakkabıları giydiği gün.

Duvağının altından yasemin ıtırı dövmesinin göründüğü gün.

İşin aslı, saksafon yüzünden ağlamıyordum.

Çiniler, Bethesda Çeşmesi'nin güneyine düşen kemeraltındaki Minton duvar çinileri yüzünden ağlıyordum. Köpeğini Boulder City'de gezdiren, Hoover Barajı'ndan geçiren Connie Wald yüzünden ağlıyordum. Sara Mankiewicz'in oturma odasında, bir elinde şampanya kadehi, sigara içen Diana yüzünden ağlıyordum. Blake Watson'la konuşan, böylece doktorun Santa Monica'daki Aziz John Hastanesi'nde doğurttuğu güzeller güzeli bebeği alıp eve getirmemi sağlayan Diana için ağlıyordum.

Los Angeles'taki Cedars'ın yoğun bakım ünitesinde ölecek olan Diana.

Los Angeles'taki Cedars'ın yoğun bakım ünitesinde ölecek olan Dominique.

New York Cornell'in Greenberg Köşkü'ndeki yoğun bakım ünitesinde ölecek olan güzelim bebek.

Elle solunum masajı yaptığımızı fark etmişsinizdir.

Çünkü hasta artık solunum cihazından yeterli oksijen alamıyor.

En az bir saattir.

Tıpkı birinin ölümüne takılıp kalmaman gerektiği gibi.

30

Ölümünden altı hafta sonra, Lexington Caddesi'ndeki Dominikan Kilisesi Aziz Vincent Ferrer'de bir anma töreni düzenledik. Gregoryen ilahiler söylendi. Schubert'in si bemol piyano sonatından bir bölüm çalındı. Kuzeni Griffin, John'un *Quintana & Dostları*'nda onun için yazdığı birkaç paragrafı okudu: "Quintana bu hafta on birine basacak. Ergenliğe doğru ilerleyişini tanımlarken aklıma gelen tek sözcük, "şevkle"; zaten bebeklikten bugüne kadar olan yolculuğunu izlemek, Sandy Koufax'ı beyzbol topunu fırlatırken ya da Bill Russell'ı basketbol oynarken izlemekten farksızdı." Kuzeni Kelley, Quintana'nın çocukken Malibu'da Santa Ana rüzgârları için yazdığı şiiri okudu:

Bahçeler kıraç
Hayvanlar aç

Çiçekler kokmuyor
Kuyular kuruyor
İşler güçler tepetaklak gitmekte
Kafatasındaki beyin fırıl fırıl dönmekte
Yapraklar ufalanırken insanlar
homurdanıyor
Yangınların külleri birbirine karışıyor.

Malibu'daki anaokulunda tanıştıklarından beri en yakın arkadaşı olan Susan Traylor, ondan aldığı bir mektubu okudu. Calvin Trillin onu anlattı. Gerry onun sevdiği bir Galway Kinnell şiiri okudu, Patti Smith kendi oğluna bestelediği ninniyi onun için söyledi. Ben Wallace Stevens ile T. S. Eliot'tan, "Siyahın Tahakkümü" ve "New Hampshire" şiirlerini okudum; bebekken onu bu şiirlerle uyuturdum. Konuşmayı söker sökmez, "Tavus kuşlarını yapsana," demişti. "Tavus kuşlarını söyle," ya da "elma ağaçlarını söyle."

"Siyahın Tahakkümü"nde tavus kuşları vardı.

"New Hampshire"da ise elma ağaçları.

İlahi Aziz John'daki tavus kuşlarını ne zaman görsem, Siyahın Tahakkümü'nü düşünürüm.

O gün, Aziz Vincent Ferrer'de tavus kuşlarını söyledim.

Elma ağaçlarını söyledim.

Ertesi gün kocası, ağabeyimle ailesi, Griffin ve babası, hep birlikte İlahi Aziz John'a gittik, küllerini

Aziz Ansgar'ın Şapeli'ndeki mermer duvara, John'la annemin küllerinin yanına koyduk.

Annemin adı, kilisenin mermer duvarında çoktan yerini almıştı:

EDUENE JERRETT DIDION

30 MAYIS 1910–15 MAYIS 2001

John'un adı da oradaydı:

JOHN GREGORY DUNNE

25 MAYIS 1932–30 ARALIK 2003

İsimlerin henüz kazınmadığı, iki boş yer kalmıştı.

Şimdi bir tane var.

Önce annemin, sonra da John'un küllerini İlahi Aziz John Kilisesi'nin duvarına yerleştirmemizden sonraki bir ay boyunca hep aynı rüyayı gördüm; tekrar tekrar. Rüyamda saat hep akşamüstü altıydı; akşam duası için çanların çaldığı, katedral kapılarının kapatılıp kilitlendiği saat.

Rüyada saat altı çanlarını duyuyorum.

Rüyada katedralin karardığını, kapıların kilitlendiğini görüyorum.

Rüyanın bundan sonrasını tahmin edebilirsiniz.

Külleri mermer duvara yerleştirdikten sonra katedralden ayrılırken, rüyayı düşünmekten kaçındım.

Kendime söz verdim; ivmeyi koruyacaktım.

"İvmeyi korumak ya da sürdürmek" kent merkezinde bir uçtan bir uca yankılanan bir zorunluluktu.

Onu, yani ivmeyi yitirdiğim takdirde ne olacağı hakkında hiçbir fikrim yoktu.

İşin aslı, onun ne olduğu hakkında da en küçük bir fikrim yoktu.

Yanlış bir yorumla, devinimle ilintili bir şey olduğunu varsayıyordum; seyahat etmekle, otellere girip çıkmakla, havalimanları arasında mekik dokumakla.

Ben de bunu denedim.

Külleri İlahi Aziz John'un duvarına koyduktan bir hafta sonra, *O Yılın Büyüsü*'nün tanıtımı için Boston'a uçtum, New York'a döndüm, sonra Dallas'a gidip geldim, ardından Minneapolis'e uçtum ve yeniden New York'a döndüm. Bir sonraki hafta, yine tanıtım faaliyetleri için ve ivmeyi hâlâ yolculukla ilintilendiren yanlış anlamanın etkisiyle Washington'a gidip geldim, ardından San Francisco, Los Angeles, Denver, Seattle, Şikago, Toronto'yu dolaşıp, en sonunda da Palm Springs'e, Şükran Günü'nü ağabeyim ve ailesiyle geçireceğim yere vasıl oldum. Bu yolculuk programının çeşitli noktalarında, akıp giden süreçte yavaş yavaş

kavramaya başladım ki bu iş sadece havalimanlarına gidip gelmekten ibaret değildi, galiba biraz daha fazla çaba gerektiriyordu; Scott Rudin'le telefonda görüştüm, bir karara vardık: Ben *O Yılın Büyüsü*'nden hareketle, Broadway'de sahnelenmek üzere tek kişilik bir oyun yazacaktım, kendisi yapımcılığını, David Hare de yönetmenliği üstlenecekti.

Üçümüz, Scott, David ve ben Noel'den bir ay sonra, bu proje için ilk kez buluştuk.

Paskalya'ya bir hafta kala, Batı Kırk İkinci Cadde'deki minicik bir tiyatroda oyunun ilk okumalarını izledik.

Bir yıl sonra, Batı Kırk Beşinci Cadde'de bulunan Booth Tiyatrosu'nda perde açıldı; tek oyuncu Vanessa Redgrave idi.

İvmeyi koruma açısından, bunun en çok işe yarayan yöntem olduğu ortaya çıktı: Bütün süreçten büyük bir keyif aldığımı anımsıyorum. Sahne amirleri ve elektrik teknisyenleriyle kuliste geçirdiğimiz sakin akşamüstlerine, teşrifatçıların, yer göstericilerin son talimatları almak üzere, "temsilin başlamasına yarım saat" zilinin hemen öncesinde merdivenin dibinde toplaşmasına bayılıyordum. Dışarıdaki Shubert güvenliğinin varlığı, daracık Shubert Sokağı'nda esen rüzgâra karşı güçbela açtığım kapının ağırlığı, sahneyle kulis arasındaki gizli geçitler hoşuma gidiyordu.

Geceleri sahne kapısını idare eden Amanda'nın masasında, kendi pişirdiği kurabiyelerle dolu bir teneke kutu bulundurmasından hoşlanırdım. Shubert Kurumu adına Booth'u yöneten ve ortaçağ edebiyatı üstüne mezuniyet tezi hazırlayan Lauri'nin, oyundaki Gawain'le ilgili birkaç cümle konusunda son sözü söyleyen bilirkişimiz olmasından hoşlanırdım. Dokuzuncu Cadde yakınındaki, paket servisler için ön tarafında bir penceresi bulunan Piece o'Chicken'dan getirdiğimiz kızarmış tavuklara, mısır ekmeği, patates salatası ve yeşilliklere bayılıyordum. Edison Otel'in kafesinden getirttiğimiz, içinde mayasız hamur toplarının yüzdüğü çorbaya bayılıyordum. Kuliste oturmak için hazırladığımız köşe, kareli örtüsü, elektrikli mumu ve "Café Didion" yazan menüsüyle küçük, doğaçlama masa çok hoşuma gidiyordu.

Oyunu, ışıkların yukarısındaki bir balkondan izlemeye bayılırdım.

Orada ışıklarla ve temsille tek başıma olmaya bayılırdım.

Hepsinden fazlasıyla hoşlandım ama en çok oyunun tamamen Quintana'ya odaklanmış olmasına karşın, haftanın beş akşamı ve iki öğleden sonrası, her biri doksan dakikalık gösteriler boyunca, onun ölmesinin gerekmemesini sevdim.

Sorunun yanıtının hâlâ verilmediği o doksan dakika.

Akıbetin henüz sahnelenmediği o doksan dakika.

Son sahnenin illa da East Irmağı'na bakan yoğun bakım servisinde oynanmasının gerekmediği o doksan dakika.

Saat altıda çanların mutlaka çalmak, kapının mutlaka kilitlenmek zorunda olmadığı o doksan dakika.

Duyulan son diyalogun, illa da solunum cihazıyla ilgili olmadığı bir doksan dakika.

Hani birinin ölümüne takılıp kalmamak gerekir ya, öyle.

31

Ağustos sonlarına doğru, oyunun son gecesi Vanessa selam verme faslı için hazır edilen sarı gülleri aldı ve sahneye, John'la Quintana'yı Malibu'daki terasta gösteren fotoğrafın altına koydu; Bob Crowley'nin oyun için tasarladığı dekorun kapanış tablosuydu.

Tiyatro boşaldı.

Ne kadar yavaş boşaldığını görmek beni mest etti; izleyiciler John'la Quintana'yı yalnız bırakmama arzumu paylaşıyorlardı sanki.

Yan odalarda toplaştık, şampanya içtik.

O akşam tiyatrodan ayrılmadan önce, biri Vanessa'nın sahnenin zeminine bıraktığı sarı gülleri gösterdi, almak isteyip istemediğimi sordu.

Sarı gülleri almak istemiyordum.

Sarı güllere dokunulmasını istemiyordum.

Sarı güllerin orada, Vanessa'nın bıraktığı yerde, Booth'un sahnesinde, John ve Quintana'nın yanında olmasını, bütün gece tiyatroda açık bırakılan o tek ışıkla aydınlatılmış bir halde orada kalmasını istiyordum, ta ki sabah sekiz temizliğine ve o kaçınılmaz boşaltma, atma anına kadar. Sahne amirinin o geceye ilişkin tespit notlarında, "*144 Gösteri + 23 Değerlendirme Yazısı + Amerikan Oyuncular Fonu'ndan 1 Destek,*" diye yazıyor. "*Büyülü bir akşam. Nefis bir final temsili. Yönetmenden gösteri öncesi telefon. Alkışta güller. Şampanyalı kutlama. Konukların arasında Griffin Dunne'la kızları Hannah ve Marian Seldes. Café Didion'da son Piece o'Chicken'larla garnitürleri sunuldu.*" Oyunun bittiği o akşam, bütün bu süreç boyunca ivmeyi gerçekten koruduğum ortaya çıkmıştı ama aynı zamanda, ivmeyi korumanın belli bir bedeli olduğu da ortaya çıkmıştı. Bu öngörülebilir bir bedeldi elbette, fakat bunu sözcüklere dökmeye ancak o gece başlayabildim. O gece insanın aklına gelen deyimlerden biri "kendini zorlamak" idi. Bir başkasıysa "istiap haddini aşmak."

32

"Su zehirlenmesinin ya da düşük sodyum seviyesinin pençesine düşmüşüm, her ikisi de kendini sanrılar, bellek kaybı ve bedensel beceriksizlikle dışavururmuş; bir somut psikozlar yelpazesi. Sesler duyuyor, televizyonda aynı anda dört farklı imge görüyor, her sözcüğün ayrışıp sayfayı tamamen doldurabildiği kitaplar okuyordum. Telefonda insanlara şu an kiminle konuştuklarını soruyordum, çünkü ben bunu kesinlikle bilmiyordum. Ve durmaksızın düşüyordum. Bu abuk sabuk hayallerle dolu deneyim yetmezmiş gibi, bir de felç geçirdim." Oyun yazarı Ntozake Shange, ellili yaşlarında ansızın başına gelen illetlerden, "*Vadesi Gelince: 50'sinden Sonra 32 Kadın*" adlı eserinde böyle söz ediyor. "Felç, nano saniyelik görüntülere son verdi ve geride külçe gibi bir beden bıraktı: bozulmuş gözler, güçsüzlük, hareketsiz bacaklar, peltekleşmiş bir konuşma ve okumayı anımsayamamak."

Uğraşmış, okumayı nasıl anımsayacağını öğrenmişti.

Yazmayı nasıl anımsayacağını öğrendi.

Nasıl yürüdüğünü, nasıl konuşulduğunu anımsamayı öğrendi.

Ve Quintana'nın olmayı hayal ettiği kişi olup çıktı: *Takılıp kalmayan*, bir sabah uyanıp değişen koşullarının yeniden düzeldiğini gören biri. "Ölmedim, yaşlandım," diyor Shange bize, yeni ve gelişkin bir bakış açısıyla. "Ama birkaç şiir kıtasını hâlâ ezberleyebiliyorum. Her zaman ezbere bildiğim şeyse, çocuğumun, yaşamının farklı noktalarındaki yüzü."

33

Sağlığımızdaki bozulma (ivmeyi sürdürmenin bedeli olarak da açıklanabilir) gerçekleşmesi için ortada hiçbir neden göremediğimiz bir anda başımıza gelir. Size benim başıma saat kaçta geldiğini bile söyleyebilirim: 2 Ağustos 2007, Perşembe sabahı bir kulak ağrısıyla uyandım, yüzümün bir tarafının kızardığını gördüm ve yanlışlıkla, stafilokok bakterisine bağlı bir iltihaplanma sandım.

Bunu can sıkıcı, zaman kaybettiren bir şey olarak gördüğümü anımsıyorum; o ara, bütün bir sabahımın heba olması kesinlikle işime gelmezdi.

Çünkü kulak ağrısı sandığım şey için, o sabah gidip bir kulak-burun-boğaz uzmanına görünmem gerekti.

Çünkü stafilokok iltihaplanması sandığım şey için, o sabah bir cilt hastalıkları uzmanına görünmem gerekti.

Öğle olmadan teşhis kondu: kulak ağrısı değil, mikrobik bir enfeksiyon değil; herpes zoster, zona, sinir

sistemindeki bir iltihaplanma, genel kanıya göre de çocuklardaki suçiçeği hastalığından sorumlu olan virüsün gerginlik, stres tarafından tetiklenmesi ya da nüksetmesiyle ortaya çıkan bir yetişkin illeti.

"Zona", kulağa önemsiz, hatta hafiften gülünç geliyordu; büyük teyzenizin ya da yaşlıca bir komşunun yakınacağı türden bir musibet; yarın anlatacağınız eğlenceli bir öykü.

Yarın. Düzeldiğim zaman. İyileştiğimde. Sağlığıma kavuştuğumda.

Eğlenceli öyküyü anlattığımda:

Ne çıktığını asla tahmin edemezsiniz. "zona", aklınız alıyor mu?

Öyleyse kaygılanacak bir şey yok, dedim teşhisi koyan doktora.

"Zona sıkıntı yaratabilecek bir virüstür" dedi doktor, temkinli bir ifadeyle.

Hâlâ ivmeyi koruma kafasında olduğumdan, dahası, beni bu muayenehaneye getiren şeyin tam da bu "ivmeyi koruma çabası" olduğunun hâlâ farkında olmadığımdan, zonanın hangi bakımlardan sıkıntı yaratabilecek bir virüs olduğunu sormadım.

Onun yerine eve döndüm, artık stafilokok bakterisi enfeksiyonu olmadığı tescillenen şeyin üzerine biraz fondöten sürdüm, doktorun verdiği antivirüs haplarından bir tane yuttum ve Batı Kırk Beşinci Cadde'ye yollandım. Batı Kırk Beşinci Cadde'ye, kendimi daha

iyi hissettiğim için değil (işin aslı, çok daha kötü hissediyordum), o günkü planımda tiyatroya gitmek yer aldığı için gittim; tiyatroya gitmek o günkü ivmemdi: Yardımcı oyuncuların provası için saat üç buçukta Booth'ta ol, molada Batı Kırk Beşinci Cadde'ye çıkıp karşıya geç, kızarmış tavukla garnitür alıp kulise dön, gösteriyi izle, ardından da Vanessa ve ortalıkta başka kim varsa, onlarla birlikte bir kadeh bir şey iç. "*İçten, bağlayıcı, tam kıvamında,*" diyor sahne amiri o geceki notlarında. "*Bayan Redgrave oyun öncesi gergin. Heyecan çok belirgin. İzleyici kendini kaptırmış. Oyunun tam doruk noktasında cep telefonu. Mevcutlardan: Joan Didion (kafede kızarmış tavuk, temsil, hanımların kokteyl saati). Sıcak, rutubetli bir gün; sahne ısısı: ılıman.*"

Bayan Redgrave'in oyundan önce gergin olduğuna dair hiçbir anım yok.

Hanımların kokteyl saatine dair hiçbir anım yok. Bana söylendiğini göre, kuliste Vanessa'nın kostümcüsü tarafından hazırlanan *daquiri* kokteylleri sunulmuş, ben de bir tane içmişim.

Tek hatırladığım, sahne ısısının ılıman olduğu o sıcak ve rutubetli günden sonraki bir haftayı kırk derece ateşle, üç haftayı kafamın ve yüzümün sol tarafındaki (aralarında, maalesef baş ağrısını, kulak ağrısını ve diş ağrısını tetikleyen sinirlerin de bulunduğu) sinir uçlarında keskin bir ağrıyla, ardından da nöroloğun

"virüs sonrası adalelerde koordinasyon bozukluğu" diye tanımladığı, benimse ancak "bedenimin nerede başlayıp nerede bittiğini çıkaramamak" diye tarif edebileceğim bir durumda geçirdiğim.

Aklıma bir tek, Ntozake Shange'ın "bedensel beceriksizlik" derken kastettiği şeyin bu olabileceği geliyor.

Bende artık denge diye bir şey kalmamıştı.

Neyi kaldırmaya çalışsam, düşürüyordum.

Ayakkabı bağcıklarımı bağlayamıyor, kazağımın düğmesini ilikleyemiyor, yüzüme düşen saçı tokayla tutturamıyordum; artık en basit bağlama ve çözme eylemleri bile beni aşıyordu.

Bir topu yakalayamaz olmuştum.

Toptan söz etmemin nedeni (açıkçası, top yakalamak gündelik faaliyetlerim arasında yoktur) o günlerde kendimde gözlemlemeye başladığım bütün bu belirtiler hakkında duyduğum ya da okuduğum en isabetli tanımın, James Blake adındaki profesyonel tenis oyuncusundan gelmiş olması; yirmili yaşlarının başındaki Blake hatırı sayılır bir gerginlikle (Fransız Açık Tenis Turnuvası'ndan hemen önce boyun omurlarından birini zedelemiş, tam iyileşmeye başladığı sırada da babasını kaybetmişti) geçen bir sezonun ardından, bir sabah benimle aynı şikâyetlerle uyanmıştı. "Bir anda, bir sürü şeyin ters gittiğini fark ettim," diye

yazıyor, daha sonra yayımlanan "*İflastan Dönüş: Her Şeyimi Nasıl Kaybettim ve Yaşamımı Nasıl Geri Kazandım*" adlı, eski yaşamına dönmek için verdiği ilk mücadeleyi anlatan kitabında. "Salt dengemi değil, görme gücümü de kaybetmiş gibiydim – Brian'ın ve Evan'ın raketlerinden benimkine doğru gelen topu izlemekte zorlanıyordum. Topun raketten fırladığını görüyor, bir an kadar gözden kaybediyordum, sonra bir de bakıyordum, top burnumun dibinde. En sinir bozucu olansa, Brian'ın da Evan'ın da kesinlikle ortalama bir turnuva oyuncusu kadar sert vurmamalarıydı."

Bir karşılama için sağa doğru koşmaya çalışıyor ve tıpkı görme gücü gibi, beden eşgüdümünün da onu terk ettiğini anlıyor.

Voleybol oynamayı, birkaç topa vurmayı deniyor ve şimdi topların ona vurduğunu görüyor.

Yale-New Haven'da göründüğü nöroloğa bu şikâyetlerin ne kadar süreceğini soruyor.

"En az üç ay," diyor doktor. "Dört yıl sürdüğü de oluyor."

Bu, profesyonel bir tenisçinin duymak isteyeceği bir şey değil, benim de öyle.

Yine de.

İnancımı korudum (ivmenin bir başka eşanlamlısı) ve bendeki belirtilerin, yeniden ortaya çıkışlarında belli belirsiz de olsa bir değişim gözlediğim ve üç

ayı çoktan geçen, neredeyse dört yılı bulan emarelerin düzeleceğine, azalacağına, hatta tamamen ortadan kalkacağına inandım.

Bu çözüme katkıda bulunmak için elimden geleni yaptım, talimatlara uydum.

Altmışıncı Cadde ve Madison Caddesi'ndeki fizik tedaviyi aksatmadım.

Maison du Chocolat'nın vanilyalı dondurmasını buzdolabımdan eksik etmedim.

Yüreklendirici haberleri kaçırmadım, hatta peşlerine düştüm.

Örneğin:

James Blake turnuvaya dönmüştü. Dolayısıyla, bütün dikkatimi toplayacağım olgu buydu.

Bu arada, tıpkı Ntozake Shange gibi, çocuğumun yüzünü hiç unutmadım.

34

Kendimi, *The New York Review of Books* dergisindeki, Magnum ajansı tarafından çekilmiş bir fotoğrafı incelerken buluyorum; Sophia Loren'i 1968'de, Paris'teki bir Christian Dior defilesinde gösteren bir fotoğraf bu. Sophia Loren altın yaldızlı bir koltukta oturuyor, başında ipek bir eşarp, elinde sigara var; defilenin sonundaki geleneksel "gelinliği" seyrederken insanı hasetten çatlatacak kadar zarif, ışıl ışıl, her zamanki gibi iki dirhem bir çekirdek. Aklıma, bu Magnum fotoğrafı çekildiğinde, Sophia Loren'in kendisinin de henüz "taze gelin" sayıldığı, daha doğrusu ikinci kez gelin olduğu geliyor; Meksika'daki özgün nikâh, Carlo Ponti'nin İtalya'da çokeşlilikle suçlanmasına ve aforoz tehdidiyle karşı karşıya kalmasına neden olan evlilik feshedilince, Fransa'da ikinci kez evlenmişlerdi.

O günler için bir "skandal"

"Skandal"ın bir zamanlar hayatımıza ne kadar rahatça girip çıktığını şimdi anımsamak zor.

Elizabeth Taylor ile Richard Burton, bir skandal.

Ingrid Bergman ile Roberto Rossellini, bir skandal.

Sophia Loren ve Carlo Ponti, bir skandal.

Fotoğrafı incelemeyi sürdürüyorum.

Bu seferki skandal kahramanının, Dior'dan çıktığını ve öğle yemeği için Plaza Athénée Oteli'nin avlusuna gittiğini tahayyül ediyorum.

Onun avluda Carlo Ponti'yle oturduğunu, bir çatalla ekler pastası yediğini, avluyu çeviren sarılgan bitkilerle sarmaşıkların, *lierre*'in* esintide hafif hafif dalgalandığını, güneşin, camların üstündeki kırmızı tentelerin arasından süzülen pembe huzmelerini hayal ediyorum. *Lierre*'de toplaşan minik kuşların sesini, o kesintisiz mevcudiyeti ve ara ara –örneğin madeni bir panjur açıldığında, ya da diyelim ki Sophia Loren avluyu geçmek üzere masadan kalktığında– artan kuş cıvıltılarını duyar gibiyim.

Plaza Athénée'den çıkışını, Avenue Montaigne'de bekleyen arabaya doğru kayarken, etrafında patlayan flaşları gözümde canlandırabiliyorum.

Sigara, ipek eşarp.

---

* (Fr.) Sarmaşık. (*ç.n.*)

Birden, onun bu fotoğrafta, Quintana'nın vaftiz töreninde Nick'in fotoğrafını çektiği kadınlardan pek de farklı görünmediğini fark ediyorum.

Quintana'nın vaftizi 1966'daydı, Christian Dior'un bu defilesiyse iki yıl sonra, 1968'de yapılmış: 1966 ile 1968 yılları arasında, Birleşik Devletler'deki politik ve kültürel yaşam açısından dünyalar kadar fark vardı ama kadınların giyim kuşam tarzı, kendilerini dışavurma biçimi tıpatıp aynıydı. Bu bir görüntü sunma tarzı, bir varoluş biçimiydi. Bir dönemdi. O görünüşe, o varolma biçimine, o zamana, o döneme ne oldu? Chanel tayyörleri, David Webb bilezikleriyle sigara içen kadınlara, bir elinde ince uzun bir şampanya kadehi, öteki elinde Sarah Mankiewicz'in Milton tabaklarından birini tutan Diana'ya ne oldu? Sara Mankiewicz'in Minton tabakları nereye gitti? Hollywood, Franklin Caddesi'ndeki evin toprak tenis kortuna, Quintana'yı tombul bebek dizlerinin üzerine çökmüş, zararlı otları temizlerken izlediğim o sahaya ne oldu? Quintana kimsenin tenis oynamadığı o sahadaki –yılların ihmaliyle örselenen, yumruklanan ağ bile düşmüştü, yabani otların, zeminden kalkan tozların arasında sürükleniyordu– otları temizlemenin ona verilmiş bir görev, yapması gereken bir iş, onun vazifesi olduğunu nereden çıkarmıştı? Franklin Caddesi'ndeki evin kullanılmayan tenis kortundaki

yaban otlarını ayıklamak, Malibu'daki bebek evine bir sinema odası kurmak gibi bir şey miydi? Metruk tenis kortundaki otları temizlemek, bir roman yazmak gibi miydi? Yetişkin rolü üstlenmenin bir başka yolu muydu? Yetişkin rolü üstlenmeyi neden böylesine gerekli görüyordu? O tombul bebek dizlerine, Tavşancık Tavşan'a ne oldu?

Aslına bakarsanız, Tavşancık Tavşan'a ne olduğunu biliyorum.

Quintana onu Honolulu'daki Royal Hawaiian Oteli'nde, kaldığımız süit odada bıraktı.

Bunu Pasifik'in ortalarında, Pan Am Havayolları'nın Los Angeles'a giden gece uçağının karartılmış üst kat kabininde, yanımdaki koltukta oturan Quintana'dan öğrendim.

O zamanlar hâlâ Pan Am vardı.

O zamanlar hâlâ TWA vardı.

Hâlâ Pan Am, hâlâ TWA vardı, Bendel'in mağazası hâlâ Batı Elli Yedinci Cadde'deydi ve orada Holly Harp şifonlarını, ucu fırfırlı etekleri, sıfır ve iki beden giysileri bulmak hâlâ mümkündü.

O gece uçuşuyla Los Angeles'a dönerken, çocuğum yanımdaki koltukta Tavşancık Tavşan'ın zalim kaderinin yasını tuttu: Tavşancık Tavşan kaybolmuştu, Tavşancık Tavşan arkada bırakılmıştı, Tavşancık Tavşan terk edilmişti. Ancak, uçağımız LAX Havalimanı'ndaki kapıya yanaşırken, Tavşancık Tavşan'ın

zalim yazgısını, Tavşancık Tavşan'ın talihine çevirmeyi başardı: Royal Hawaiian Oteli, süit oda, odaya getirilen kahvaltılar. Ardından, sabah artık onu nereye götürürse. Bembeyaz kumlar, yüzme havuzu. Kayalıklara doğru yürümek. Saldan atlayıp yüzmek. Tavşancık Tavşan'ın tam da şu an, saldan yüzerek uzaklaştığına emin olabilirdik.

Saldan atlayıp yüzmek, kayalıklara yürümek.

Beş yaşındaki bir çocuğun kayalıklara doğru yürüdüğünü düşünsenize.

Hani birinin ölümüne takılıp kalmamak gerekir ya, öyle.

O çocuğun her an yanımda olmasına ihtiyaç duymamam mümkün mü?

O dönemden günümüze kalabilmiş hiç olmazsa tek bir temsilci bulma dürtüsü duyuyorum; Sophia Loren'in son fotoğraflarından birini bulmalıyım.

Adını Google görsellerine yazıyorum.

Aradığım fotoğrafı buluyorum: Sophia Loren bir tanıtım etkinliğine katılmak üzere; hani Halkla İlişkilercilerin etrafta koşturup durduğu, fotoğrafçıları uyarıp ünlünün kırmızı halıya ayak basmak üzere olduğunu duyurduğu davetlerden birine. Fotoğrafın başlığını

incelerken, gözüme Sophia Loren'in 1934'te doğduğu çarpıyor; benim doğduğum yıl. Dilim tutuluyor: Sophia Loren de benim gibi yetmiş beş yaşında. Sophia Loren yetmiş beşinde ve o kırmızı halıda, benim bildiğim kadarıyla, yaşlanmaya yeterince uyum sağlayamadığını ileri süren tek bir kişi bile yok. Bu tamamen anlamsız keşif içimi tazelenmiş bir umutla, yeniden canlanmış bir "olabilir, pekâlâ mümkün" duygusuyla dolduruyor.

35

"Olabilirlik" duygusunu yitirdiğimizde, çok hızlı yitiriyoruz.

Bir gün aklımız fikrimiz güzel giyinmekte, haberleri izlemekte, geri kalmamakta, ayak uydurmakta, bir başka deyişle *canlılığımızı korumakta*; ertesi gün değil. Bir gün, o sabah postadan çıkanları gerçek bir hevesle karıştırıyor, coşkuyla sayfalarını çeviriyoruz –belki *Vogue* moda dergisinin, belki de *Foreign Affairs* adlı politika dergisinin; bu artık her neyse, fena halde ilgimizi çekiyor, *geri kalmamamızı* sağlayan bu rehbere, *canlılığımızın* anahtarına sahip olmaktan alabildiğine hoşnutuz– ama işte, ertesi gün Madison'da yürürken Barney'in ve Armani'nin önünden, ya da Park Caddesi'nde Dış İlişkiler Konseyi'nin önünden geçerken, dönüp vitrinlere bir göz atmıyoruz bile. Bir gün Sophia Loren'in Paris'te, Christian Dior'un 1968

defilesinde çekilmiş olan Magnum fotoğrafına bakıyor ve evet, bu ben olabilirdim, sırtımda aynı elbise olabilirdi, o yıl ben de Paris'teydim, diye düşünüyoruz; bir an sonraysa kendimizi şu ya da bu doktorun muayenehanesinde, neyin yolunda gitmediğini, o on santim topuklu, kırmızı, süet ayakkabıları bir daha neden giyemeyeceğimizi, altın halka küpeleri, parlak, rengârenk boncukları bir daha takamayacağımızı, Sophia Loren'in üzerindeki elbiseyi bundan böyle asla giyemeyeceğimizi dinlerken buluyoruz. Yirmili yaşlarda, nasihatlerin hiçbirine kulak asmayarak saldan atlayıp yüzdüğümüzde güneşin bıraktığı hasarlar şimdi su yüzüne çıkıyor (bize yanmamamız söylenmişti, neler olabileceği söylenmişti, koruyucu krem sürmemiz söylenmişti, bizse bütün uyarıları duymazdan gelmiştik): cilt kanseri, hücre pullanması gibi, duymak istemediğimiz adları olan kanser türlerini sayıp döken dermatoloğu dinlemekle geçen uzun saatler.

Yaşlanma nedeniyle kaybedilen kemiği yerine koymayı vaat eden ilaçların damardan verilişi sırasında geçen uzun saatler.

İlaçların damardan verilişini beklemekle ve koruyucu krem sürmeyerek depoladığımızı sandığımız D vitamininin, şimdi kemiklerimizi neden güçlendirmediğine şaşmakla geçen uzun saatler.

Soğuk, ruhsuz bekleme odalarında oturup *The Wall Street Journal*'ın, yaşlanmaya, yaşlılığa odaklanmış

The Magazine dergisinin ve *Neurology Today*'in sayfalarını çevirerek, Columbia ve Cornell tıp fakültelerinin mezunları için yayınlanan bültenleri karıştırarak taramaların, beyin EEG'lerinin sonuçlarını beklediğimiz uzun saatler.

O soğuk bekleme odalarında bir kez daha oturup sigorta kartlarını uzatmak, sigorta şirketinin tercihi ne olursa olsun, neden Writers Guild-Industry Sağlık Planı'nın birinci, Medicare'in ise ikinci seçenek olması gerektiğini, buradaki kıstasın benim yaşım olmaması gerektiğini bir kez daha açıklamak – yaşım artık bütün bekleme odalarında bir mesele.

O ruhsuz bekleme odalarında oturmak ve New York-Presbiteryen'in bilgi formunu bir kez daha doldurmak.

Buz gibi bekleme odalarında bir kez daha oturup kullandığın ilaçları, şikâyetlerini, daha önceki hastane deneyimlerinin ayrıntılarını ve tarihlerini listelemek: Tarihleri uydur gitsin, bir tahmin yürüt ve ona sadık kal; nedense her seferinde aklına ilk gelen, "1982" yılı; *eh, pekâlâ, "1982" olsun bakalım, "1982" olacak artık;* bu soruya doğru yanıt vermenin bir yolu yok.

O itici bekleme odalarında oturup acil durumda haber verilmesini istediğin kişinin adını, telefon numarasını düşünmek.

Bu tek soru için, olası bir cevabı olmayan soru için günlerce düşünmek: *Acil bir durumda kimin haberdar edilmesini isterim?*

Bunu bir daha düşünüyorum. "Acil durum" denen şeyi aklıma bile getirmek istemiyorum.

Acil durumun, başkalarının başına gelen bir şey olduğuna inanmayı sürdürüyorum.

İnanmayı sürdürüyorum dedim, oysa inanmadığım ortada.

Demek istediğim, şöyle bir geriye bakalım: Batı Kırk İkinci Cadde'deki prova salonunda yaşadığım şu katlanır madeni iskemle hikâyesine ne demeli? Orada korktuğum şey tam olarak neydi? O salonda kapıldığım korku bir "acil durum" değil de neydi? Peki ya, Üçüncü Cadde'de yenen erken bir akşam yemeğinden eve dönerken bir anda kendimi yatak odamın zemininde, bir kan gölünün ortasında buluvermeme ne demeli? Kendi yatak odamda, kendi kanımın ortasında uyanmak, bir "acil durum" sayılmıyor mu yani?

Tamam. Kabul ediyorum. "Acil durum" benim de başıma gelebilir.

Kime haber vermeli? Kendimi zorluyorum.

Yine de aklıma bir isim gelmiyor.

Ağabeyimin adını verebilirim, ama o, New York'ta acil durum olarak nitelenebilecek şeyden dört bin sekiz yüz kilometre uzakta yaşıyor. Griffin'in adını verebilirim, fakat Griffin bir film çekiyor. Ve şu an filmin çekildiği yerde. Griffin şu ya da bu Hilton Inn'in yemek salonunda –masada gereğinden

biraz fazla insan, biraz fazla gürültü var– ve Griffin cep telefonunu açmıyor. New York'taki yakın dostlarımdan, aklıma ilk gelenin adını verebilirim, ama New York'ta aklıma ilk gelen yakın dostun, aslında New York'ta olmadığını, şehir dışında, ülke dışında, uzaklarda olduğunu anımsıyorum; en iyi ihtimalle ulaşılması kesinlikle olanaksız, en kötü ihtimalle de ulaşılmayı istemeyebilir.

"İstemeyebilir" sözcüğünü kafamda evirip çevirirken, epeyce gerilemiş olan idrak yeteneğim gayrete geliyor.

Suyun yüzeyinde şu malum "bilmesi gereken" ibaresi beliriyor.

Sorun, baştan beri "bilmesi gereken" ibaresindeydi.

Bilmesi gereken tek bir kişi var.

Bilmesi gereken tek kişi, elbette o.

Bırakın toprağa gireyim.

Tek isteğim toprağa girip uyumak.

Ona bütün bunları söylediğimi hayal ediyorum.

Ona bütün bunları söylediğimi kolayca hayal edebiliyorum, çünkü onu hâlâ görüyorum.

Selam, annecikler.

Tıpkı onu hâlâ, Franklin Caddesi'ndeki toprak kortun otlarını yolarken gördüğüm gibi.

Tıpkı onu hâlâ, çıplak zemine oturmuş, sekizlik kasete şarkıyla karşılık verirken gördüğüm gibi.

Dans etmek ister misin? Dans etmek isterim.

Saç örgüsündeki Madagaskar yaseminleri, duvağının altındaki yasemin ıtırı dövmesi hâlâ gözümün önünde. Ayakkabılarının, mihrapta diz çöktüğünde ortaya çıkan parlak kırmızı tabanları hâlâ gözümün önünde. Onu hâlâ, Honolulu'dan LAX'a uçtuğumuz akşam Pan Am uçağının karartılmış üst kat kabininde, Tavşancık Tavşan'ın talihiyle ilgili, hiç akla gelmeyecek kehanetlerde bulunurken görüyorum.

Artık ona ulaşamayacağımı biliyorum.

Ona ulaşmaya çalıştığım takdirde –yine yanımdaymış, Pan Am'ın Honolulu ile LAX arasındaki gece seferinde, üst kat kabininde, yanımdaki koltukta oturuyormuş gibi elini tutmaya, uyuması için başını omzuma yaslamaya, ona bebek tavşancığı saracağı tavşan kürkünü almaya giden babacığın şarkısını söylemeye kalkıştığım an– uçup gideceğini biliyorum.

Yok olacağını.

Hiçliğe karışacağını; ödünü koparan o Keats dizesindeki gibi.

Mavi gecelerin solup gitmesi gibi, aydınlığın silinmesi gibi.

Yitip gideceğini, yeniden maviliğe döneceğini biliyorum.

Küllerini duvara kendi ellerimle yerleştirdim.

Katedral kapılarının saat altıda kilitlendiğini kendi gözlerimle gördüm.

Şu an hissettiklerimin ne olduğunu biliyorum.

Acizliğin ne olduğunu, korkunun ne olduğunu biliyorum.

Bu, kaybedilmiş olan için duyulan bir korku değil.

Kaybedilen, duvardaki yerini aldı bile.

Kaybedilen, çoktan kilitli kapıların ardında.

Korku, hâlâ kaybedilecek olan için.

Ortada kaybedilecek hiçbir şey göremiyor olabilirsiniz.

Ama işte, Quintana'nın ömrünün tek bir günü yok ki, gözümün önüne gelmesin.

Joan Didion Kaliforniya'da doğmuştur ve New York'ta yaşamaktadır. Amerika'nın en önemli entelektüellerinden biri olarak görülen Didion, beş roman ve yedi kurgu dışı eserin yazarıdır. *The Year of Magical Thinking* (O Yılın Büyüsü, *Arkadaş Yayınevi*) ile 2005'te kurgu dışı dalında prestijli Amerikan Ulusal Kitap Ödülü'nü kazanmıştır.

Yazarın fotoğrafı: Brigitte Lacombe
Kapak fotoğrafı: Anthony Dunne

domingo

www.domingo.com.tr
facebook.com/domingo.yayinevi
twitter.com/domingokitap

"Belli bölgelerde, yaz gündönümü öncesinde ve sonrasında, alacakaranlığın uzadığı ve mavileştiği, sadece birkaç hafta sürecek bir zaman dilimi yaşanır. Mavi gecelerde, günün asla bitmeyeceği duygusuna kapılırsınız. Mavi gecelerin sonu yaklaşırken (sonu gelecektir, mutlaka gelir) ciddi ciddi ürperir, kendinizi hastalanacakmış gibi hisseder ve aynı anda, ilk kez farkına varırsınız: Mavi ışık azalmaktadır, günler şimdiden kısalmaya başlamıştır, yaz bitmiştir."

"Ölümsüzlük üzerine bir meditasyon"

-San Francisco Chronicle

"... akıp geçen zaman için bir ağıt"

-Michiko Kakutani *-New York Times*

"Joan Didion parlak bir gözlemci, güçlü bir düşünür, yaşadığı çağa damga vuran işler ortaya koyan bir yazar. Mavi Geceler büyük bir miras..."

-The Boston Globe

NEW YORK TIMES
"YILIN EN İYİ KİTAPLARI" SEÇKİSİNDE

Ulusal Kitap Ödülü sahibi Joan Didion, **MAVİ GECELER**'de kızı Quintana'yı anıyor. Elinizdeki kitap çağımızın en önemli yazarlarından birinin, genç yaşta kaybettiği kızının ardından önce ona dair hatıralarla, sonra kendiyle, yaşlanmakla ve tüm unutup gidemedikleriyle yaptığı hesaplaşmanın sersemletici bir dürüstlükle kağıda dökülmüş hali.

domingo
www.domingo.com.tr

ISBN 978-605-4729-34-(
9 786054 729340